UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PRÁVNICKÁ FAKULTA

RIGORÓZNÍ PRÁCE

Licenční smlouva, zaměstnanecké dílo

License agreement, employee work

Konzultant: JUDr. Petra Žikovská

Zpracovatel: Mgr. Veronika Poncová

Duben 2012

„Prohlašuji, že jsem předkládanou rigorózní práci vypracovala samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.“

V Praze dne .....

.....
Mgr. Veronika Poncová

„Ráda bych na tomto místě poděkovala JUDr. Petře Žikovské za odborné vedení a cenné připomínky při zpracování této práce.“

Obsah

Seznam použitých zkratek 7
Úvod 8

1 Autorské právo 10
1.1 Pojem autorského práva 10
1.2 Prameny autorského práva 11
1.2.1 Národní prameny autorského práva 11
1.2.2 Mezinárodní prameny práva autorského 14
1.3 Prameny práva Evropské unie 16
1.4 Předmět úpravy autorského zákona 18

2 Autorské dílo a autor díla 19
2.1 Autorské dílo 19
2.2 Autor díla 27

3 Vznik autorského práva k dílu a jeho obsah 28
3.1 Vznik autorského práva k dílu 28
3.2 Obsah autorského práva 30
3.2.1 Osobnostní práva 31
3.2.2 Majetková práva 32
3.2.2.1 Právo dílo užít 33
3.2.2.2 Omezení práv autora 35

4 Licenční smlouva v právu autorském 37
4.1 Licence jako vztah autorskoprávní 37
4.2 Autorskoprávní licenční smlouva 39
4.3 Subjekty licenční smlouvy 40
4.4 Obsahové náležitosti licenční smlouvy 41
4.4.1 Podstatné náležitosti licenční smlouvy 41
4.4.2 Pravidelné náležitosti licenční smlouvy 43
4.5 Forma právního úkonu 44
4.6 Užití díla nabyvatelem licence 45
4.7 Dispozice s licencí 47

4.7.1 Výhradní licence ... 47
4.7.2 Nevýhradní licence ... 48
4.8 Podlicence a postoupení licence ... 51
4.8.1 Podlicence ... 51
4.8.2 Postoupení licence ... 52
4.8.3 Postoupení licence s podnikem ... 53
4.8.4 Zástava licence ... 54
4.9 Ujednání o odměně ... 54
4.10 Rozsah licence ... 58
4.10.1 Omezení rozsahu licence ... 58
4.11 Omezení nabyvatele licence ... 61
4.12 Zánik licenční smlouvy ... 62
4.12.1 Zánik licence dohodou ve smlouvě ... 63
4.12.2 Důvody odstoupení od licenční smlouvy ... 63
4.12.2.1 Odstoupení pro nečinnost nabyvatele ... 65
4.12.2.2 Odstoupení pro změnu přesvědčení autora ... 68
4.12.3 Důsledky zániku právnické osoby a smrti fyzické osoby ... 71
4.13 Smlouva nakladatelská ... 73
4.14 Rekodifikace soukromého práva ve vztahu k licenci ... 83
4.15 Vztah licenční smlouvy a smlouvy o dílo ... 84

5 Zaměstnanecké dílo ... 86

5.1 Pojem a vznik zaměstnaneckého díla ... 89
5.1.1 Základní pracovněprávní vztah ... 90
5.1.2 Vztah služební a pracovní mezi družstvem a jeho členem ... 93
5.1.3 Díla vzniklá jinak než v klasickém pracovním poměru ... 94
5.1.3.1 Agenturní zaměstnání ... 94
5.1.3.2 Rozšířený režim zaměstnaneckých děl ... 95
5.2 Výkon majetkových autorských práv ... 97
5.2.1 Konsolidační zásada ... 99
5.3 Osobnostní práva autora ... 100
5.4 Správa majetkových práv ... 101
5.5 Převoditelnost oprávnění výkonu majetkových práv k dílu ... 102

5.5.1 Nabytí licence ze strany autora díla 103
5.6 Právo na dodatečnou odměnu 104
5.7 Trvání práv ze zaměstnaneckého díla 105
5.8 Fiktivní zaměstnanecká díla 106
5.8.1 Specifická díla na objednávku 106
5.8.2 Kolektivní dílo jako dílo zaměstnanecké 108
Závěr 110
Summary 114
Seznam použité literatury 116
Abstrakt 121
Abstract 122
Seznam klíčových slov – List of the main words 123

Seznam použitých zkratek

AutZ	zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů
LZPS	Listina základních práv a svobod (viz. Usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součást ústavního pořádku České republiky č. 2/1993 Sb. ve znění zákona č. 162/1998 Sb.)
MS	městský soud
ObčZ	zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
ObchZ	zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
OSŘ	občanský soudní řád č. 99/1963 Sb., ve znění pozdějších předpisů
R	pořadové číslo rozhodnutí podle Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek
RÚB	Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl z 9. 9. 1886 (Revidována úmluva bernská) (vyhl. č. 133/1980 Sb., ve znění vyhl. č. 19/1985 Sb.)
R. z.	Říšský zákon
Sb.	Sbírka zákonů
TZ	zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
Ústava	Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
ZPr	zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů

Úvod

Autorské právo lze považovat za přirozenou součást práva duševního vlastnictví, do kterého se silně promítají zásady práva občanského i obchodního. Obecným výkladem základních pojmů autorského práva včetně předmětu úpravy autorského zákona a pramenů autorského práva jak v rovině národní, tak v rovině mezinárodních smluv včetně pramenů práva Evropské unie se zabývám v kapitole první.

Ve druhé kapitole se věnuji problematice předmětu ochrany autorského práva, neboť považuji za důležité alespoň základním způsobem definovat pojem autorského díla a autora díla, poukázat na rozdílnost pojetí mezi dílem zpracovaným nebo přeloženým, dílem souborným, dílem spoluautorů a v neposlední řadě, vzhledem k častému nesprávnému využívaní díla kolektivního, i na základní rozdílnost mezi dílem spoluautorů, kolektivním dílem a dílem zaměstnaneckým.

V kapitole třetí se zabývám vznikem autorského práva k dílu. Jelikož se autorský zákon nezabývá tvůrčí činností autora, zaměřím se na jedno z nejdůležitějších majetkových práv autora, jímž je právo dílo užít. Z hlediska mé práce je rovněž klíčové pochopení problematiky majetkových a osobnostních práv.

Meritem celé práce je však rozbor licenční smlouvy v kapitole čtvrté a zaměstnaneckého díla v kapitole páté. Za nezbytné považuji definování typové autorskoprávní licenční smlouvy jako hlavního právního nástroje k užití díla osobou odlišnou od autora včetně jejích subjektů a obsahových náležitostí. Pokládám ovšem za důležité analyzovat také užití díla nabyvatelem licence opravňující i zavazující, dispozici s licencí, a to jak s licencí výhradní, tak s licencí nevýhradní, úpravu podlicence a postoupení licence, ujednání o odměně, rozsah licence a v neposlední řadě také zánik licenční smlouvy, jehož právním důvodem je jednak zánik licence dohodou ve smlouvě, ale také specifické odstoupení pro nečinnost nabyvatele a odstoupení pro změnu přesvědčení autora. Součástí této kapitoly je přirozeně rozbor smlouvy nakladatelské odlišující se od jednotné autorskoprávní licenční smlouvy. Za podstatné považuji čtenáři přiblížit i úpravu relace licence k soukromému právu pro futuro, kde se věnuji rekodifikaci soukromého práva ve vztahu k licenci.

V páté kapitole se blíže věnuji problematice výkonu autorského práva jiným subjektem než je samotný autor díla, který je odvozeným nositelem oprávnění k výkonu práva ex lege. Zaměřuji se na pojem zaměstnaneckého díla včetně okamžiku jeho

vzniku a výkonu autorských práv včetně otázek s tím souvisejících, jakými jsou výkon majetkových práv autora, převoditelnost oprávnění výkonu majetkových práv k dílu, omezení osobnostních práv autora v případě, kdy majetková práva vykonává osoba odlišná od autora a konečně také na fiktivní zaměstnanecká díla. Nezapomínám ani na podstatnou rozdílnost mezi pojetím pojmu zaměstnaneckého díla v současném autorském zákoně a v předchozím autorském zákoně č. 35/1965 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

Práce je zpracována dle právních předpisů ČR platných ke dni 14. března 2012.

1 Autorské právo

1.1 Pojem autorského práva

Autorské právo spadá do širokého okruhu práva duševního vlastnictví. Profesor Telec[1] uvádí co se rozumí pod samostatným pojmem duševního vlastnictví. Jde o právní a ekonomickou abstrakci tvořenou souhrnem různých objektivně vyjádřených ideálních předmětů, tj. nehmotných předmětů, které nejsou věcmi v našem právním smyslu, ani právy samými, nýbrž jako nehmotné majetkové hodnoty jsou způsobilé být samostatným předmětem právních a ekonomických vztahů. Právo duševního vlastnictví spadá jako samostatná soukromoprávní disciplína do oblasti občanskoprávních vztahů.

Na pojem autorského práva pohlížíme ve dvojím smyslu, jímž je smysl objektivní i subjektivním. Ve smyslu objektivním je autorské právo chápáno jako soubor právních norem, upravujících společenské vztahy, které vznikají v souvislosti s vytvářením a užíváním děl literárních, vědeckých a uměleckých, souhrnně označovaných jako děl autorských. Užší chápání autorského práva je ve smyslu subjektivním, kde jde o konkrétní soubor práv, respektive oprávnění, jež náleží přímo individuálně určené fyzické osobě, kterou je autor díla. Jelikož je autorský zákon ve vztahu k občanskému zákoníku lex specialis, má subjektivní autorské právo vazbu na ochranu osobnosti dle občanského zákoníku. Autorské právo je právem absolutním, působícím erga omnes, kde je osobě autora zaručeno oprávnění k vyloučení ostatních subjektů z jakéhokoli působení na nehmotné dílo jím ovládané. Individuálně neurčené osoby zde mají povinnost zdržet se neoprávněných zásahů do práv autora. Obdobně jako v případě práva vlastnického je autorské právo nepromlčitelné. V současném autorském zákoně je autorské právo založeno na kvazidualistiské koncepci rozlišující práva osobnostní a majetková, která jsou nepřevoditelná.

Autorské právo je velmi blízké právu na ochranu osobnosti podle občanského zákoníku náležející každé fyzické osobě a kde předmětem ochrany jsou jednotlivé složky osobnosti. Autorské právo řadíme do skupiny zvláštních osobnostních práv, kde předmětem ochrany je vždy individualizovaný výsledek osobní tvůrčí činnosti autora. I

[1] TELEC, I. *Tvůrčí práva duševního vlastnictví.* Brno: Doplněk, 1994, s. 20.

když v současném právu není pojem nehmotný statek použit, má autorské dílo jako nehmotný statek vlastnost všudypřítomnosti.

1.2 Prameny autorského práva

Teorie i praxe v autorském právu ve všeobecnosti vychází z pojetí, že autorské právo k nehmotným statkům je ovládáno zásadou teritoriality. Autorskoprávní vztahy na území určitého státu se řídí zákonodárstvím toho státu, kde je dílo užito. „Přitom se jak v teorii práva autorského, tak i v teorii mezinárodního práva soukromého správně poukazuje na to, že teritoriální povahu má v zásadě každý národní zákon, neboť tato teritoriální povaha vyplývá již z rozsahu a mezí suverenity státu.“[2] Základ právní úpravy autorského práva je tedy v právu národním. Protože zásada teritoriality implikuje rozdílnost právních úprav v jednotlivých státech a tím i značné překážky při zajištění ochrany, je nutné zásadu teritoriality různými právními nástroji překonávat. V prvé řadě jsou jimi mezinárodní smlouvy, povětšinou spravované Světovou organizací duševního vlastnictví, jimiž byli cizinci postaveny na roveň tuzemcům.[3] Dále pak směrnice Evropské unie přijaté k harmonizaci v oblasti autorského práva.[4] Vývoj mezinárodního autorského práva byl započat v 80 letech 19 století. Základní mnohostrannou úmluvou v oblasti autorského práva je Revidovaná bernská úmluva.

Vzhledem k blížící se platnosti a potažmo účinnosti nového občanského zákoníku a plánované novelizaci autorského zákona uvádím v rigorózní práci předpisy jak platné i neplatné, tak účinné i neúčinné.

1.2.1 Národní prameny autorského práva

Ústavní zákon ČNR č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů a zákon č. 2/1993 Sb. (dále jen „Ústava“), Listina základních práv a svobod (dále jen „LZPS“). Jedním ze základních východisek právní ochrany autorského díla, jako výsledku duševní tvůrčí činnosti, je čl. 34 odst. 1 LZPS stanovující ústavní a

[2] KNAP, K. Zásada teritoriality autorského práva a její důsledky v mezinárodních vztazích, de zvláštním zřetelem k otázkám socialistické mezinárodní ekonomické integrace. In *Aktuální otázky práva autorského, práv průmyslových, práva soutěžního*. Sbor. Praha, 1978, s. 27.
[3] National treatment, tzv. zásada národního zacházení, na základě které se s příslušníky cizího smluvní státu zachází stejně jako s vlastními občany daného státu.
[4] Viz. DOBŘICHOVSKÝ, T. *Praxe ochrany duševního vlastnictví v EU (se zaměřením na průmyslová práva)*. Zdroj dostupný z http://www.enterprise-europe-network.cz/aktuality/id-953/ (citováno dne 15. února 2012).

podústavní ochranu duševních výtvorů, kde práva k duševní tvůrčí činnosti jsou chráněná zákonem. Autorskoprávní licence je důležitým právním institutem, prostřednictvím kterého se uskutečňuje možnost nakládání s výlučnými majetkovými právy v oblasti literární, umělecké a vědecké a proto je jedním z hlavních východisek čl. 11 LZPS, podle kterého má každý právo vlastnit majetek a vyvlastnění nebo nucené omezení vlastnického práva je možné pouze ve veřejném zájmu, a to na základě zákona a za náhradu. Z hlediska ústavněprávního je význam majetku chápan široce. Jde o jakýkoliv majetek, hmotný i nehmotný. V současném českém právní řádu ve smyslu ustanovení § 118 ObčZ je pojem majetku, jako předmět soukromoprávních vztahů, chápan mnohem úžeji. Majetkem jsou věci, a pokud to jejich povaha připouští, práva nebo jiné majetkové hodnoty. Tato legální systematika právních předmětů je v rozporu nejenom s jiným ustanovením obsaženým v občanském zákoníku, ale je zejména v rozporu s ustanoveními zákoníku obchodního. V novém občanském zákoníku bude věc opětovně chápána jako právní předmět majetkový, zahrnující majetek hmotný i nehmotný, do kterého spadá i autorské dílo.[5] Podle názoru navrhovatelů lépe vyhovuje ústavnímu pořádku i praktickým potřebám. Nový občanský zákoník je již podepsán prezidentem republiky, je eurokonformní, přibližující se terminologii práva mezinárodního. „Právo realizovat svůj nehmotný duševní majetek vyplývá z principu smluvní svobody nepřímo pozitivněprávně vyjádřeného ústavní maximou „vše je dovoleno, co není zakázáno“ v čl. 2 odst. 4 Úst a čl. 2 odst. 3 LZPS.“[6] Celé soukromé právo je koncipováno na zásadě smluvní volnosti. U autorských děl svoboda nakládání s výsledky duševní tvůrčí činnosti, vychází z čl. 26 odst. 1 LZPS, kde každý má právo na svobodnou volbu povolání a přípravu k němu, jakož i právo podnikat a provozovat jinou hospodářskou činnost.

Zák. č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „autorský zákon“). Jde o zákon zvláštní, který je základním právním předpisem v oblasti autorského práva. Byl několikrát novelizován a zatím nejvýznamnější byla novela uskutečněná zák. č. 216/2008 Sb., jejímž cílem bylo hlavně promítnout směrnice Evropských společenství přijaté po schválení autorského zákona.

[5] Viz. TELEC, I. Duševní vlastnictví a jeho vliv na věc v právním smyslu. In *Právní rozhledy* č. 12/2011, s. 445.
[6] TŮMA, P. *Smluvní licence v autorském právu.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 3.

Šlo zejména o směrnici 2001/29/ ES a směrnici 2001/84/ES o právu na odměnu ve prospěch autora originálu uměleckého díla a dále pak o směrnici Evropského parlamentu a Rady 2004/48/ES o dodržování práv k duševnímu vlastnictví.

V minulosti upravovali problematiku autorského práva hlavně předpisy:

- zák. č. 35/1965 Sb., o dílech literárních, vědeckých a uměleckých (autorský zákon). Vzhledem k přechodným ustanovením autorského zákona č. 121/2000 Sb., může být i v současné době aplikovatelným předpisem tento předchozí autorský zákon z roku 1965,
- zák. č. 115/1953 Sb., o právu autorském (autorský zákon),
- zák. č. 218/1926 Sb., o původském právu k dílům literárním, uměleckým a fotografickým (o právu autorském),
- zák. č. 106/1923 Sb., o nakladatelské smlouvě,
- zák. č. 197/1895 Ř. z., o právu původském k dílů literárním, uměleckým a fotografickým.

V českém autorském právu se vyskytuje jediný podzákonný právní předpis, kterým je vyhl. č. 488/2006 Sb., kterou se stanoví typ přístrojů k zhotovování rozmnoženin, typy nenahraných nosičů a záznamů a výše paušálních odměn.

K dalším předpisům souvisejících s autorským právem, patří:

- zák. č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ObčZ“), který se užije podpůrně, v případě, že není autorským zákonem stanovena úprava zvláštní. Jedná se o subsidiaritu, která se odvozuje pouze doktrinálně, jelikož v autorském zákoně není upraven výslovný odkaz na obecnou úpravu soukromoprávní. V ustanovení § 1 odst. 3 ObčZ se uvádí, že právní vztahy vznikající z výsledků duševní tvořivé činnosti upravují zvláštní zákony,
- zák. č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ObchZ“),
- zák. č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „OSŘ“),
- zák. č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZPr“),

- zák. č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZZ“),
- zák. č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů,
- zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „TZ“), který v ustanovení § 12 odst. 2 TZ uvádí, že trestní odpovědnost lze uplatnit jen v případech společensky škodlivých v nichž nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu. V ustanovení § 270 TZ je upravena skutková podstata porušení autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práva k databázi a v ustanovení § 271 TZ padělání a napodobení díla výtvarného umění,
- zák. č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů, který v ustanovení § 32 upravoval přestupky. Prostřednictvím novely autorského zákona (zákon č. 216/2006 Sb.) byl zrušen odst. 1 písm. a). Právní úprava správních deliktů a přestupků v oblasti autorského práva je přímo upravena v autorském zákoně v §§ 105a, 105b, 105c,
- zák. č. 37/1995 Sb., o neperiodických publikacích (vydavatelský zákon), ve znění pozdějších předpisů,
- zák. č. 46/2000 Sb., o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů (tiskový zákon),
- zák. č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů. Použitelnost kolizní úpravy má význam při vzniku licenčního závazku s mezinárodním prvkem.

1.2.2 Mezinárodní prameny práva autorského

Článkem 10 Ústavy je zprostředkován vztah mezinárodního a vnitrostátního práva, ve kterém mají aplikační přednost mezinárodní smlouvy před českým zákony, tedy i před zákony v oblasti duševního vlastnictví.[7] Jelikož se mezinárodní smlouvy o ochraně duševního vlastnictví nezaobírají problematikou smluvního práva autorského

[7] „Vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, jsou součástí právního řádu; stanovil-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva.“ Srov. čl. 10 Ústavy.

ani problematikou vytváření zaměstnaneckých autorských děl, pouze ve stručnosti vyjmenuji nejvýznamnější mezinárodní smlouvy v této oblasti. Mezinárodní smlouvy ponechávají právní úpravu na jednotlivých národních zákonodárcích. Mezinárodními smlouvami v oblasti autorského práva jsou:

Úmluva o zřízení světové organizace duševního vlastnictví (uveřejněná pod č. 69/1975 Sb., ve znění vyhl. 80/1985Sb.). Úmluva byla založena 14. 7. 1967 ve Stockholmu Světová organizace duševního vlastnictví (World Intellectual Property Organization, dále jen „WIPO).

Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl, po provedených revizích známa jako Revidována úmluva bernská (vyhl. č. 133/1980 Sb., ve znění vyhl. č. 19/1985 Sb., dále jen „RÚB“). Uzavřena 9. 9. 1886 v Bernu, naposledy revidována v Paříži v roce 1971. Je jedním z nejvýznamnějších pramenů v oblasti autorského práva, kterou spravuje vedle WIPO též UNESCO a Mezinárodní úřad práce. Stanovuje pro členské státy povinnost ochrany práva autorského alespoň na minimální úrovni. Československá republika se stala smluvní stranou v roce 1921. Důvodem podepsání první verze Bernské úmluvy v roce 1886 byl průmyslový, ekonomický a kulturní vzestup v 19. století, který také znamenal zjednodušení rozšiřování autorských děl, a to včetně výroby jejich kopií, což volalo nejenom po zlepšení autorskoprávní ochrany ve vnitrostátním právu, ale i po vytvoření harmonizačních pravidel v právu mezinárodním.

Všeobecná úmluva o autorském právu (uveřejněná pod č. 134/1980 Sb.). Uzavřena 6. 9. 1952 v Ženevě, revidována v Paříži v roce 1971. Pro Českou republiku má význam ve vztahu ke státům, které nejsou členskými státy Unie pro ochranu práv autorů k jejich literárním a uměleckým dílům a tudíž zůstávají mimo RÚB.

Římská úmluva na ochranu výkonných umělců, výrobců zvukových záznamů a rozhlasových organizací (vyhl. č. 192/1964 Sb.), sjednána v roce 1961.

Ženevská úmluva o ochraně výrobců zvukových záznamů proti nedovolenému rozmnožování jejich zvukových záznamů tzv. Protipirátská úmluva (uveřejněná pod č. 32/1985 Sb.), sjednána v roce 1971.

Dohoda o obchodních aspektech práv duševního vlastnictví (Agreement on Trade – Related Aspects of Intellectual Property Rights) dále jen „TRIPS“ - sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 191/1995 Sb. byla uzavřena v rámci Dohody o zřízení Světové obchodní organizace WTO v roce 1994 v Marakeši.

V důsledku rychlého rozvoje technologií byla WIPO reakcí na tzv. „digitální agendu“ vzniku internetových smluv, navazující a doplňující základní mezinárodní autorskoprávní smlouvy. Uvedené smlouvy zpřesnily způsoby užití v oblasti digitálního prostředí, včetně internetu. Jde o smlouvy:
Smlouva WIPO o právu autorském (WCT – World Intellectual Property Organization Copiright Treaty) - sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 33/2002 Sb. m. s., a Smlouva WIPO o výkonech výkonných umělců a zvukových záznamech (WPPT – World Intellectual Property Organization Performances and Phonograms Treaty) – sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 48/2002 Sb. m.s.

1.3 Prameny práva Evropské unie

Vstupem České republiky do Evropské unie 1. května 2004, jsou pro ni závazné některé akty jejich orgánů. Cílem Evropské unie je snaha o podporu a zjednodušení obchodu mezi státy, což se do značné míry dotýká i oblasti autorského práva. Zde mají význam prameny práva sekundárního. K harmonizaci autorského práva v rámci Evropské unie dochází hlavně prostřednictvím směrnic[8], které nemají ve vztahu k jednotlivcům obecnou závaznost a je zapotřebí je ve stanovené lhůtě do vnitrostátního práva implementovat. Určují pouze cíl, kterého má být dosaženo a prostředky ponechávají na jednotlivých státech. Obdobně jak je tomu u mezinárodních smluv, ani oblast unijního práva se oblastí autorského práva smluvního a vytváření předmětů duševního vlastnictví v pracovněprávních vztahů až na několik výjimek příliš nezaobírá. Nejdůležitějšími směrnicemi jsou:

- směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/24 ES ze dne 23.4.2009 o právní ochraně počítačových programů. V čl. 2 odst. 3 směrnice uvádí, že pokud je počítačový program vytvořen zaměstnancem při plnění jeho povinností nebo pokynů vydaných jeho zaměstnavatelem, je zaměstnavatel výlučně oprávněn vykonávat veškerá majetková práva k takto vytvořenému počítačovému programu, nedohodnou-li si strany ve smlouvě něco jiného. Tato úprava je zcela v souladu s ustanovení § 58 AutZ,

[8] K harmonizaci unijního práva dochází i prostřednictvím jiných aktů vydávaných unijními orgány, ale také i rozhodnutími Evropského soudního dvora.

- směrnice Evropského parlamentu a Rady 96/9/ES ze dne 11.3.1996 o právní ochraně databází, která konstituuje nové majetkové právo sui generis pořizovatele databáze,
- směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/115/ES ze dne 12.12.2006 o právu na pronájem a půjčování a o některých právech v oblasti duševního vlastnictví souvisejících s autorským právem v oblasti duševního vlastnictví,
- směrnice Rady 93/83/EHS ze dne 27. 9. 1993 o koordinaci určitých předpisů týkajících se práva autorského a práv s ním souvisejících při družicovém vysílání a kabelovém přenosu,
- směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/116/ES ze dne 12.12.2006 o době ochrany autorského práva a určitých práv s ním souvisejících. Směrnice zakotvuje dobu trvání majetkových práv autora na 70 let a trvání práv příbuzných je stanovena na dobu 50 let. Směrnicí Evropského parlamentu a rady 2011/77/EU ze dne 27.9.2011 se mění směrnice 2006/116/ES o době ochrany práva a určitých práv s ním souvisejících. Směrnicí došlo k prodloužení doby ochrany práv ke zvukovým nahrávkám z 50 na 70 let[9] a sjednocení způsobu výpočtu doby ochrany práv u hudebních děl s textem. Změna nastala kvůli prodlužující se délce života. Směrnice musí být transponována do 1.11.2013, s čímž souvisí navrhované nabytí účinnosti novely AutZ.
- směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22.52001 o harmonizaci některých aspektů práva autorského a práv s ním souvisejících v informační společnosti, tzv. Informační směrnice,
- směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/84/ES ze dne 27.9.2001 o právu na opětovný prodej ve prospěch autora originálu uměleckého díla, tzv. resale směrnice. Směrnice harmonizuje i minimální výši sazeb pro autory,
- směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/48/ES ze dne 29.4.2004 o dodržování práv duševního vlastnictví, tzv. směrnice o dodržování. Její transpozicí do autorského zákona novelou z roku 2006 došlo k doplnění a zpřesnění ochrany autorského práva, čímž se rozšířili nároky, kterých se autor může domáhat a posílilo se postavení aktivně legitimovaných osob. Nároků se může domáhat autor, popřípadě dědic, držitel výhradní licence a osoba

[9] V anglo-americké úpravě copyrightu existuje i korporátní copyright, kde ochrana trvá 120 let. Byla prodloužena doba ochrany z důvodu blížícího se vypršení copyrightu na Mickeyho Mouse.

vykonávající majetková práva autora. K výkonu majetkových práv jsou oprávněné zaměstnavatel v případě zaměstnaneckého díla, objednatel v případě kartografických děl, počítačových programů a databází, v případě kolektivních děl osoba, z jejíhož podnětu a pod jejímž jménem je dílo uváděno na veřejnost.

Když se podíváme na unijní právo komplexně, je kompromisem mezi pojetím kontinentálním a pojetím copyrightu, což se projevuje například v absenci osobnostních práv, ale také ve vymezení nositelů práv k počítačovým programům a databázím, kterými může být jak osoba fyzická, tak i právnická.[10]

1.4 Předmět úpravy autorského zákona

Současným autorským zákonem č. 121/2000 Sb. jsou upravena nejenom práva autora k jeho autorskému díla, ale v souladu s ustanovením § 1 AutZ i:

a) práva související s právem autorským:
    1. práva výkonného umělce k jeho uměleckému výkonu,
    2. právo výrobce zvukového záznamu k jeho záznamu,
    3. právo výrobce zvukově obrazového záznamu k jeho záznamu,
    4. právo rozhlasového nebo televizního vysílatele k jeho původnímu vysílání,
    5. právo zveřejnitele k dosud nezveřejněnému dílu, k němuž uplynula doba trvání majetkových práv,
    6. právo nakladatele na odměnu v souvislosti se zhotovením rozmnoženiny jím vydaného díla pro osobní potřebu,
b) právo pořizovatele k jím pořízené databázi, jde o zvláštní právo sui gemeris,
c) ochrana práv podle tohoto zákona,
d) kolektivní správa práv autorských a práv souvisejících s právem autorským.

Nejvíc se přibližuje autorskému právu právo výkonného umělce k jeho uměleckému výkonu, neboť je zde podstatná složka osobnostní, která je dána jedinečnou tvůrčí činností uměleckého výkonu jako nehmotného statku. Jeho spojitost s autorským dílem je v podstatě dána tím, že provádí autorská díla. Ostatní práva, která jsou zde uvedena jako práva související s právem autorským mu nejsou natolik podobná, neboť nejsou osobní povahy, ale mají více technický nebo podnikatelský

[10] Viz. DOBŘICHOVSKÝ, T. *Moderní trendy práva k duševnímu vlastnictví*. Praha: Linde, 2004, s. 56.

charakter. Jsou to práva s nižším stupněm podobnosti. Jejich základním společným rysem je jejich nehmotná podstata.

2 Autorské dílo a autor díla

2.1 Autorské dílo

Co je předmětem ochrany autorského práva uvádí obecně autorský zákon v ustanovení § 2 odst. 1.[11] Autorským dílem je dílo literární, jiné dílo umělecké a dílo vědecké, které musí být jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora – fyzické osoby. Pojmový znak autorského díla je v současné úpravě výslovně stanoven. V některých případech, například u počítačového programu, databáze a fotografie jedinečnost nevyžadována není, postačuje pouze, aby dílo bylo vytvořeno jako dílo původní, které je autorovým vlastním duševním výtvorem.[12] Jedinečnost povahy nelze chápat jako stoprocentní individualitu díla, ale jde o jedinečnost blížící se jedinečnosti absolutní a je neoddělitelně spojena s potenciálem svého tvůrce. Musí se jednat o tvůrčí činnost samotného autora. Ačkoliv se nepřipouští, aby vznikla dvě stejná jedinečná díla, u děl původních se tato možnost připouští. Například mohou vzniknout nezávisle na sobě dva stejné programy nebo fotografie. Základem je, aby autorské dílo bylo výsledkem tvůrčí činnosti. Tedy dílo jako duševní výtvor je výsledkem autorovy tvůrčí fantazie, která přísluší jedině lidské osobě. Nemůže se jednat pouze o vytváření díla jako rutinní záležitosti nebo dokonce mechanickou manuální činností.

Dalším znakem autorského díla je jeho vyjádření v jakékoliv objektivně vnímatelné podobě, včetně podoby elektronické, trvalé nebo dočasné, nezávisle na rozsahu, účelu nebo významu díla a nesmí být vyloučeno z autorskoprávní ochrany dle ustanovení § 3 AutZ. Dílo by mělo být alespoň pro určitou skupinu lidí srozumitelné, ale nemusí být zhmotněno fixně, tj. pevným zachycením na nosiči díla. Například u skladby postačí, aby byla zahrána, nemusí být nahrána nebo nějakým jiným způsobem zaznamenána na hmotném nosiči. Jde tedy o pomíjivé efemérní zhmotnění díla. Těmto vyjmenovaným požadavkům ve větě první odstavce 1 musí vyhovovat všechna díla,

[11] Definice pojmu díla obsažena v ustanovení § 2 odst. 1 AutZ je v souladu s kontinentální úpravou, kterou vnesla Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl v roce 1886.
[12] Viz. § 2 odst. 2 AutZ.

která mají být předmětem autorského práva. Nejsou-li požadavky kumulativně splněny, nejedná se o dílo ve smyslu autorskoprávním.

Autorským díly jsou zejména díla slovesná vyjádřená řečí nebo písmem, díla hudební, dramatická a hudebně dramatická, choreografická a pantomimická, fotografická a díla vyjádřené postupem podobným fotografii, audiovizuální, jako jsou díla kinematografická, výtvarná, architektonická včetně děl urbanistických, díla užitého umění, díla kartografická. Výčet těchto děl v ustanovení § 2 odst. 1 věty druhé je pouze demonstrativní, což znamená, že autorským dílem může být jakékoliv jiné dílo za podmínky, že bude splňovat pojmové znaky díla. Pokud by dílo nesplňovalo výše vyjmenované požadavky, jednalo by se sice o dílo, ale nikoliv o dílo na které se vztahují ustanovení autorského zákona, nemohlo by požívat autorskoprávní ochrany. Smyslem výčtu těchto druhů děl je možnost poskytnout autorskoprávní ochranu i takovým dílům, která nejsou v dnešní době ještě známa, ale v důsledku současného rychlého rozvoje techniky je lze očekávat. Autorským dílem je kupříkladu i hudební dílo s textem i bez textu, logo firmy, mapa, prezentace přednášky vytvořené profesorem.

V ustanovení § 2 odst. 2 AutZ jsou počítačový program, databáze a fotografie považována za autorská díla, jsou-li původní v tom smyslu, že jsou autorovým vlastním duševním výtvorem, i když nesplňují pojmový znak jedinečnosti. Jde o kvazidíla, která jsou za autorské díla považována. Jak ustanovení § 65 AutZ, tak i Směrnice 2009/24 ES stanovují, že počítačový program je chráněn jako dílo literární, a to pokud je jedinečný nebo alespoň původní, bez ohledu na jeho formu a vyjádření. V praxi se objevují pojem software, počítačový program a informační systém. V teorii se však rozlišuje vedle „počítačového programu“ pojem „software“ jakožto programové vybavení počítačů (angl. software), které je složeno z několika různých prvků.[13] „Velmi zjednodušeně lze software definovat jako vše, co není hardware, ale je v něm obsaženo. Obecně lze konstatovat, že pojem počítačový program je vlastní spíše právní praxi, jelikož autorský zákon používá právě tento pojem.“ [14] Jelikož se k softwaru váže i programová dokumentace, je chráněna vedle počítačového programu, jednak právem k obchodnímu

[13] JANSA, L., OTEVŘEL, P. *Softwarové právo*. Praktický průvodce právní problematikou v IT. Brno: Computer Press, a.s., 2011, s. 29. In TELEC, I., TŮMA, P. *Autorský zákon. Komentář. 1. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2007.
[14] Ibidem, s. 29.

tajemství, tak i ze strany autorského práva, pokud splňuje podmínky jedinečnosti a vyjádření v objektivně vnímatelné podobě. Počítačový program je chráněn autorským zákonem pokud je původní a objektivně vnímatelný. Objektivní vnímatelností softwaru máme na mysli jeho vyjádření ve zdrojovém kódu. Jde o okamžik kdy programátor v programovacím jazyku vytvoří zdrojový kód části programu.

Autorské dílo je chráněno jako dílo dokončené, ale autorskoprávní ochrana se vztahuje i na jeho jednotlivé vývojové fáze a části, včetně názvu a jmen postav, pokud ovšem splňují podmínky podle ustanovení § 2 odst.1 a 2 AutZ, jde-li o předměty práva autorského vněm uvedené.[15]

Předmětem práva autorského jsou i další díla vzniklá tvůrčím zpracováním díla jiného, včetně překladu díla do jiného jazyka. Právo autora ať už zpracovaného nebo přeloženého díla není nijak dotčeno. Důsledkem takového překladu nebo zpracování díla literárního nebo jiného uměleckého či vědeckého díla, je vznik samostatného díla, tj. nové původního díla, i když svůj vznik odvozuje od samostatného předchozího díla. U zpracovatele i překladatele je hlavní podmínkou, aby vykazovali tvůrčí činnost. Překladatel nemůže dílo pouze mechanicky přeložit. Vedle sebe existují práva autora původního díla i práva autora nového původního díla. Na to, aby došlo autorem ke zpracování díla, včetně překladu díla do jiného jazyka, musí mít souhlas autora díla původního. Výjimkou z takovéhoto souhlasu je dílo volné. Práva autora nového původního díla jsou omezena právy autora díla původního, takže ke každému nakládání autora s novým původním dílem, tj. ke každému užití nového původního díla je potřené svolení autora díla původního. Znamená to, že užití nového původního díla, je vždy užitím i díla původního, i když z hlediska existence není nové původní dílo závislé na autorském právu autora díla původního. Příkladem zpracování díla může být napodobenina díla výtvarného umění v jiném uměleckém oboru nebo vznik scénáře a to scénáristickým zpracováním románu. Podrobnější příklad navazující na scénáristické zpracování románu uvádí JUDr. Holcová a JUDr. Křesťanová v informačním materiálu.[16] Na to aby mohl producent jako výrobce filmu jej zachytit na prvotní záznam, musí mu být udělen souhlas uzavřením typové autorskoprávní licenční

[15] Srov. § 2 odst. 3 AutZ.
[16] HOLCOVÁ, I., KŘESŤANOVÁ, V., VOBORNÍK, M. *Ochrana autorských práv.* Informační materiál pro učitele k výuce na základních a středních školách. Zdroj dostupný z http://www.vscht.cz/document.php?docId=4319 (citováno dne 2. prosince 2011).

smlouvy s autorem, kterým je režisér. Producent dále potřebuje souhlas jak od autora filmového literárního scénáře, tak i autora původní literární předlohy, kterým je v tomto případě román. Nevzniká zde žádná zákonná licence ani zákonný výkon majetkových autorských práv jak je tomu u zaměstnaneckých děl dle ustanovení § 58 odst. 1 AutZ. Majetková autorská práva nadále zůstávají autorovi díla, kterým je režisér. Překladem díla je nejenom překlad díla do jazyka jiného národa, ale i jazyka programového.

Autorský zákon vymezuje v ustanovení § 2 odst. 5 co je dílem souborným. Jde o dílo vzniklé tvůrčím výběrem nebo uspořádáním nezávislých děl nebo jiných prvků a dílo musí splňovat podmínky autorskoprávní ochrany podle odstavce 1 tohoto ustanovení. Musí být nejenom výsledkem tvůrčí činnosti uspořadatele, ale i jejich způsob výběru a uspořádání obsahu musí být jedinečný. Podstatou pro existenci databáze je její systematičnost, tj. logická struktura zahrnující údaje či jiné prvky. Díla nezávislá a jejich prvky nemusí být sami o sobě autorskými díly. Za souborné dílo se považuje podle ustanovení § 2 odst. 2 AutZ i „databáze, která je způsobem výběru nebo uspořádání obsahu autorovým vlastním duševním výtvorem, tj. původním dílem a její součásti jsou systematicky nebo metodicky uspořádány a jednotlivě zpřístupněny elektronicky či jiným způsobem. Autorský zákon na tomto místě stanovuje fikci, že jde o dílo souborné, náleží mu plnohodnotná autorskoprávní ochrana.[17] Z daného vyplývá, že pokud je databáze jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora, jde o pravé dílo souborné, tj. pravou autorskou databází a pokud je databáze vlastním duševním výtvorem autora, je za dílo souborné považována. Dílem souborným je sborník, jako časopis, encyklopedie, antologie, pásmo, výstava, ovšem pokud je výběr nebo uspořádání jedinečným nebo původním výsledkem tvůrčí činnosti autora. Databází je i databáze dle § 88 AutZ, která je zvláštním majetkovým právem sui generis svědčící pořizovateli databáze a chrání jeho investiční prostředky vynaložené na její vytvoření. Představuje určitý odklon od tvůrčí ochrany děl ve prospěch ochrany investic.[18] Z ustanovení § 89 AutZ vyplývá, že pořizovatelem může být nejenom osoba fyzická, jak je tomu u autora díla souborného, ale i osoba právnická, neboť zde jde o ochranu investic a nikoliv ochranu tvůrčí činnosti. Ochrana autorskoprávní nebo sui generis je poskytována bez ohledu na formu vyjádření. Předmětem ochrany jsou databáze

[17] Databáze podléhá autorskoprávní ochraně v souladu s čl. 3 Směrnice Evropského parlamentu a Rady EU 96/9/ES o právní ochraně databází.
[18] Jde o evropskou koncepci právní ochrany pořizovatelů databází, tedy sui generis.

v podobě elektronické, neelektronické jako jsou slovníky, encyklopedie. „Ochrana vztahuje na materiály potřebné pro fungování databází, jako jsou slovníkové systémy (tzv. thezaury) nebo rejstříkové (indexové) systémy. Do pojmu databáze, konkrétně mezi elektronické databáze, se řadí v souladu s evropsku úpravou též např. CD-Rom. Databáze nezahrnuje počítačové programy použité pro vytvoření a pro fungování databáze přístupné elektronickými prostředky.“[19]

Autorem souborného díla je podle ustanovení § 5 odst. 2 AutZ fyzická osoba, která díla tvůrčím způsobem vybrala nebo uspořádala. K dílu souhrnému náleží autorské právo uspořadateli díla. Pokud ovšem byly do díla souborného zařazena díla jiných autorů, nejsou jejich autorská práva k dílům dotčena, mají právo se svým dílem nakládat. Na to aby mohl autor zařadit takováto díla do díla souborného, potřebuje k užití souhlas autorů zařazených děl. Autor souborné díla může poskytnout oprávnění k užití souborného díla pouze se souhlasem autorů dílčích děl do souboru zařazených. Při neoprávněném nakládání s dílem souborným, by mohla být dotčena jak práva autora souborného díla, tak práva jednotlivých autorů děl do souboru zařazena. Do díla souborného mohou být zařazeny i prvky nesplňující pojmové znaky autorského díla nebo dílo souborné může být složeno pouze z těchto prvků nesplňujících pojmové znaky autorského díla podle ustanovení § 2 odst. 1, 2 a v § 3 AutZ. V tomto případě bude dílo souborné tvůrčím výsledkem autora a bude jediným autorem díla. Lze shrnout, že pro díla souborná jsou charakteristická dva druhy autorských děl:

1) jednotlivá díla zařazená do souborného díla,
2) dílo souborné, které je jedinečným nebo původním výsledkem tvůrčí činností autora.

Od díla souborného odlišujeme dílo spoluautorů, ale i dílo spojené s jiným dílem, které není v autorském zákoně výslovně upraveno, ale v některých ustanoveních je zmíněno,[20] kupříkladu jde u knihy spojení díla a ilustrace. U díla spoluautorů jde o kolektivní druh autorské tvorby.

Dílo spoluautorů vzniká společnou tvůrčí činností dvou nebo více autorů do doby dokončení díla jako díla jediného. Bude-li vynaložena tvůrčí činnost až po dokončení díla, nejedná se o dílo spoluautorů, ale může jít o zpracování díla nebo o autorských děl. Pokud vznikne dílo spoluautorů, přísluší práva osobnostní a majetková

[19] HOLCOVÁ, I., KŘESŤANOVÁ, V., VOBORNÍK, M., op. cit. 16.
[20] Viz. § 12 odst. 1, § 51, § 58 odst. 4 AutZ.

k dílu všem spoluautorům společně a nerozdílně.[21] U spoluautorství jde o společnou tvůrčí činnost fyzických osob, aniž by musela být tato jejich tvůrčí činnost vykonávána současně, vede k vytvoření jediného díla u kterého na rozdíl od díla souborného nejsou jednotlivé příspěvky způsobilé samostatného užití jakožto díl autorská. Ačkoliv není na újmu vzniku díla, lze-li výsledky tvůrčí činnosti jednotlivých spoluautorů do díla odlišit. Jestliže bude část příspěvku schopna samostatného užití, půjde o autorské dílo tohoto autora a bude vykonávat svá práva samostatně. Spoluautorem díla ovšem není ten kdo poskytl k vytvoření díla pouze poskytnutím pomoci nebo rady či už technické, administrativní, odborné povahy nebo poskytnutím dokumentačního či technického materiálu nebo ten kdo dal k vytvoření díla podnět, například jako objednatel díla. Tedy spoluautorství není možné mezi autorem díla literárního a díla hudebního. Z právních úkonu týkajících se díla spoluautorů jsou dle ustanovení § 8 odst. 3 AutZ odpovědni všichni společně a nerozdílně. O nakládání se spoluautorským dílem rozhodují spoluautoři jednomyslně, bez ohledu na velikost tvůrčího příspěvku. Nakládáním se má na mysli veškerá dispozice s dílem. Nejde zde jenom výkon majetkových, jako je poskytnutí oprávnění k užití díla, ale jde i o výkon práv osobnostních, jako zpracování díla, zařazení díla do souboru, apod. Brání-li jeden ze spoluautorů nakládání se spoluautorským dílem bez závažných důvodů, mají ostatní možnost obrátit se na soud s určovací žalobou. Pokud soud žalobě vyhoví, pak rozsudek soudu nahradí chybějící projev vůle.

Základní rozdíl mezi dílem spoluautorů a dílem kolektivním spočívá v chybějícím podnětu a vedení jednoho investora. Tak kupříkladu u zaměstnanců softwarové společnosti půjde o dílo kolektivní a u spoluautorů může jít o vytvoření díla na objednávku, tj. prostřednictvím smlouvy o dílo. V důsledku nesprávného určení díla, často vznikající z trochu zmatečné úpravy zákonodárcem, může dojít k omylu spočívajícímu v rozsahu a způsobu ochrany, tedy i možnosti s dílem nakládat.

Kolektivním dílem je dílo, které je vytvořeno tvůrčí činností více autorů a pod vedením a z podnětu jedné fyzické nebo právnické osoby a pod jejím jménem se dílo uvádí navenek. Pojmově se jedná o dílo jediné, vznikající z příspěvků od vícero autorů a které na rozdíl od díla souborného nejsou samostatnými autorskými díly a tedy nejsou způsobilé samostatného užití. Podnětem k vytvoření kolektivního díla může být příkaz

[21] Srov. § 8 AutZ.

zaměstnavatele nebo objednávka poptávajícího. Pokud jde o příkaz zaměstnavatele je kolektivní dílo dílem zaměstnaneckým. U kolektivního díla na objednávku platí právní fikce, že se považují za díla zaměstnanecká a objednatel je v postavení zaměstnavatele. V ustanovení § 59 odst. 3 AutZ je výslovně uvedeno, že kolektivním dílem není audiovizuální dílo ani dílo audiovizuálně užité. Výlukou těchto děl jakožto děl kolektivních byla snaha zákonodárce zabránit tomu, aby byl výrobce přímo na základě zákona vykonával veškerá majetková autorská práva k dílu. Příkladem kolektivního díla je počítačový program, databáze, dílo kartografické, které je vědeckým dílem grafickým a nikoliv uměleckým dílem grafickým. Příkladem kartografického díla je zeměpisná mapa, plastická mapa, glóby.

Díla souborná, dílo spojené, dílo spoluautorů, dílo kolektivní, všechno jsou to díla patřící do specifické třídy děl hromadných.

Netřeba zapomínat, že autorské dílo jako nehmotný statek se odlišuje od hmotného předmětu, tj. nosiče na kterém je autorské dílo zachyceno a tedy jako věc hmotná je předmětem práva vlastnického nebo jiného věcného práva. Profesor Kříž uvádí ve svém článku,[22] že autorské dílo je na jedné straně duševním výtvorem nehmotné podoby v režimu autorského zákona a na straně druhé, je vyjádření autorského díla v hmotné podobě chráněno právem občanským nebo obchodním. A při kolizi těchto právních režimů, má přednost režim autorskoprávní. Autorský zákon v ustanovení § 9 odst. 2 poukazuje na to, že existence autorského díla jakož i práva k dílu jsou nezávislá na jeho hmotném předmětu. Je zde výslovně oddělen režim věcněprávní od režimu autorskoprávního. Originárním nabyvatelem těchto práv je většinou autor díla, ale může jím být v okamžiku vytvoření díla ze zákona vedle autora i osoba další, jak je tomu u zaměstnaneckých děl. Autorský zákon zdůrazňuje tuto nezávislost i v následujícím odstavci tím, že omezuje vlastníka hmotného předmětu díla. Nabytím vlastnického práva nebo jiné věcného práva k věci, nenabývá vlastník automaticky oprávnění k výkonu práva dílo užít, není-li dohodnuto či nevyplývá-li ze zákona jinak. Vlastník hmotného předmětu díla je oprávněn užít dílo pouze pro vlastní osobní potřebu, pokud by měl zájem užití dílo jiným způsobem, muselo by mu být k takovémuto užití poskytnuto autorem oprávnění a to prostřednictvím uzavření licenční smlouvy. Nabyvatel hmotného předmětu díla získává vlastnické právo k takovémuto

[22] Viz. KŘÍŽ, J. Základní charakteristika autorskoprávní ochrany v České republice. In *Aktuální otázky práva autorského, práv průmyslových, práva soutěžního.* Sbor. Praha, 1995, s. 21.

dílu, což znamená, že jeho vlastnické právo požívá ochrany bez ohledu na poskytnutí oprávnění k užití díla. Například koupí hudebního CD není jeho vlastník oprávněn tyto písníčky šířit na veřejné počítačové síti nebo je kopírovat a dále prodávat.

Vzhledem k tomu, že v důsledku novely autorského zákona se ustanovení o díle zaměstnaneckém přiměřeně použijí i pro výkonného umělce a jeho výkon, bych se ráda jen okrajově o výkonu výkonného umělce na tomto místě zmínila.[23] Právo výkonného umělce k uměleckému výkonu je jako jediné právem souvisejícím s právem autorským. Příbuznost práva výkonného umělce k právu autorskému spočívá v jeho nehmotném předmětu. Jde o právo absolutní povahy, upravené autorským právem v hlavě druhé.

Výkonným umělcem máme na mysli vždy fyzickou osobu, která umělecký výkon vytvořila. Umělec vytváří umělecký výkon tím, že provádí autorské dílo, čímž je na existenci díla závislý. Aby se jednalo o umělecký výkon, musí interpretovat díla literární, umělecká nebo výtvory tradiční lidové kultury, nemůže jít o díla vědecká. Nemůže tedy provádět všechny předměty práva autorského, jen díla povahy umělecké a díla zvláštní umělecké mající povahu literární. Jedinou výjimkou ze závislosti na díle je výkon artisty, aniž jím prováděl umělecké dílo.[24]

U uměleckého výkonu se na rozdíl od autorského díla nevyžaduje jeho jedinečnost, ale pouze osobitost ztvárnění. Uměleckým výkonem je nehmotný statek a ke vzniku práva k uměleckému výkonu výkonnému umělci, není zapotřebí aby byl hmotně zachycen na určitém nosiči. Jde o podobnost s dílem literárním a jiným dílem uměleckým a dílem vědeckým, kde postačuje pouze efemérní vyjádření výkonu. Výčet uměleckých výkonů je upraven demonstrativně v ustanovení § 67 odst. 1 AutZ, kterými jsou: výkon herce, který kupříkladu představuje dílo audiovizuální nebo dílo divadelní; zpěváka zpívající díla hudební; hudebníka hrající na hudebních nástrojích díla hudební; tanečníka tancujícího díla choreografická; dirigenta, který může nejenom provádět nastudované hudební dílo, ale může být i autorem nového původního hudebního díla, které tvůrčím způsobem zpracoval. V takovéto situaci mu náleží jak právo autorské k novému původnímu dílu, tak i právo výkonného umělce k výkonu dirigenta, kterým bylo toto nové dílo provedeno. Jsou to dvě samostatná práva;[25] sbormistra; režiséra

[23] Srov. § 74 AutZ. Toto ustanovení je odkazující právní normou na použití hlavy I práva autorského, jelikož jsou práva výkonného umělce povahově příbuzná právu autorskému.
[24] Srov. větu druhou ustanovení § 67 odst. 1 AutZ.
[25] Viz. TELEC, I., TŮMA, P. op. cit. 13, s. 640.

režírující divadelní dílo cizího autora[26], čímž se odlišuje od režiséra díla audiovizuálního, který je autorem díla. Dalšími výkony jsou výkony jiné fyzické osoby, která hraje, zpívá, recituje, předvádí nebo jinak provádí umělecké dílo a výtvory tradiční lidové kultury.

Z ochrany autorského práva jsou vyloučeny výtvory v důsledku veřejného zájmu, ačkoliv sami o sobě splňují pojmové znaky autorského díla, tj. úřední díla, výtvory tradiční lidové kultury, politický projev a řeč[27] nebo výtvory, které jsou nezpůsobilé autorskoprávní ochrany, tj. díla nesplňující tyto pojmové znaky dle autorského zákona, jsou jimi například námět díla, nápad, denní zpráva nebo jiný údaj sám o sobě, myšlenka, postup, princip, metoda, objev, vědecké teorie, matematický a odborný vzorec, statistický graf a podobný předmět sám o sobě, jelikož k výsledku takového předmětu mohou dospět osoby různé.[28]

2.2 Autor díla

Nejenom z celkové koncepce autorského zákona, ale i přímo z ustanovení § 5 odst. 1 AutZ vyplývá, že autorem může být pouze osoba fyzická, která sama dílo vytvořila. Autorské právo vzniká originárnímu majiteli v okamžiku vytvoření díla, pod podmínkou, že dílo je výsledkem jeho tvůrčí činnosti a vyhovuje pojmovým znakům upraveným v ustanovení § 2 odst. 1 nebo 2 AutZ. Osoba fyzická je jako jediná nadána tvůrčí schopností, což se nedá říci o osobě právnické, která již z povahy věci touto schopností k duševní tvůrčí činnosti nadána není. Jelikož u vytvoření díla jde o činnost faktickou, autorem může jakákoliv osoba bez ohledu na to, zda je omezena nebo dokonce zbavena způsobilosti k právním úkonům. Naopak co se týče vykonávání majetkových a osobnostních práv vzniklých z takto vytvořeného díla, se způsobilost k právním úkonům vyžaduje.

Od originárního majitele autorského díla odlišuje osobu jak fyzickou, tak i právnickou, která získává přímo na základě zákona oprávnění k výkonu majetkových autorských práv, jak je tomu u díla zaměstnaneckého, kolektivního či díla vytvořeného na objednávku nebo osoby, která prostřednictvím licence získává pouze oprávnění

[26] I v judikatuře je uvedeno, že „divadelní režie není autorským dílem, nýbrž uměleckým výkonem.“ In R 70/02.
[27] Srov. § 3 AutZ.
[28] Srov. § 2 Odst. 6 AutZ.

k výkonu práva dílo užít. Dokonce u zaměstnaneckých děl dochází nejenom k omezení výkonu majetkových autorských práv k dílu, ale i k omezení některých osobnostních práv autora. U osob odlišných od autora se však stále jedná o odvozené nabytí autorského práva. Zákon svěřuje zaměstnavatelům nebo objednatelům díla pouze originárně výkon těchto práv. Tento již dříve respektovaný princip se liší od angloamerické koncepce, ve které může být na základě zákona originárním majitelem autorského práva i osoba právnická, nikoliv tvůrce díla.

Jak uvádí ve svém článku profesor Telec, zásada pravdivosti autorství zůstává nedotčena tím, že zákon stanoví v některých ustanoveních vyvratitelné zákonné domněnky autorství. Důvodem nedotčenosti zásady je, že zákon připouští důkaz opaku, čím se snaží zjednodušit identifikaci autora díla.[29] Není-li prokázán opak, je autorem díla dle ustanovení § 6 AutZ fyzická osoba, jejíž pravé jméno je obvyklým způsobem uvedeno na díle nebo je u díla uvedeno v rejstříku předmětu ochrany vedeném příslušným kolektivním správcem. Ustanovení se aplikuje i tehdy, je-li místo jména uveden pseudonym, pokud tento autorem přijatý pseudonym nevzbuzuje pochybnosti o autorově totožnosti. Za autora díla se podle ustanovení § 63 AutZ považuje režisér a „má se za to, že prohlášení o audiovizuálním díle a o právech k takovémuto dílu, včetně práv týkajících se jeho užití, zapsané v rejstříku audiovizuálních děl vedeném podle mezinárodní smlouvy, je pravdivé, není-li prokázán opak.“[30]

3 Vznik autorského práva k dílu a jeho obsah

3.1 Vznik autorského práva k dílu

Autor vytváří autorské dílo na základě tvůrčí činnosti pro niž je nezbytná svoboda. Stát nejenom že je povinen tuto svobodu respektovat, ale i tuto svobodu vědeckého bádání a umělecké tvorby zaručuje.[31] „Autor je zejména svoboden v tom, zda vytvoří či nikoli autorské dílo, a jaké, přičemž tvorba autorského díla ve smyslu

[29] TELEC, I. Některé základní a obecné otázky nového českého autorského práva. In *Bulletin advokacie* č. 2/2001, s. 34.
[30] Srov. § 63 odst. 2 AutZ.
[31] Tato svoboda vyplývá jak z čl. 15 odst. 2 LZPS: „Svoboda vědeckého bádání a umělecké tvorby je zaručena“, tak i ze Všeobecné deklarace o lidských právech a Mezinárodního paktu.

tvůrčího procesu, tvůrčí svobody, není ani nemůže být z podstaty omezena.“[32] Sice se autorské právo nezabývá tvůrčí činnosti, ale pro vznik autorského práva k dílu jde o jednu z podstatných náležitostí. Okamžikem ukončení tvorby a v okamžiku, kdy je dílo vyjádřeno v jakékoli objektivně vnímatelné podobě, tj. v podobě vnímatelné lidskými smysly, vzniká dle ustanovení § 9 odst. 1 AutZ právo autorské k dílu. Zhmotněním díla v jakékoli objektivně vnímatelné formě dle ustanovení § 2 odst. 1 AutZ vzniká autorovi nejenom autorské právo k dílu, ale dochází i k autorskoprávní ochraně. Vytvoření díla a jeho užití, jsou dvě základní právní skutečnosti určující vznik a obsah autorskoprávních vztahů.[33] Autorský zákon vychází z principu bezformálnosti vzniku díla a autorského práva k němu. Na to aby došlo ke vzniku autorského práva k dílu není zapotřebí splnit jakékoliv formální podmínky[34], jako jsou například registrace díla a zaplacení poplatků, či dokonce uvedení copyrightové výhrady autorského práva pod symbolem ©, jméno subjektu autorského práva a rok zveřejnění díla.

Autorským zákonem jsou upraveny právní vztahy až v okamžiku užití autorského díla, což znamená, že autorský zákon se zabývá užitím a nikoliv tvorbou autorského díla. Při užití autorského díla dochází ke vzniku autorskoprávního vztahu vznikající z typové autorskoprávní licenční smlouvy nebo z mimosmluvního užití autorského díla, tj. užití díla vyňatého z autorskoprávní ochrany ve veřejném zájmu, užití volného díla, volná užití a zákonné licence. U zaměstnaneckého díla jde o zvláštní ustanovení ve kterém nejde o zákonnou licenci, ale o zákonné nabytí oprávnění k výkonu majetkových autorských práv k dílu. Jak popisuje ve svém článku JUDr. Holcová, autorské dílo může být vytvořeno samotným autorem díla svobodně, bez právního důvodu, na objednávku, a to prostřednictvím smlouvy o dílo dle občanského popřípadě obchodního zákoníku nebo v rámci vztahu zaměstnaneckého na základě pracovní nebo jiné obdobné smlouvy. Až v okamžiku vytvoření díla dochází ke vzniku autorského práva k dílu, čímž dochází i ke vzniku autorskoprávního vztahu. Autor tedy může být subjektem jak občanskoprávního, obchodněprávního, pracovněprávního, tak i autorskoprávního vztahu.

[32] HOLCOVÁ, I. Subsidiarita občanského zákoníku a obchodního zákoníku coby obecných právních předpisů v souvislosti s tvorbou autorského díla a jeho užitím. In Kříž, J. a kol. *Aktuální otázky práva autorského a práv průmyslových.* Praha: Karolinum, 2009, s. 12.
[33] KNAP, K. *Smluvní vztahy v právu autorském.* Praha: Orbis, 1967, s. 8.
[34] Jde o soulad s čl. 5 RÚB.

3.2 Obsah autorského práva

Okamžikem vytvoření díla dochází ke vzniku autorského práva k dílu. Autorské právo je právem mající absolutní výlučnou povahu a tedy jako takové působí proti všem. Autor je oprávněn s dílem nakládat či jinak ovlivňovat osud díla v rozsahu stanoveném autorským zákonem, je oprávněn vyloučit všechny osoby z užití díla a má právo domáhat se autorskoprávní ochrany vůči kterékoliv třetí osobě. Subjektivní autorské právo obsahuje výlučná práva majetková a výlučná práva osobnostní. Současný autorský zákon je založen na dualistické vlastně více méně kvazidualistické koncepci autorského práva a na koncepci jeho nepřevoditelnosti.[35] Kvazidualistická koncepce se projevuje hlavně tím, že majetková autorská práva vyplývají z osobnostně právní skutečnosti vytvoření díla a naopak osobnostní práva autorská v sobě zahrnují určitý majetkový prvek.[36] Předchozí autorský zákon č. 135/165 Sb. vycházel z monistického pojetí autorského práva, ve kterém osobněmajetková práva tvořily nedílný celek. Sice byl zákonem zakotven zákaz zcizení autorského práva inter vivos, což vyplývá i ze současného legálního pojetí autorského práva, ale na druhou stranu docházelo k dědické sukcesi celého autorské práva, nikoli jen majetkových autorských práva jak je tomu v dnešní době. Jelikož je autorský zákon i nadále založen na nepřevoditelnosti majetkových autorských práv inter vivos, nemůže se jednat o úplnou dualistickou koncepci spočívající v možnosti převoditelnosti těchto práv inter vivos. Prvky dualizmu nacházíme v různé délce trvání obou práv. Majetková autorská práva jsou způsobilá být předmětem dědické sukcese a trvají 70 let po smrti autora. Nenabude-li dědictví žádný dědic, nestane se dílem volným, ale nadobude takovéto dílo stát jako odúmrť, pak tyto majetková práva vykonává Státní fond kultury ČR, u děl audiovizuálních Státní fond ČR pro podporu a rozvoj kinematografie. Kdežto osobnostní autorská práva zanikají smrtí autora. V ustanovení § 11 odst. 5 AutZ je sice upravena postmortální ochrana některých osobnostních prvků díla nastupující

[35] Zákonné vymezení obsahu autorského práva je v souladu s evropským kontinentální pojetí autorského práva, na němž je založeno i znění Bernské úmluvy.

[36] ČERMÁK, K. jr., KOPÍKOVÁ, E., LORENC, L. *Metodika a postupy prosazování práv z duševního vlastnictví u jednotlivých orgánů veřejné správy České republiky, v jejich působnosti je prosazování práv z duševního vlastnictví.* Zdroj dostupný z http://www.dusevnivlastnictvi.cz/assets/metodiky/Metodika04.pdf.

v okamžiku smrti autora, ale nejedná se o dědění ani nástupnictví svého druhu.[37] K ochraně podle autorského zákona jsou aktivně legitimováni osoby autorovi blízké, tj. příbuzní v řadě přímé, sourozenci, manžel nebo partner a jiné osoby v poměru rodinném či obdobném, jestliže by újmu, kterou autor utrpěl, důvodně pociťovali jako újmu vlastní, dále se ochrany může domáhat právnická osoba sdružující autory nebo příslušný kolektivní správce. Na uplatnění této ochrany nemá žádný vliv uplynutí doby trvání majetkových autorských práv.

Jak práva osobností, tak práva majetková mohou být omezena zákonem ve prospěch zaměstnavatele nebo v některých případech ve prospěch objednatele díla.

3.2.1 Osobnostní práva

Osobnostní práva tvoří subjektivní práva nemajetkové povahy, která jsou fixována na autora díla. Autor se jich nemůže vzdát a ani je převést na jinou osobu a smrtí autora zanikají. Autor má právo na nedotknutelnost svého díla, ale není vyloučeno, aby sám udělil souhlas k jakékoliv změně nebo jinému zásahu do díla.[38] Právo na nedotknutelnost díla spočívá ve výlučném právu autora provádět na díle jakékoli změny nebo úpravy, které zasahují do uměleckého pojetí díla.[39] Osobnostní autorská práva odlišujeme od osobnostních práv podle občanského zákoníku. Jsou to práva samostatná na sobě nezávislá práva autorská je nutné odlišovat od všeobecných osobnostních práv podle § 11 a násl. ObčZ. Obojí práva jsou samostatná a na sobě nezávislá, ačkoli právo na jejich ochranu může být uplatňováno i společně.

Mezi osobnostní práva autora jsou podle ustanovení § 11 AutZ zařazeny:

a) právo na zveřejnění díla, tj. autor má právo se rozhodnout o prvém oprávněném zpřístupnění díla veřejnosti. Zveřejnění může být realizováno přednesením, vystavěním, provedením, vydáním,[40] ale i zveřejněním prostřednictvím počítačové sítě Internet.
b) právo osobovat si autorství, které v sobě zahrnuje právo autora se rozhodnout, zda chce aby bylo jeho autorství při zveřejnění díla uvedeno a jakým způsobem,

[37] Zánik osobnostních práv smrtí autora je v porovnaní s ostatními zahraničními úpravami dosti specifické. Kupříkladu délka trvaní osobnostních práv je upravena jak v autorském zákoně Velké Británie, tak Německé shodně s délkou trvání práv majetkových.
[38] Viz. §11 odst. 3 AutZ.
[39] Rozh. MS v Praze, sp. zn. 13 Co 216/90.
[40] Viz. § 4 odst. 1 AutZ.

tedy má právo na autorské označení. Autor má právo při zveřejnění díla uvést své pravé jméno, pseudonym nebo může být zveřejněno jako dílo anonymní. [41] Pokud by bylo dílo autora zveřejněno jako anonymní nebo pod pseudonymem, má se za to, že autora zastupuje při výkonu a ochraně jeho autorských práv k dílu osoba, která dílo zveřejnila a to vlastním jménem na učet autora,

c) právo na nedotknutelnost díla a pokud je dílo užíváno jinou osobou, aby nebylo užíváno způsobem snižujícím jeho hodnotu. Nad plněním této povinnosti má právo na autorský dohled.

Dalšími osobnostními právy, o kterých se budu v této práci podrobněji zmiňovat v následujících kapitolách, jsou dle ustanovení § 54 AutZ odstoupení od smlouvy pro změnu přesvědčení autora a právo na autorskou korekturu dle ustanovení § 56 odst. 3 AutZ.

3.2.2 Majetková práva

Majetková práva jsou práva, která umožňují majetkovou dispozici s autorským dílem. Jedině autor má právo své dílo užít a poskytnout prostřednictvím autorskoprávní licenční smlouvy jiné osobě oprávnění k výkonu tohoto práva, jelikož jsou stejně jako práva osobnostní nepřevoditelná. Nelze je postihnout výkonem rozhodnutí, tedy nemohou být postihnuté exekucí, což však neplatí pro pohledávky vzniklé z těchto práv. Majetkovými právy je jednak právo dílo užít dle ustanovení § 12 AutZ a také jiná majetková práva, tj. právo na odměnu při opětovném prodeji originálu díla uměleckého, právo na odměnu v souvislosti s rozmnožováním díla pro osobní potřebu a vlastní vnitřní potřebu i právo na odměnu za pronájem.[42] Za majetkové právo je považováno dle ustanovení § 12 odst. 3 AutZ i právo autora požadovat na vlastníku věci, tj. hmotného substrátu díla, jejímž prostřednictvím je dílo vyjádřeno, aby mu věc zpřístupnil, pokud je to pro autora potřebné k výkonu jeho práv dle autorského zákona. Autor má kupříkladu právo na prezentaci svého díla, ale nemůže své právo uplatňovat v rozporu s oprávněnými zájmy vlastníka dané věci. Vlastník není povinen autorovi věc vydat, ale musí mu přiměřeným způsobem umožnit přístup k dílu, je povinen na žádost autora a jeho náklady zhotovit a vydat mu fotografii nebo jinou rozmnoženinu díla.

[41] Viz. § 7 AutZ.
[42] Srov. §§ 24, 25, 49 odst. 3 AutZ.

Autor má vedle svého práva užít dílo v původní podobě i právo užít dílo v rámci někým jiným zpracované či jinak změněné podobě,[43] pokud toto nové dílo vzniklo zpracováním původního díla, jeho spojením s jiným dílem či prvky, jeho zařazením do souboru. To ve svém důsledku znamená, že na to aby autor nově vzniklého díla jej mohl užít a poskytnout jiné osobě oprávnění k užití takového díla, potřebuje souhlas autora díla původního. Autor nového díla je vždy omezen právy autora původního díla, který vykonává svá majetková práva. I když tyto majetková práva mají silný osobnostní základ,[44] jsou předmětem dědické sukcese. V souladu s ustanovením § 51 AutZ musí mít nabyvatele licence k jinému nakládání s dílem, tj. při úpravě a změně díla, spojení díla s jiným dílem, jakož i při zařazení díla do díla souborného, souhlas autora.

3.2.2.1 Právo dílo užít

Způsoby užití díla jsou v ustanovení § 12 odst. 4 AutZ vyjmenována demonstrativně, důsledkem novely autorského zákona. V odstavci 5 tohoto ustanovení je výslovně stanoveno, že dílo lze užít i jiným způsobem, než jak je uvedeno v odstavci 4.[45] „Došlo tím sice k odstranění některých výkladových potíží týkajících se tohoto ustanovení, ale na druhou stranu nebyla zakotvena legální definice pojmu „užití díla“, čímž v současnosti vznikají nové výkladové potíže ohledně rozsahu tohoto výlučného majetkového práva.“[46] Právem dílo užít je zejména:

a) právo na rozmnožování díla (§13),
b) právo na rozšiřování originálu nebo rozmnoženiny díla (§ 14),
c) právo na pronájem originálu nebo rozmnoženiny díla (§ 15),
d) právo na půjčování originálu nebo rozmnoženiny díla (§ 16),
e) právo na vystavování originálu nebo rozmnoženiny díla (§ 17),
f) právo na sdělování díla veřejnosti (§ 18), zejména
    1. právo na provozování díla živě, nebo ze záznamu a právo na přenos provozování díla (§ 19 a 20),

[43] Užitím díla v zpracované čí jinak změněné podobě se má na mysli užití v podobě odvozené.
[44] Viz. § 11 odst. 3 AutZ.
[45] Před novelou autorského zákona byl pojem užití díla definován taxativním výčtem a to prostřednictvím jednotlivých způsobů užití díla obsažených v ustanovení §§ 12 odst. 4, §§13 až 23 AutZ.
[46] ČERMÁKOVÁ-VLČKOVÁ, A., SMEJKAL, V. *Autorská díla v hromadných sdělovacích prostředcích.* Praha: Linde, 2009, s. 69, s. 89. In TELEC, I., TŮMA, P. op. cit. 13.

2. právo a vysílání díla rozhlasem či televizí (§ 21),
3. právo na přenos rozhlasového či televizního vysílání díla (§ 22),[47]
4. právo na provozování rozhlasového či televizního vysílání díla (§ 23).

V ustanoveních § 13 až 17 AutZ je dílo zpřístupňováno veřejnosti v podobě hmotné, výjimkou je rozmnožování díla, která se jako jediný způsob užití děje neveřejně, tj. pro vlastní osobní potřebu. Autorská díla, která jsou sdělována veřejnosti, tj. zpřístupňována v podobě nehmotné, jsou upravena v ustanoveních § 18 až 23 AutZ. Zpřístupňování díla veřejnosti je podmíněno umožněním vnímání díla třetím osobám - veřejnosti. V dnešní technologické době se díla rozmnožují a rozšiřují nejrůznější formou, nejenom ve formě tiskové, fotografické, zvukové, obrazové, zvukově obrazové, u architektonického díla stavbou, jiné trojrozměrné rozmnoženiny, tj. modely, sochařské výtvory apod., ale i ve formě elektronické zahrnující vyjádření analogové i digitální a jsou zpřístupňována počítačovou nebo i jinou obdobnou sítí, ale i internetovým připojením. Rozmnožování a rozšiřování díla jsou samostatnými způsoby, kterými je dílo užíváno. V případě udělování licencí podle ustanovení § 50 odst. 5 AutZ platí, že součástí licence k rozmnožování díla je i licence k rozšiřování takto zhotovených rozmnoženin, pokud smlouva nestanoví něco jiného. Je zapotřebí si dát pozor i na to, že způsob užití díla může být omezen i rozsahem, což kupříkladu u rozmnožování díla může znamenat, že pokud je nabyvateli licence uděleno oprávnění k pořízení tiskových rozmnoženin, není oprávněn pořizovat rozmnoženiny v podobě digitální.[48]

Pojem právo dílo užít v sobě zahrnuje výlučné právo autora užít své vlastní dílo, ale i právo udělit jiné osobě svolení k užití díla. Což znamená, že má právo své dílo zpřístupňovat nebo jinak předkládat jiným osobám a nebo má právo v souladu s ustanovením § 12 odst. 1 AutZ udělovat jiné osobě smlouvou oprávnění k výkonu práva dílo užít, které je v ustanovení § 46 a násl. AutZ označováno jako licenční

[47] „Od vysílání díla rozhlasem a televizí je třeba odlišovat reprodukci vysílaného díla, která se uskutečňuje pomocí rozhlasového nebo televizního přijímače. Reprodukce vysílaného díla není součástí vysílání, neboť není uskutečňována v rámci práva organizace provozující rozhlas nebo televizi dílo vysílat. Jedná se o další nakládání s vysílaným dílem. Jestliže organizace provozující ubytovací zařízení umožňuje hotelovým hostům v rámci poskytované ubytovací služby prostřednictví rozhlasových a televizních přijímačů umístněných v hotelových pokojích vnímání vysílaných děl, překračuje tím meze reprodukce vysílaného děl pro svou osobní potřebu, a jde proto o takové užití díla, za které přísluší autorovi odměna.“ Srov. stanovisko NS ČSSR, sp. zn. 3 Cz 84/79. In TELEC, I., TŮMA, P. *Přehled práva duševního vlastnictví.* Česká právní ochrana 2. Brno: Dolňek, 2006.
[48] Srov. § 50 odst. 1, 2 a 4 AutZ.

smlouva. Ke každému užití díla jinou osobou se vyžaduje souhlas autora, popřípadě osoby, která je oprávněna vykonávat veškerá majetková autorská práva k dílu.[49] Pokud se autor rozhodne poskytnout autorskoprávní licenci jeho právo nezaniká, pouze mu vzniká povinnost strpět zásah do práva dílo užít jinou osobou, a to v rozsahu udělené licence.

3.2.2.2 Omezení práv autora

Autorovo právo udělovat oprávnění k výkonu práva dílo užít může být omezeno prostřednictvím zákonem stanovených výjimek a omezení, jimiž jsou volná užití, zákonné licence bezúplatné, zákonné licence úplatné, ale i výrokem soudu, který je obsažen v pravomocném rozsudku, nahrazující v souladu s § 161 odst. 3 OSŘ svolení autora. Tyto instituty se nazývají mimosmluvními instituty. Za užití díla v smyslu autorského zákona se nepovažuje užití pro osobní potřebu s výjimkou případů uvedených přímo v autorském zákoně.

Volným užitím je dle ustanovení § 30 odst. 1 AutZ užití díla pro osobní potřebu fyzické osoby, jehož cílem není dosažení přímého nebo nepřímého hospodářského či jiného obchodního prospěchu. Jde o zhotovení záznamu, rozmnoženiny nebo napodobeniny díla, co se týče rozmnoženiny nebo napodobenině díla výtvarného musí být jako taková vždy zřetelně označena a nesmí být použita k jinému účelu.[50] Dalším volným užitím je dle ustanovení § 30a odst. 1 písm. a) AutZ rozmnožováni fyzické osoby pro svou osobní potřebu a papír nebo na podobný podklad. Hlavně je využívána možnost pořízení rozmnoženiny pro osobní potřebu. Pod pojmem osobní potřeba je třeba rozumět pouze vlastní potřebu fyzické osoby. Jak uvádí prof. Telec a JUDr. Tůma, „užitím díla v rámci soukromí lze s ohledem na rozumové uspořádání právních poměrů chápat užití v rámci domácnosti (§ 115 ObčZ) zhotovitele rozmnoženiny, jakož v rámci okruhu jeho blízkých (§ 116 ObčZ).“[51] Osobní potřebou nemáme, v souladu se zněním autorského zákona, na mysli vnitřní potřebu osoby právnické. Naopak podle ustanovení § 30 odst. 3 AutZ se za užití díla ve smyslu autorskoprávním považuje užití počítačového programu či elektronické databáze i pro osobní potřebu fyzické osoby či vlastní vnitřní potřebu osoby právnické nebo podnikající osoby fyzické včetně

[49] Vykonavatelem těchto práv může být zaměstnavatel nebo objednatel díla.
[50] Viz. § 30 odst. 3 a 4 AutZ.
[51] TELEC, I., TŮMA, P. op. cit. 13, s. 345.

zhotovení rozmnoženin takovýchto děl. Jako příklad lze uvést oprávněné stáhnutí nebo dokonce napálení hudebního CD či filmu na DVD pro svou osobní potřebu. Tímto jednáním se nedopouštím porušení autorského práva, ale pokud bych pořízenou rozmnoženinu poskytla další osobě i když pro její vlastní osobní potřebu, dopustila bych se neoprávněného zásahu do práva autorského. Porušením autorského práva není ani přeložení si textu pro vlastní osobní potřebu. Nepřipouští se pořídit si pro vlastní osobní potřebu rozmnoženinu počítačového programu. Další výjimkou ze zásady volného užití je zhotovení rozmnoženiny či napodobeniny díla architektonického stavbou pro odosobní i vnitřní potřebu, dále pak je výjimkou pořízení záznamu audiovizuálního díla při jeho provozování ze záznamu nebo jeho přenosu. O zákonnou licenci bezúplatnou, kde se nevyžaduje souhlas autora, ale není to volným užitím, jde v případech ustanovení § 30a odst. 1 písm. b) až d), § 30b až 36, § 38 až 39 AutZ. Podotýkám, že jak u technických rozmnoženin při užívání počítačového programu i při přenosu děl prostřednictvím internetu se dle ustanovení § 38a AutZ, tak u oprávněného uživatele počítačového programu dle ustanovení § 66 AutZ, se nevyžaduje souhlas autora, ale jedná se o zákonnou licenci bezúplatnou. Za zákonnou licenci úplatnou se považuje dle ustanovení § 37 AutZ licence knihovní.

Autorská práva jsou omezena i zákonným výkonem výlučných majetkových práv jak je tomu vzhledem k mé práci u díla zaměstnaneckého, kde zaměstnavatel vykonává svým jménem a na svůj účet autorova majetková práva k dílu, které zaměstnavatel vytvořil ke splnění svých povinností vyplývajících z pracovněprávního nebo obdobního vztahu k zaměstnavateli, u kolektivního díla, u počítačového programu, databáze kartografického díla, která nejsou kolektivními díly, byla-li vytvořena autorem na objednávku, kde objednatel se považuje za zaměstnavatele. Zákon dále stanovuje omezení autorského práva bez poskytnutí licence u díla na objednávku a díla soutěžního, kde objednatel je oprávněn užívat dílo k účelům vyplývajícím ze smlouvy, u díla školního,[52] kde je dílo vytvořeno ke splnění studijních povinností, které mu vyplývají z právního vztahu ke škole, školskému či vzdělávacímu zařízení. Student je povinen uzavřít se školou licenční smlouvu nevýhradní. Pokud by student odepřel smlouvu uzavřít, je škola oprávněná domáhat se jeho chybějícího projevu vůle u soudu. Licencí je vysokým školám poskytovaná možnost půjčovat v školských knihovnách

[52] Srov. § 60 a násl. AutZ.

studentům a jejím zaměstnancům diplomové a dizertační práce studentů, jelikož jsou vytvářeny v rámci soukromoprávního nebo veřejnoprávního poměru, a to z důvodu splnění si svých studijních povinností v rámci studijního programu. Naopak školním dílem není habilitační práce akademického pracovníka, akademický pracovník je povinen v rámci řádného výkonu práce splňuje požadavky svého zaměstnavatele, jde tedy o dílo zaměstnanecké.

Ve všech těchto případech se jedná o oprávněné užití autorského díla osobou odlišnou od autora.

Pokud mají být uplatněny tyto výjimky a omezení, v důsledku kterých dochází k omezení autora v jeho výlučného majetkového právu dílo užít bez jeho souhlasu, musí se tak dít v souladu s třístupňovým testem stanoveným v ustanovení § 29 odst. 1 AutZ. Omezení autorského práva je dovoleno jen ve zvláštních případech stanovených autorským zákonem, a to pokud nenarušují běžný výkon autorských práv, tj. normální užívání díla a nezpůsobují nepřiměřenou, neospravedlnitelnou újmu oprávněným zájmům autora.[53]

4 Licenční smlouva v právu autorském

4.1 Licence jako vztah autorskoprávní

„Řádná úprava smluvních autorskoprávních vztahů je zárukou realizace subjektivního autorského práva.“[54] Autorskoprávní licence je základní formou realizace subjektivního autorského práva nakládat s dílem. V oblasti práva duševního vlastní je licenční vztah nejběžnějším závazkovým právním vztahem. Jako druh právního vztahu poskytuje možnost dispozice s autorskými díly. Autor realizuje své subjektivní autorské právo nakládat s dílem jehož obsah tvoří právo udělovat svolení k užití díla. Prostřednictvím licenční smlouvy autor uděluje oprávnění k užití díla a nabyvatel získává majetkové oprávnění dané dílo užít, čímž se sám omezuje ve výkonu svého

[53] Třístupňový test je upraven na úrovni mezinárodní, regionální, ale i národní. Je obsažen v čl. 9 Bernské úmluvy o ochraně literárních a uměleckých děl, čl. 13 Dohody o obchodních aspektech práva duševního vlastnictví, v úmluvách Světové organizace duševního vlastnictví, v Severoatlantické úmluvě o volném obchodu. Nejdůležitější směrnicí, kterou se promítl třístupňový test na národní úroveň je směrnice 2001/29/ES, o harmonizaci některých aspektů autorských práv a práv s ním souvisejících v informační společnosti.

[54] KNAP, K. op. cit. 33, s. 155.

výlučného subjektivního práva. Autorovi vzniká povinnost zdržet se takových jednání, kterými by znemožňoval řádný výkon oprávnění dílo užít. V případě uzavření výhradní smluvní licence, nabyvateli vzniká oprávnění i vůči třetím osobám zdržet se jednání tvořící součást jeho užívacího oprávnění.

Z hlediska právní teorie se jedná o právní vztah a jako takový musí splňovat jeho pojmové teoretickoprávní znaky. Podle Tůmy můžeme hovořit zejména o:

a. existenci právní normy,
b. existenci právní skutečnosti,
c. strukturovanosti právního vztahu, tj.
   - existenci nejméně dvou subjektů,
   - existenci předmětu
   - existenci obsahu.[55]

V rámci smluvních autorskoprávních vztahů se posiluje smluvní volnost účastníků, která je základním principem práva soukromého jehož součástí je i právo autorské. Smluvní vztahy jsou založeny na zásadě svobody rozhodování účastníků, která je ohraničena principem odpovědnosti. Ze strany autora díla může být svoboda rozhodování omezena přímo autorským zákonem, a to prostřednictvím mimosmluvního oprávnění k užití díla.[56] Jde o výjimku ze zásady smluvního užití díla.

Smluvní právo autorské je založeno na principu nezcizitelnosti autorských práv, jak osobnostních tak i majetkových. Vzhledem k návaznosti na dosavadní právní úpravu jde o konstitutivní převod práva. V současném autorském zákoně se translativní převod nepřipouští a jednalo by se o neplatný právní úkon. Translativním převodem dochází na straně jednoho subjektu k zániku absolutních práv a povinností k předmětu převodu a na straně jiného subjektu k odvozenému nabytí týchž práv a povinností. U konstitutivního převodu se nejedná o zcizení práva, nýbrž jde o zřízení (konstituci) oprávnění k užití autorského díla. V autorském zákoně se nejedná o převod vlastnického práva jak je tomu například u nákupu a prodeje dle obchodního zákoníku. Absolutní právo k předmětu převodu zůstává převodci, tedy autorovi díla. Odvozené oprávnění, které je založeno autorskoprávní licencí tedy existuje vedle výlučného subjektivního práva autora. Lze říci, že na základě ustanovení § 12 odst. 2 AutZ je translativní převod jakéhokoli autorského práva vyloučen.

[55] ČERMÁKOVÁ - VLČKOVÁ, A., SMEJKAL, V. op. cit. 46, s. 102. In: TŮMA, P. op. cit. 6.
[56] viz. §§ 29 a násl. AutZ.

4.2 Autorskoprávní licenční smlouva

V českém právním řádu jsou licenční práva přímo upravena v autorském zákoně prostřednictvím jednotné licenční smlouvy jako základního smluvního typu. „V zájmu jednoty právního řádu bylo opuštěno dosavadní spíše formální rozlišení licenčních autorských smluv podle způsobu užití, které byly svou povahou vždy smlouvami licenčními, pouze se tak v zákoně neoznačovaly.“[57] Vedle licenční smlouvy autorský zákon upravuje specifické podtypy smluv, smlouvu nakladatelskou (§ 56 AutZ) a smlouvu podlicenční (§ 57 AutZ).

Jde o zvláštní druh občanskoprávní smlouvy, která se v první řadě řídí ustanoveními autorského zákona. Nestanoví-li autorský zákon jinak, použije se pro smluvní vztahy subsidiárně obecných ustanovení občanského zákoníku nebo obchodního zákoníku o obchodních závazkových vztazích.[58]

K tomu, aby smlouva vznikla, je zapotřebí, aby byla platně uzavřena. Pojmové znaky licenční smlouvy se posuzují podle ustanovení autorského zákona, ovšem na náležitosti vůle, jednání subjektů, procesu uzavírání smlouvy se pak aplikují ustanovení subsidiárního právního předpisu. Do okamžiku přijetí novely byl autorským zákonem znám způsob uzavření licenční smlouvy pouze jako dvoustranný právní úkon. V důsledku novely autorského zákona provedené zák. č. 216/2006 Sb. platí pro uzavření licenční smlouvy některá zvláštní pravidla odlišná od obecné úpravy uzavírání smluv podle občanského zákoníku.[59] Konkrétně jde o zvláštní úpravu obsaženou v ustanovení § 46 odst. 5 a 6 AutZ k obecnému ustanovení § 43a ObčZ, který stanovuje, že návrh na uzavření smlouvy musí směřovat vůči jedné nebo více určitým osobám. V případě nesplnění podmínky se dle občanského zákoníku nejedná o návrh na uzavření smlouvy a nemůže tedy nastat ani platná akceptace návrhu. V dnešní době jde o podání návrhu na uzavření smlouvy podle ustanovení § 46 odst. 5 AutZ i tehdy, směřuje-li projev vůle vůči neurčitému okruhu osob. K uzavření licenční smlouvy dochází v okamžiku, kdy třetí osoba oznámí navrhovateli, že návrh přijímá. Souhlas s tímto návrhem na uzavření licenční smlouvy je možno vyjádřit v souladu s ustanovením § 46 odst. 6 AutZ i tak, „že s přihlédnutím k obsahu návrhu nebo praxi, kterou strany mezi

[57] ČERMÁKOVÁ-VLČKOVÁ, A., SMEJKAL, V. op. cit. 46, s. 101.
[58] §§ 261 a násl. ObchZ.
[59] §§ 43 a násl. ObčZ.

sebou zavedly, nebo zvyklostem může osoba, které je návrh určen, vyjádřit souhlas s návrhem na uzavření smlouvy provedením určitého úkonu bez vyrozumění navrhovatele tím, že se podle ní zachová, zejména že poskytne nebo příjme plnění.“ K uzavření smlouvy nemusí dojít jen výslovným souhlasem osoby, které je návrh určen, ale i konkludentním jednáním.

Doplněním ustanovení § 46 AutZ byla například vyřešena problematika jak postupovat dle autorského zákona u nabídky programů na internetu, které jsou zpřístupňované individuálně neurčitému okruhu osob (public domain, freeware, sharware, freesoftware).[60]

Jak jsem se již výše zmínila ve smluvním právu autorském převládá zásada autonomie vůle a smluvní svobody. V případě neexistence smluvní úpravy, platí zákonná úprava, která je pro autora výhodnější. V oblasti smluvních licencí jsou právní normy dispozitivní povahy. Podle ustanovení § 46 odst. 1 AutZ licenční smlouvou autor poskytuje nabyvateli oprávnění k výkonu práva dílo užít, tj. licenci k jednotlivým způsobům nebo ke všem způsobům užití, v rozsahu omezeném nebo neomezeném a nabyvatel se zavazuje, není-li podle § 49 odst. 2 písm. b) sjednáno jinak, poskytnout autorovi odměnu. Výjimkou z této volné úpravy je omezení obsažené v:

a. § 46 odst. 2 AutZ, podle kterého autor nemůže poskytnout oprávnění k výkonu práva dílo užít způsobem, který v době uzavření smlouvy ještě není znám;
b. § 46 odst. 3 AutZ, podle kterého nabyvatel je povinen licenci využít, ledaže je ve smlouvě sjednáno jinak;
c. § 46 odst. 4 AutZ, podle kterého smlouva vyžaduje písemnou formu poskytuje-li se licence jako výhradní.

4.3 Subjekty licenční smlouvy

Subjekty licenční smlouvy jsou autor díla, který má postavení poskytovatele licence a nabyvatel licence. Kromě samotného autora díla nebo spoluautorů díla může být na straně poskytovatele licence dědic autora, a to po jeho smrti, popřípadě stát v případě odúmrti nebo osoba, které zákon svěřuje výkon majetkových autorských práv. Vykonavatelem může být podle ustanovení § 58 odst. 1 AutZ zaměstnavatel nebo podle § 58 odst. 7 a § 59 odst. 2 AutZ objednatel. V ustanovení § 101 AutZ jsou upraveny

[60] Viz. VLČEK, M. Licenční smlouva. In *Právní rádce* č. 10/2002, s. 9.

kolektivní a hromadné smlouvy uzavírané prostřednictvím kolektivního správce, které jsou považované za zvláštní druh licenčních smluv. V případě, že svolení uděluje kolektivní správce, je nepřímým zástupcem, tedy subjektem smlouvy. Kolektivní správce zastupuje nositele práv svým jménem a na jeho účet.[61] Odlišná situace je u zástupce zákonného nebo smluvního, kde jde o zastoupení přímé. Subjektem smlouvy zůstává zastoupený. V tomto případě jedná zástupce za jinou osobu jejím jménem a z jednání zástupce vznikají práva a povinnosti přímo zastoupenému.

Autorem díla může být pouze fyzická osoba, která dílo vytvořila. Vzhledem k tomu, že tvorba díla je činnost faktická a nikoli právní, může být autorem díla i fyzická osoba s omezenou, částečnou nebo i bez způsobilosti k právním úkonům. Při nakládaní s dílem kde dochází k poskytování licence se vyžaduje způsobilost k právním úkonům a proto je zapotřebí při uzavírání licenční smlouvy zkoumat, zda poskytovatel licence danou způsobilost má. Podmínka způsobilosti k právním úkonům se nevztahuje jen na autora díla, ale i na nabyvatele dědictví ze zákona, kterým může být pouze osoba fyzická. V případě, že by ji poskytovatel licence neměl, musí být zastoupen prostřednictvím zákonného zástupce.

Na straně nabyvatele licence může být jednak jakákoli osoba fyzická, tak osoba právnická i stát mající předpoklad způsobilosti právní a způsobilosti k právním úkonům.

4.4 Obsahové náležitosti licenční smlouvy

Současný autorský zákon v souladu s principy práva soukromého upustil od množství striktních náležitostí obsažených v ustanovení § 22 autorského zákona č. 35/1965 Sb. a stanovil rozsah nutných obsahových náležitostí licenční smlouvy na minimum. Obsahové náležitosti dělíme na podstatné (essentiali negotii), pravidelné (naturalia negotii) a vedlejší (accidentalia negotii). Sjednání nebo nesjednání některé náležitosti licenční smlouvy má za následek odlišnou právní situaci.

4.4.1 Podstatné náležitosti licenční smlouvy

Podstatné náležitosti licenční smlouvy jsou upraveny v ustanovení § 46 odst. 1 AutZ. K platnému uzavření licenční smlouvy je třeba respektovat obecné zásady občanského popřípadě obchodního zákoníku. Předmětem smlouvy je sjednání licence

[61] Viz § 100 odst. 2 AutZ.

k užití díla a její odměny. Ujednání o úplatě je podstatnou náležitostí licenční smlouvy, s výjimkou případu obsaženého v ustanovení § 49 odst. 2 písm. b) AutZ, kde licence může být poskytnuta i bezúplatně při shodném projevu vůle smluvních stran ve smlouvě. Lze tedy říci, že licenční smlouva je koncipovaná jako smlouva úplatná, ale je možné ji uzavřít i bezúplatně, což v předchozím autorském zákoně č. 35/1965 Sb. možné nebylo. Odměnu je zde nutno chápat jako odměnu, která se poskytuje za udělení oprávnění k užití díla, nikoli za užití samotné.

O určení způsobu a rozsahu užití díla se sice autorský zákon zmiňuje v ustanovení § 46 odst. 1, avšak v tomto případě se podle mého názoru nejedná o podstatnou náležitost licenční smlouvy, neboť jejich neuvedení ve smlouvě nemá za následek neplatnost takovéto smlouvy. Z daného vyplývá, že není-li ve smlouvě stanoven rozsah licence nebo způsob jejího užití, aplikují se zákonná pravidla obsažená v ustanovení §§ 50 a 51 AutZ.

Za podstatné náležitosti licenční smlouvy se považují ty náležitosti, které v případě jejich nesjednání ve smlouvě by měly za následek absolutní neplatnost autorskoprávní licenční smlouvy. Jsou jimi:

a. určení díla (jako předmětu smlouvy),
b. projev vůle poskytnout licenci,
c. ujednání o odměně.

Předmětem autorskoprávní licenční smlouvy může být pouze dílo, které splňuje znaky autorského díla obsažené v ustanovení § 2 AutZ. Podle ustanovení § 37 ObčZ musí být autorské dílo v licenční smlouvě náležitě určeno, a to tak, aby smlouva splňovala náležitosti určitosti právního úkonu. Je zapotřebí dílo konkretizovat, tj. určit název díla, jeho autora, popřípadě spoluautory, druh, rozsah, obsah díla a jeho vlastnosti. Když se jedná o dílo vydané nebo jinak zveřejněné uvádí se datum vydání nebo zveřejněný a standardizovaný identifikační údaj (číslo Mezinárodního standardního číslování knih, časopisů, hudebnin – ISBN, ISSN, ISMN). Pokud je to vzhledem k povaze díla možné, je praktické vyobrazit dílo nebo jeho části v příloze, která se stane nedílnou součástí licenční smlouvy.[62]

Přestože je v ustanovení § 46 odst. 2 AutZ zakotven zákaz poskytnout oprávnění k výkonu práva dílo užít způsobem, který v době uzavření smlouvy ještě není znám,

[62] TŮMA, P. op. cit. 6, s. 28.

může být předmětem licenční smlouvy dílo doposud nevytvořené. U díla doposud nevytvořeného se tedy musí jednat o poskytnutí licence k užití způsoby, které jsou v době uzavření smlouvy známé. V případě, že by autor poskytnul licenci ke způsobu neznámému, jednalo by se o porušení zásady soukromého práva, ve které není možné vzdát se práva, které vznikne teprve v budoucnosti.[63] Tato zásada poskytuje autorovi do budoucna možnost zhodnocení jeho práv, které mu mohou vzniknout vývojem novějších moderních technologií. Jde o zásadu, která je obsažena ve většině autorských zákonů evropských států. U díla doposud nevytvořeného je i zde zapotřebí brát v potaz požadavek určitosti právního úkonu obsaženého v ustanovení § 37 odst. 1 ObčZ. *„Individualizace takového závazku je pak možná např. počtem děl, druhem děl, časem vytvoření díla, objednávkou, osnovou díla apod.“*[64]

Na to, aby byl právní úkon týkající se projevu vůle v autorském vztahu platný, musí být podle ustanovení § 37 odst. 1 ObčZ učiněn svobodně, vážně, určitě a srozumitelně. Z licenční smlouvy musí být patrné, že autor poskytuje smlouvou nabyvateli oprávnění dílo užít. Tam kde není autorským zákonem předepsaná písemná forma uzavření licenční smlouvy, může být právního následku dosáhnuto bez ohledu na formu projevu vůle. Tedy projev vůle směřující k uzavření smlouvy může být učiněn, jak vyplývá z občanského zákoníku, jednáním nebo opomenutím, tedy v obou případech výslovně nebo konkludentně, za předpokladu, že tento konkludentní způsob nevzbuzuje pochybnosti o tom, jakou vůli chtěl účastník projevit.

4.4.2 Pravidelné náležitosti licenční smlouvy

Pravidelné náležitosti jsou náležitosti, které se sice ve smlouvách běžně vyskytují, ale jejich smluvní absence nemá za následek neplatnost licenčních smluv. Patří sem zejména:

a. způsob užití díla,
b. rozsah užití díla,
c. součinnost autora,
d. ujednání o výhradnosti licence,
e. podlicence, postoupení licence.

[63] Viz. § 574 odst. 2 ObčZ.
[64] TŮMA, P. op. cit. 6, s. 28. In: Knap, K. op. cit. 33.

Licenční smlouva může obsahovat i další vedlejší náležitosti, jako je například ujednání o způsobu označení autorství, zajištění závazku poskytnout licenční odměnu, podmínky účinnosti smlouvy, smluvní zajištění výhradního licenčního nabyvatele k výkonu efektivní ochrany autorského práva vůči třetím osobám a podobně. [65]

4.5 Forma právního úkonu

Na rozdíl od současné zákonné úpravy v minulosti autorský zákon předepisoval písemnou formu pro smlouvy o šíření díla, nestanovilo-li Ministerstvo školství a kultury pro určité případy tohoto užití výjimky.[66]

V dnešní době zásada neformálnosti právních úkonů ovlivňuje celé soukromé právo. Současný autorský zákon je koncipován na soukromoprávní zásadě neformálnosti právních úkonů, která je v oblasti smluvních licencích vyjádřena v ustanovení § 46 odst. 4 AutZ. U autorskoprávní licence je zdůrazněna smluvní svoboda stran. Výjimkou z této zásady je výhradní licenční smlouva, která má předepsanou písemnou formu. Jde o písemnou formu, která ovšem nevyžaduje jak úřední zápis, tak ani to, aby smluvní projevy stran byly zachyceny na jedné listině. „Právně významný je pouze ten projev vůle jednajícího, který je vyjádřen v písemném textu; proto eventuální záměry jednajícího v písemném textu nevyjádřené jsou právně bezvýznamné. Teprve od podpisu jednající osoby je písemný projev platný.“[67]

V případě, že výhradní licence není uzavřena v písemné formě, jde o smlouvu, která je podle ustanovení § 40 odst. 1 ObčZ absolutně neplatná. Důvodem písemné formy je snaha o zvýšení právní jistoty mezi subjekty této smlouvy, tak i na ochranu vůči třetím osobám.

Ústní uzavření licenční smlouvy nabádá ke zneužití této formy, neboť kdokoliv může tvrdit, že mu autor poskytl licenci k užití díla. Při absenci písemné formy se těžko dokazuje existence či neexistence licence a její obsah, což může vést ke sporům. I navzdory tomu, že v autorském zákoně nese důkazní břemeno nabyvatel oprávnění licence, je pro autora velmi těžké dokázat opak. JUDr. Novotný[68]ve svém článku

[65] TELEC, I., TŮMA, P. op. cit. 13, s. 483.
[66] KNAP, K. op. cit. 33, s. 189. V ustanovení § 22 odst. 4 zák. č. 35/1965 Sb. bylo stanoveno, že pokud Ministerstvo kultury nestanoví jinak, musí být smlouva o šíření díla sjednána písemně.
[67] ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník I. § 1-459. Komentář. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2008, s. 339.
[68] NOVOTNÝ, M. České autorské právo. In *Právo a podnikání* č.10/2002, s. 3.

zachází dál a poukazuje na možnost vzniku situace kdy v meziobdobí autor poskytne licenci jinému subjektu. Autorovi v tomto případě hrozí vznik odpovědnosti za škody spojené s již využívanou licencí.

Kromě požadavku na uzavření licenční smlouvy v písemné formě stanoveného přímo autorským zákonem, je vyžadována povinnost uzavřít licenční smlouvu písemně také tehdy, je-li tento požadavek předmětem dohody účastníků § 40a ObčZ. V tomto případě nedostatek písemné formy způsobuje pouze neplatnost relativní.

Licenční smlouvu je tedy možné realizovat různými způsoby, například oboustranným přijetím a podpisem, návrhem na uzavření smlouvy a přijetím daného návrhu, ke kterému může dojít i konkludentně. Zvláštním prostředím je uzavírání licenční smlouvy prostřednictvím Internetu. Internet nám umožnuje rychle a jednoduše uzavřít licenční smlouvu na základě nabídky adresované neurčitému okruhu možných uživatelů, kteří splněním stanovených podmínek mají možnost dílo užít. Například zaplacením odměny mají uživatelé možnost stahování filmů, hudby, počítačových programů, map a pod.

Autorský zákon dále vyžaduje písemnou formu pro licenční smlouvu hromadnou a kolektivní (§ 101 AutZ); pro smlouvu s autorem díla audiovizuálního (§ 63 odst. 3 AutZ) a smlouvu s autorem díla audiovizuálně užitého (§ 64 odst. 1 AutZ), a to z důvodu vzniku vyvratitelné zákonné domněnky udělení licence.

I když převládá bezformálnost licenční smlouvy, je zapotřebí aby si nabyvatel oprávnění obstaral na základě ustavení § 12 odst. 1 AutZ autorovo svolení k užití díla, a to na základě ustavení § 12 odst. 1 AutZ.

4.6 Užití díla nabyvatelem licence

V úvodním ustanovení § 46 AutZ jsem se setkala s protichůdným názorem zákonodárce, který v odstavci 1 uvádí, že autor licenční smlouvou poskytuje nabyvateli oprávnění dílo užít a v odstavci 3 uvádí, že nabyvatel je povinen licenci využít, není-li ve smlouvě sjednáno jinak. Dle mého názoru je v ustanovení 46 AutZ rozpor mezi odstavcem 1 a 3. Jelikož má autorský zákon snahu chránit slabší stranu, kterou je ve většině případů autor, neboť uživatelem autorského díla jsou často firmy, které jsou obklopeny množstvím odborníků jak v oblasti právní, tak i hospodářské, přikláním se k úpravě obsažené v odstavci 3, kde z licenční smlouvy vyplývá přímo i povinnost dílo

užít. Tedy poskytnutím oprávnění nevzniká nabyvateli pouze právo užít dílo v rozsahu licence, ale i povinnost skutečného užití takového díla, jestliže není v licenční smlouvě sjednáno něco jiného. Chrání jak jeho zájmy finanční tak i snahu o to, aby byla licence reálně naplněna. Ustanovení § 46 odst. 3 AutZ je dispozitivní v tom smyslu, že vedle povinnosti nabyvatele dílo užít dává smluvním stranám možnost odlišného ujednání. V případě, že licenční smlouva neobsahuje žádné ujednání o výkonu práva dílo užít, předpokládá, že povinnost o výkonu byla mezi autorem a nabyvatelem sjednána. Autorskoprávní licenční smlouva je opravňující ale současně i zavazující k určitému konání, tedy k užití díla. Kupříkladu nabyvatel licence je povinen knižně vydat literární dílo do 6 měsíců od jeho odevzdání.[69] Autor má zájem na tom, aby jeho dílo bylo dále šířeno, autor uměleckého díla chce aby jeho dílo bylo vystaveno. Jestliže byla sjednána licence výhradní a nabyvatel ji nevyužívá, je autor oprávněn ve souladu s ustanovení § 53 AutZ od smlouvy odstoupit.

Pokud je nabyvatel licence oprávněn poskytnout podlicenci třetí osobě, není povinen ji využít sám, nýbrž může dojít využití licence prostřednictvím tohoto podlicenčního nabyvatele.

Připouští se i taková možnost, že nabyvatel licence může na sebe převést povinnost užít licenci jenom v omezeném rozsahu. Může ale například nastat i situace zcela opačná, na kterou poukazuje ve své knize profesor Telec[70], kdy hudební společnost, vydavatel desek CD-audio, si ve výhradní licenční smlouvě vymínila „světový copyright“ v domnění, že tak pro sebe získá maximální práva. V určitém rozsahu je získala, ale na druhou stranu jí vznikla i povinnost tyto licenční práva využívat neomezeně. O této povinnosti ve smlouvě nebylo nic uvedeno. Poté autor zjistil, že společnost rozšiřuje desky jen v jednom městě v Česku a od smlouvy odstoupil. Na základě ustanovení § 53 odst. 1 AutZ byl oprávněn od smlouvy odstoupit, neboť výhradní licenci využíval nedostatečně a v důsledku ustanovení odstavce 7 mu zůstal nárok na odměnu nedotčen. V licenční smlouvě se tedy doporučuje, aby si strany sjednali povinnost dílo užít co do způsobu i rozsahu. Tím se mohou vyhnout obtížnému prokazování účelu smlouvy.

[69] TELEC, I. *Přehled práva duševního vlastnictví.* Lidskoprávní základy. Licenční smlouva 1. 2. Upravené vydání. Brno: Doplněk, 2007, s. 146.
[70] Ibidem, s. 147.

4.7 Dispozice s licencí

Rozhodnutí o tom zda bude licence poskytnuta jako výhradní nebo jako nevýhradní je záležitostí smluvních stran. Dispozice autora s autorským dílem může být omezena prostřednictvím výhradní licence. Omezení nespočívá jenom v omezení výlučného autorského práva poskytovatele licence, ale i v omezení užití autorského díla jinými osobami. Z ustanovení § 47 odst. 1 AutZ vyplývá smluvní svoboda stran, kde smluvní strany mají možnost uzavřít licenci jako výhradní nebo nevýhradní. Jde o ujednání, které je pravidelnou součástí licenční smlouvy. Platí zde zákonná domněnka, ve které, nevyplývá-li ze smlouvy něco jiného, má se za to, že jde o licenci nevýhradní. Jde o dispozitivní ustanovení nevýhradnosti licence, pokud není sjednáno něco jiného. Výhradnost licence nemusí být sjednána výslovně, je možné ji zjistit i prostřednictvím interpretace smlouvy. Smluvní volnost stran při určení výhradnosti nebo nevýhradnosti může být omezena jen za předpokladu, že tak stanoví zákon nebo zvláštní právní předpis.[71] V tomto případě mají smluvní strany povinnost uzavřít smlouvu ve formě, která jim je uložena zákonem. Jako příklad lze uvést ustanovení § 56 odst. 2 AutZ o licenční smlouvě nakladatelské. Podle uvedeného ustanovení platí, nevyplývá-li ze smlouvy jinak, má se za to, že jde o poskytnutí licence výhradní, pokud nejde o rozmnožování a rozšiřování díla v periodické publikaci, kdy se jedná o licenci nevýhradní.[72] Licenční smlouva nakladatelská, o niž se budu v této práci zmiňovat později, je podtypem a současně i výjimkou odlišující se o obecné dispozitivní úpravy licenční smlouvy.

4.7.1 Výhradní licence

Autor prostřednictvím výhradní licence poskytuje oprávnění užít dílo pouze nabyvateli této licence. Výhradní licence mu neumožnuje poskytnout stejnou licenci ve stejném rozsahu a stejné době třetí osobě. Výhradní licence zde omezuje autora ve výkonu majetkových práv k dílu. Rozlišujeme výhradní licenci:

[71] Srov. § 14a odst. 3 a 4 zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím ve znění pozdějších předpisů.
[72] Srov. § 56 odst. 2 AutZ.

a. výlučnou, bránící autorovi ve výkonu práva užít dílo způsobem, ke kterému licenci udělil a v poskytnutí stejné licence třetím osobám. Sem patří zvláštní druh nakladatelské licenční smlouvy.
b. omezenou, která autora omezuje jenom v poskytování licence třetím osobám, avšak má možnost osobně užít dílo způsobem k němuž licenci udělil.

Autorský zákon stanovuje dispozitivně v ustanovení § 47 odst. 2 výhradní licenci výlučnou, a to v případě, že by smluvními stranami nebylo sjednáno její bližší vymezení výhradnosti. Tedy i sám autor je povinen zdržet se využití díla způsobem, ke kterému licenci udělil. Nezbytnou podmínkou k tomu, aby šlo o výhradní licenci, představuje požadavek sjednání smlouvy v písemné formě, což je výslovně stanoveno v ustanovení § 46 odst. 4 AutZ.

Pro případ, že se smluvní strany dohodnou na uzavření licenční smlouvy jako výhradní, je vhodné, aby takováto smlouva obsahovala klauzuli, ve které autor odpovídá za to, že před uzavřením smlouvy neposkytl smlouvu nevýhradní. Současně je zapotřebí si dát pozor na to, že opačně tato podmínka neplatí.

Často bývá opomíjena povinnost vyplývající přímo z autorského zákona o využití výhradní licence jejím nabyvatelem. Vzhledem k tomu, že na tuto povinnost ze strany nabyvatele navazuje právo autora odstoupit od licenční smlouvy v případě, že nabyvatel licenci nevyužívá vůbec nebo ji využívá nedostatečně. Z tohoto pohledu je vhodné si ve smlouvě sjednat ve prospěch autora možnost licenci vůbec nevyužít. Toto smluvní ujednání může být na druhé straně pro autora poskytujícího výhradní licenci značnou nevýhodou, neboť zpravidla nemůže s takovýmto dílem disponovat a tudíž z něj ani profitovat.

4.7.2 Nevýhradní licence

U nevýhradní licence ustanovení § 47 odst. 3 AutZ opravňuje autora k výkonu práva dílo užít způsobem, ke kterému licenci udělil, jakož i k poskytnutí shodné licence třetím osobám. Uplatňuje se zde zásada neformálnosti s výjimkou smlouvy kolektivní a hromadné, kde podmínkou jejich uzavření je písemná forma. „Důvodem pro tuto výjimku stát shledal pravděpodobně v tom, že z kolektivních licenčních smluv vzniká

licenční oprávnění přímo třetím osobám, členům nabyvatelské smluvní strany.“ [73] Nicméně u hromadných licenčních smluv tento důvod chybí. Příkladem nevýhradní licence je licence poskytnutá kolektivním správcem. „Kolektivní správce je oprávněn poskytovat uživateli oprávnění k výkonu práva užít předměty ochrany pouze jako nevýhradní.“[74]

Nevýhradní licencí je i licence polovýhradní, o které se ve své knize zmiňuje Pavel Tůma. U této licence není autor oprávněn poskytnout shodnou licenci určitému okruhu třetích osob. Tento okruh osob je vymezen licenční smlouvou. I zde převládá autonomie vůle stran, která ovládá celé smluvní právo autorské.

Pro autora je obecně výhodnější uzavření nevýhradní licence, neboť má možnost poskytnout licenční oprávnění i mnohým dalším osobám. Co je na jedné straně výhodou pro poskytovatele licence, to může být na straně druhé pro nabyvatele licence nevýhodou, a to z důvodu omezení na základě udělení licence těmto dalším osobám, což může v konečném důsledku vést k oslabení účinků smlouvy.

Z ustanovení § 41 AutZ vyplývá, že vedle autora jsou aktivně legitimované i další odvozené osoby, které nejsou originárním nositelem autorských práv, ale jsou vykonavatelem majetkových autorských práv či nabyvatelem výhradní licence (oprávnění k výkonu práva dílo užít coby autorského práva majetkového).[75] Udělí-li autor jiné osobě výhradní oprávnění k výkonu práva dílo užít nebo je této osobě svěřeno toto oprávnění nebo výkon majetkových práv k dílu ze zákona, má tato osoba právo domáhat se nároků podle ustanovení § 40 odst. 1 písm. b) až d). Domoci se nároků podle odst. 3 a 4 téhož ustanovení má však pouze osoba, jejíž takto smluvně nebo ze zákona nabyté výhradní oprávnění bylo ohroženo nebo porušeno. Jak nadále autor zůstává nositelem práv osobnostních, tak je i nadále aktivně legitimován domáhat se ostatních nároků vyplývajících z ustanovení § 40 AutZ, jakož i nároků satisfakčních dle odst. 3 tohoto ustanovení. Lze shrnout, že nabyvatel výhradní licence má právo domáhat se ochrany své licence vůči třetím osobám a je i aktivně legitimován domáhat se výše zmíněných nároků z porušení nebo ohrožení autorského práva. Ze strany autora má tedy ujednání o výlučné i omezené výhradní licenci za následek ztrátu procesní aktivní legitimace v tomtéž rozsahu v jakém ji nabyl nabyvatel licence.

[73] TELEC, I. op. cit. 69, s. 133.
[74] § 101 odst. 8 AutZ.
[75] HOLCOVÁ, I. op. cit. 32, s. 19.

V současné právní úpravě jsou podmínky nastaveny tak, že vedle sebe mohou existovat licence nevýhradní i výhradní. Dříve udělená nevýhradní licence zůstává i nadále v platnosti, a to po případném následném udělení výhradní licence třetí osobě, která má shodný způsob užití díla jako dřívější licence nevýhradní. Platnost nevýhradní licence může být ohrožena dohodou mezi autorem a nabyvatelem nevýhradní licence. Podmínka výhradnosti licence zde nepůsobí do minulosti.

V autorském právu může dojít k situaci, že bude vedle sebe existovat vícero platných výhradních licencí, které poskytnou odlišní autoři totožných výtvorů. Jde o výtvory, které jsou jako nehmotné statky považovány za díla podle ustanovení § 2 odst. 2 AutZ. U těchto děl postačí nikoli jedinečnost tvůrčí činnosti, ale pouze původnost díla, které musí být vlastním duševním výtvorem autora. Jde o nejedinečné počítačové programy, databáze a fotografie. Pro případ, že jeden autor poskytne vícero výhradních licencí bude platnou pouze licence, která byla poskytnuta jako první.[76]

Odlišnou situaci stanoví autorský zákon v ustanovení § 47 odst. 5. V případě, kdy autor poskytne výhradní nebo nevýhradní licenci třetí osobě v okamžiku, ve kterém trvá výhradní licence k témuž způsobu užití, jedná se o absolutně neplatný právní úkon. O neplatný právní úkon by se však nejednalo za předpokladu, že by nabyvatel dřívější výhradní licence udělil písemný souhlas k uzavření licenční smlouvy. JUDr. Pavel Tůma se zmiňuje i o možnosti následného udělení souhlasu, neboť takovéto jednání není v rozporu s žádným ustanovením autorského zákona a ani není v rozporu s účelem a smyslem zákona.[77] Udělení souhlasu nemá za následek zánik výhradnosti licence, tedy nabyvatel výhradní licence má právo i nadále se domáhat ochrany vůči třetím osobám kromě osoby, které byla udělena licence s jeho písemným souhlasem.

Současná úprava autorského zákona se zde zásadně liší od předchozí právní úpravy, kde další poskytnutí smluvního oprávnění k užití díla ve stejné době kdy trvalo výhradní oprávnění jiného nabyvatele, bylo považováno pouze za porušení relativních závazkových vztahů. V dnešní době je důsledkem poskytnutí pozdější smluvní licence její neplatnost. Jde o absolutní neplatnost pro rozpor smlouvy se zákonem dle ustanovení § 39 ObčZ.

[76] Srov. KŘÍŽ, J., HOLCOVÁ, I., KORDAČ, J., KŘESŤANOVÁ, V. *Autorský zákon a předpisy související. Komentář a předpisy související.* 2. aktualizované vydání. Praha: Linde Praha, 2005, s. 157.
[77] Viz. čl. 2 odst.3 LPS, § 2 odst. 3 ObčZ.

4.8 Podlicence a postoupení licence

V rámci licenčních smluvních vztahů jsou v ustanovení § 48 AutZ upraveny dva vztahy „podsmluvní.“[78] Umožňují poskytnout licenční oprávnění třetím osobám. U podlicence a postoupení licence se odráží osobnostní povaha díla. Autor má zájem podílet se na rozhodování o osobě uživatele. Dispozice s poskytnutou licencí je u podlicence a postoupení licence podmíněna souhlasem autora s výjimkou převodu licence při proději podniku. Nepřipouští se nakládat s poskytnutou licencí proti vůli autora. Nesmí být opomenuta osobnostní složka autorského práva, která je přirozeně spjata s autorem díla.

4.8.1 Podlicence

Smluvním ujednáním mezi autorem a nabyvatelem licence je možné, aby nabyvatel formou podlicence poskytl oprávnění k užití díla třetí osobě, a to buď zcela nebo z části v rozsahu licence, která mu byla poskytnuta autorem,[79] aniž by při tomto poskytnutí došlo ke změně smluvních stran. Poskytnutím podlicence nedochází u licenční smlouvy ke změně stran a ani k postoupení oprávnění samotného držitele licence na nabyvatele podlicence. Nabyvatel licence nemůže poskytnout třetí osobě oprávnění k užití předmětu licence ve větším rozsahu, než ve kterém byla poskytnuta jemu samému. Je možné, aby souhlas udělil jak ve vztahu ke konkrétní osobě, tak i obecně. Svolení a jeho přijetí může být obsaženo přímo v původní licenční smlouvě nebo ve smlouvě samostatné. [80] Jelikož není vyloučeno poskytnutí licence jednostranným úkonem autora, nemělo by být vyloučeno ani v případě udělení souhlasu s poskytnutím podlicence. V případě, že by držitel licence poskytl podlicenci bez souhlasu autora, jednalo by se o absolutně neplatný právní úkon dle ustanovení § 39 ObčZ. „Ten komu původce, tj. autor přenechal reprodukci díla, není bez jeho souhlasu oprávněn převést reprodukční právo na osobu třetí.“[81]

Vzhledem k tomu, že podlicenční smlouva je podtypem smlouvy licenční, platí pro ni ustanovení o licenční smlouvě obdobně.[82] Pokud není v podlicenční smlouvě

[78] ČERMÁKOVÁ-VLČKOVÁ, A., SMEJKAL, V. op. cit. 46, s. 107.
[79] Podlicence je častou označovaná jako sublicence.
[80] TŮMA, P. op. cit. 6, s. 41.
[81] Vážný 5439.
[82] Viz. § 57 AutZ

sjednáno něco jiného, nabyvatel podlicence má povinnost ji využít stejně jako držitel licence. Tato povinnost je upravena formou odkazu v ustanovení § 48 odst. 1 AutZ. I kdyby mezi držitelem licence a nabyvatelem podlicence bylo dohodnuto něco jiného, bude z využití licence autorovi odpovědný držitel licence. U výhradní podlicence má držitel licence vzhledem k ustanovení § 53 AutZ možnost odstoupit od podlicenční smlouvy v případě, že ji nabyvatel podlicence nevyužívá vůbec nebo ji využívá nedostatečně. Dokonce má stejná práva a povinnosti jako držitel licence. Ale co se týče porušení osobních autorských práv není odpovědný poskytovateli podlicence, ale přímo autorovi licence.

Dochází zde k dalšímu užití díla a tedy i možnosti placení odměny. Co se týče podlicence, je nabyvatel podlicence ve smluvním vztahu s držitelem licence, kterému je vyplácena odměna. V případě, že je souhlas s poskytnutím podlicence obsažen přímo v licenční smlouvě původní, je možné, aby se udělený souhlas odrazil i ve výši obvyklé odměny autora.

4.8.2 Postoupení licence

V případě postoupení licence dochází, na rozdíl od postoupení podlicence, ke změně osoby nabyvatele. „Postupování licencí má hospodářský význam zejména u těch uměleckých děl, která lze běžně využívat například v reklamě.“[83]. Na tomto místě autorský zákon upravuje obchodování s licencí.

Ustanovení § 48 odst. 2 AutZ stanovuje v zájmu ochrany poskytovatele, tj. autora, povinnost postupitele mít písemný souhlas autora k postoupení licence, bez tohoto souhlasu by bylo postoupení licence neplatné.

I zde může být souhlas s postoupením součástí původní licenční smlouvy nebo je možnost udělit jej následně. K následnému udělení souhlasu může dojít například v případě ústního uzavření nevýhradní licence, kde není možné tento souhlas udělit v rámci licenční smlouvy, neboť je zde podmínka dodržení písemné formy. Autorský zákon postupní smlouvu jako smluvní typ neobsahuje, z toho důvodu tedy není možné pro takovou smlouvu stanovit zvláštní náležitosti. Při změně v osobě nabyvatele, může jít o obdobné ustanovení jakým je ustanovení o změně v osobě dlužníka, tím dochází k cesi všech smluvních práv a povinností. O tom, v jakém rozsahu budou postoupena

[83] TELEC, I., TŮMA, P. op. cit. 13, s. 504.

práva a povinnosti, se dovídáme z obsahu uděleného souhlasu. Třetí osoba, postupník, má povinnost licenci vyžít nebylo-li ve smlouvě sjednáno něco jiného.

Licence může být postoupena jako celek nebo pouze její část. Postupitel je vždy povinen bez zbytečného odkladu informovat autora o postoupení licence a o osobě nabyvatele.

Z důvodu přehlednosti a zájmu autora k ochraně svých práv se ve velké části případů při postoupení licence uzavírá nová smlouva, aby v ní bylo možné dohodnout i nové smluvní podmínky. V případě, že není ve smlouvě stanoveno v jakém rozsahu přecházejí práva a povinnosti na nabyvatele, přecházejí na danou osobu veškerá práva povinnosti vyplývající z původní licenční smlouvy. K tomu však v praxi příliš často docházet nebude, neboť i zde má autor zcela jednoznačný zájem na tom, aby byli podmínky pro užívaní díla třetí osobou jasně specifikovány.

4.8.3 Postoupení licence s podnikem

V dispozitivním ustanovení § 48 odst. 3 nacházíme výjimku z výše uvedeného požadavku souhlasu s postoupením licence. Jedná se o případ, kde je licence součástí prodeje podniku nebo jeho části, která tvoří jeho samostatnou organizační složku. Není-li ve smlouvě sjednáno něco jiného, souhlas autora se nevyžaduje. Licence sleduje právní osud podniku.[84] Autorská práva při prodeji podniku jsou upravena i ustanovením § 479 odst. 1 ObchZ, podle kterého na kupujícího přecházejí všechna práva vyplývající z průmyslového nebo jiného duševního vlastnictví,[85] jež se týkají podnikatelské činnosti prodávaného podniku. „K přechodu práv podle odst. 1 však nedochází, jestliže by to odporovalo smlouvě o poskytnutí výkonu práv z průmyslového nebo jiného duševního vlastnictví nebo povaze těchto práv.“[86] Například při prodeji rozhlasové stanice dochází i k postoupení licenčních součástí tohoto podniku.

[84] TŮMA, P. op. cit. 6, s. 44.
[85] Právy vyplývajícími z jiného duševního vlastnictví se zde mají na mysli především autorská práva a práva autorskému právu příbuzná, například jako jsou práva výrobců zvukových záznamů; práva k jiným výsledkům duševní činnosti, například k know-how, k vědeckým objevům.
[86] § 479 odst. 2 ObchZ.

4.8.4 Zástava licence

Další možnost jak nakládat s licencí je zastavení licence. Autorskoprávní licence má majetkovou povahu a může být předmětem soukromoprávních vztahů.[87] Může být předmětem zástavního práva, pokud je poskytovatel, tj. zástavce vykonavatelem majetkových práv a z obsahu licenční smlouvy vyplývá právo nabyvatele postoupit licenci, a to z důvodu uspokojení věřitele zpeněžením zástavy. Občanský zákoník připouští licenční zástavu pouze s výhradou, aby bylo možné předmět plnění ocenit v penzích, čímž je možné realizovat uhrazovací funkci zástavního práva.

4.9 Ujednání o odměně

V dnešní době je smluvní ujednání odměny za užití díla považováno za obecný požadavek, jehož absence způsobuje absolutní neplatnost licenční smlouvy, s výjimkou případů stanovených zákonem. V minulosti bylo touto podstatnou náležitostí licenční smlouvy nikoliv ujednání o odměně, ale odměna jako taková.[88] Obecný požadavek o úplatnosti licenční smlouvy je upraven v ustanovení § 46 odst. 1 AutZ a představuje její obligatorní součást.

Na rozdíl od dnešní právní úpravy autorského zákona bylo v předchozím autorském zákoně právo na autorskou odměnu za užití díla absolutním majetkovým právem, kdy měl autor díla právo na autorskou odměnu při každém užití díla, samozřejmě s výjimkou zákonem stanovených výjimek. Podle některých právních teorií nebylo možné se s autorem ve smlouvě dohodnout, aby byla jeho odměna vyplacena při podpisu smlouvy paušálně za veškeré způsoby užití díla v budoucnosti. V současném autorském zákoně je právo na zaplacení odměny za užití díla právem relativním. Výše v textu jsem se již zmínila o tom, že odměna se neposkytuje za užití jako takové, ale za oprávnění k užití díla. Dohoda o formě odměny a jejího způsobu vyplacení dnes závisí pouze na ujednání smluvních stran.

Od odměny vyplácené na základě licenční smlouvy odlišujeme odměny vyplácené na základě zákona, jsou jimi právo na odměnu při opětovném prodeji originálu díla uměleckého[89] a právo na odměnu v souvislosti s rozmnožováním díla pro

[87] Srov. § 153 ObčZ.
[88] § 22 zák. č. 35/1965 Sb.
[89] § 24 AutZ.

osobní potřebu a vlastní vnitřní potřebu.[90], které mají absolutní právní povahu. Uvedené příklady představují výjimky z relativní právní povahy.

V ustanovení § 49 odst. 1 se předpokládá, že smluvní strany si sjednají výši odměny konkrétně nebo alespoň sjednají způsob jejího určení. Pozice autora byla posílená v roce 2006 novelou autorského zákona, kterou byl do ustanovení § 49 vložen odstavec 7, podle něhož je nutné při sjednání odměny přihlédnout k účelu licence a způsobu a okolnostem užití díla, k územnímu, časovému a množstevnímu rozsahu licence.

Ujednání o odměně nemusí být součástí smlouvy, pokud z jednání stran vyplývá společná vůle uzavřít smlouvu úplatně i bez určení výše odměny. V takovém případě je pak nabyvatel povinen zaplatit autorovi odměnu, která je obvyklá v době uzavření smlouvy pro takový druh díla. Ujednáním o odměně nemáme na mysli pouze sjednání výše nebo způsobu určení odměny, ale i ujednání o tom, že se licence poskytuje bezúplatně.[91] V těchto případech je v autorském zákona upravena výjimka z neplatnosti smlouvy.[92] Došlo k praktické změně spočívající v tom, že je zde možné sjednat užití díla bez povinnosti poskytnout autorovi odměnu. V předchozím autorském zákoně byly smlouvy o šíření díla povinně úplatné i kdyby autor souhlasil s tím, že odměnu za užití díla neobdrží. „V některých případech například u začínajících autorů nebo u charitativních projektů, se pak za této situace zákon obcházel často ustanovením o autorském honoráři ve výši symbolické 1 Kč.“[93]

U výše odměny dohodnuté nikoli pevnou částkou, ale v závislosti na výnosech nabyvatele z využití licence, je autor oprávněn kontrolovat jeho příslušné účetní či jiné dokumenty a to z důvodu zjištění skutečné odměny. Jsou-li takto poskytnuté informace nabyvatelem označené za důvěrné, nesmí je autor prozradit třetí osobě a ani je použít pro své potřeby v rozporu s účelem, ke kterému mu byly poskytnuty. Nabyvatel je povinen za tímto účelem autorovi umožnit kontrolu a zároveň je mu povinen poskytovat pravidelné vyúčtování odměny v časových obdobích sjednaných ve smlouvě. Nemají-li tato časová období smluvně sjednána, musí je nabyvatel vyúčtovat alespoň jednou ročně.

[90] § 25 AutZ.
[91] Viz. § 49 odst. 2 písm. b) AutZ.
[92] Viz. § 49 odst. 2 AutZ.
[93] CHAIBIOVÁ, A. Nová úprava autorských práv. In *Právo a podnikání* č. 5/2001, s. 20.

V licenční smlouvě mohou být upraveny sankce za odstoupení od smlouvy ze strany autora pro případ, že nabyvatel nesplní své smluvní povinnosti.

„Autorský zákon preferuje stanovení výše odměny v závislosti na zisku dosaženém nabyvatelem licence z využívání díla.“[94] Navzdory této preferenci nejde o kogentní ustanovení, tedy strany licenční smlouvy mají právo si zvolit jiný způsob stanovení odměny. Je-li však smluvními stranami sjednána odměna jako pevná částka, jejíž výše je tak nízká, že je v zřejmém nepoměru k zisku z využití licence, má autor právo na přiměřenou dodatečnou odměnu. Vzhledem k tomu, že ustanovení § 49 odst. 6 AutZ je kogentní povahy, není možné aby strany dané právo smluvně vyloučili. Autor tedy může, ale nemusí takové právo využít.

Smluvní volnost stran při ujednání o bezúplatnosti je prolomena dalším kogentním ustanovení § 49 odst. 3 AutZ, podle něhož, poskytne-li autor licenci k pronájmu originálu či rozmnoženiny díla zaznamenaného na zvukovém nebo zvukově obrazovém nosiči výrobci takového záznamu, má autor právo na přiměřenou odměnu. Právo autorovi vzniká vůči každé třetí osobě, která takovýto originál nebo rozmnoženinu pronajímá a to na základě sublicence uzavřené s výrobcem zmíněného záznamu díla. Toto právo na přiměřenou odměnu může být sjednáno pouze prostřednictvím kolektivního správce. Povinnost kolektivně spravovat právo je zakotvena v ustanovení § 96 odst. 1 písm. b) AutZ. Autor má tedy nárok na odměnu od osoby, se kterou je ve smluvním licenčním vztahu a v případě pronájmu díla vymáhá odměnu od pronajímatele nikoli od výrobce, a to prostřednictvím kolektivního správce. Příkladem muže být knihovna, která pronajímá knihy, které jsou originálními díly.

Výše odměny bývá často dohodnuta kolektivním správcem zastupujícího nositele práv. V rozsahu mu uděleném oprávnění uzavírá hromadnou nebo kolektivní licenční smlouvu s uživateli předmětů ochrany, kterou se pro uživatele stanovuje výše a způsob placení odměny.[95] Výše odměny může být v licenční smlouvě sjednána na základě jednotných návrhů výše odměn v sazebníku kolektivního správce pro předmětný způsob užití díla.[96]

[94] ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J. a kolektiv. *Občanské právo hmotné 3.* Páté, jubilejní aktualizované vydání. Praha: Wolters Kulwer ČR, a.s., 2009, s. 211.
[95] Viz. § 100 odst. 1 písm. h) AutZ
[96] TŮMA, P. op. cit. 6, s. 47.

Ustanovení § 49 odst. 3 AutZ je v souladu s ustanovením čl. 5 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/115/ES ze dne 12. prosince 2006 o právu na pronájem a půjčování a o některých právech v oblasti duševního vlastnictví souvisejících s právem autorským. Směrnice zde poukazuje na nezadatelné právo na spravedlivou odměnu za pronájem, a to za předpokladu, že autor nebo výkonný umělec převede nebo postoupí své právo na pronájem zvukového záznamu nebo filmu. Odlišnost tohoto ustanovení článku 5 směrnice spočívá ve správě práva na spravedlivou odměnu, kde na rozdíl od české právní úpravy může, ale nemusí být správa daného práva svěřena organizacím pro kolektivní správu.[97]

Odměna je autorovi poskytována ve formě plnění peněžitého i nepeněžitého. K peněžitému plnění pak dochází vyplacením paušální částky nebo podílu na určitém hospodářském výsledku. Nepeněžité plnění má povahu plnění v naturáliích. JUDr. Pavel Tůma uvádí ve své knize Smluvní licence v autorském právu jako příklad odměny v naturáliích poskytnutí rozmnoženiny díla nad rámec povinnosti poskytnout autorskou rozmnoženinu. Ustanovení § 52 AutZ ukládá nabyvateli licence k rozmnožování díla povinnost poskytnout autorovi na své náklady minimálně jednu rozmnoženinu autorova díla z rozmnoženin, které jsou ním pořízené na základě příslušné licence za předpokladu, že to lze na nabyvateli této licence spravedlivě požadovat a je-li to obvyklé.

Odměnu obsaženou v autorskoprávní licenční smlouvě odlišujeme od odměny za vytvoření autorského díla sjednanou ve smlouvě o dílo dle ustanovení §§ 634 a § 635 ObčZ. Je-li zhotovitelem osoba odlišná od autora, která je podnikatelem, aplikuje se ustanovení § 546 a n. ObchZ. Taktéž nelze zaměňovat jednotlivá kritéria pro posouzení autorské odměny s kritérii pro odměňování práce (pracovní činnosti), s nimiž nijak nesouvisí, a to ani tehdy, šlo-li o dílo zaměstnanecké dle ustanovení § 58 AutZ.[98]

Neoprávněním užitím autorského díla vzniká autorovi občanskoprávní nárok na náhradu škody dle ustanovení § 420 a násl. ObčZ a na vydání bezdůvodného obohacení dle ustanovení § 451 a násl. ObčZ. Na základě ustanovení §40 odst. 4 AutZ zůstávají tato práva podle zvláštních právních předpisů nedotčena. Speciální úprava se týká pouze výše náhrady ušlého zisku a bezdůvodného obohacení, což znamená, že kromě této výše se nadále postupuje podle občanského nebo obchodního zákoníku. „Místo skutečně

[97] Viz. čl. 5 odst. 3 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/115/ES ze dne 12. Prosince 2006.
[98] Tůma, P. op. cit. 6, s. 48.

ušlého zisku se autor může domáhat náhrady ušlého zisku ve výši odměny, která by byla obvyklá za získání takové licence v době neoprávněného nakládání s dílem.[99] A výše bezdůvodného obohacení činí dvojnásobek obvyklé odměny, kterou by autor získal z licence v době neoprávněného nakládání s dílem. Z daného lze dovodit, že autor zde nemá nárok na odměnu vyplývající z ustanovení § 49 AutZ.

4.10 Rozsah licence

V minulosti stanovila právní úprava v oblasti smlouvy o šíření díla ujednání o způsobu rozsahu šíření díla jako nutnou náležitost smlouvy.[100] Dle názoru profesora Knapa bylo stanovení způsobu a rozsahu užití díla vždy náležitostí obligatorní, vzhledem k ustanovení § 37 ObčZ a § 14 odst. 3 AutZ, jejíž nedostatek by měl za následek neplatnost smlouvy o šíření díla.[101] Na přísnost předchozí právní úpravy poukazuje i rozhodnutí Nejvyššího soudu z roku 1968 ,ve kterém je stanoveno: „rozsah rozšiřování díla musí být v nakladatelské smlouvě – pod neplatností – vyjádřen dostatečně a určitě. Tomuto požadavku nevyhovuje takové stanovení rozsahu nákladu, které se zmiňuje jen o vydání nebo výši nákladu určenému podle poptávky, podle průzkumu na knižním trhu, podle došlých objednávek apod.“[102] Naproti tomu současný autorský zákon nepovažuje stanovení způsobu a rozsahu užití díla za nutnou náležitost licenční smlouvy. Přičemž způsoby užití díla mohou být omezeny rozsahem.

4.10.1 Omezení rozsahu licence

Vzhledem k tomu, že podstatou licenční smlouvy je poskytnutí oprávnění k užití díla autorem, popřípadě jiným nositelem práv, omezení licence se může vztahovat na jednotlivé způsoby užití díla. Přičemž způsoby užití díla podle ustanovení § 50 odst. 1 AutZ mohou být omezeny rozsahem, zejména co do množství, místa nebo času. V případě, že není smluvně upraven rozsah licence, nepůjde pro její neurčitost o neplatnost smlouvy na základě ustanovení § 37 ObčZ, neboť autorský zákon dále v ustanovení § 50 dispozitivně upravuje omezení udělené licence. Ale i tak v licenční

[99] § 40 odst. 4 AutZ.
[100] Ustanovení § 22 odst. 3 zák. č. 35/1965 Sb. Stanovilo, že smlouva o šíření díla musí stanovit způsob a rozsah šíření díla, čas, kdy se tak stane autorskou odměnou, součinnost autora, dobu na kterou je smlouva sjednána a závazek uživatele, že šíření díla provede na svůj účet.
[101] KNAP, K. op. cit. 33, s. 203.
[102] TŮMA, P. op. cit. 6, s. 51. In: R 52/69.

smlouvě může nastat neplatnost z důvodu takového poskytnutí oprávnění k výkonu práva, které je dle ustanovení § 96 AutZ kolektivně spravované. Jde o takové ujednání, které je v rozporu s ustanovením § 39 ObčZ. V ustanovení § 50 AutZ je postupně upraveno výkladové pravidlo, podle kterého se určuje rozsah užití poskytnuté licence. Nejdříve má být rozsah licence stanoven prostřednictvím ujednání ve smlouvě, teprve nestanoví-li tak smlouva, pak prostřednictvím účelu smlouvy a nevyplývá-li ani rozsah z jejího účelu jinak, pak prostřednictvím dispozitivního ustanovení autorského zákona.

Licence může být poskytnuta k jednotlivým způsobům užití nebo ke všem způsobům užití jako licence omezená nebo neomezená. U neomezené licence je zapotřebí si dát pozor na to, že i když není smluvními stranami sjednán způsob užití díla nebo rozsah tohoto užití, nemůže se jednat o licenci, která by byla co do způsobu a rozsahu užití díla neomezená. Autorský zákon s takovouto absencí předem počítá a nastoluje dispozitivně zákonné omezení poskytnuté licence.

Na základě ustanovení § 50 odst. 2 AutZ zde platí právní domněnka, že licence je poskytnuta k takovým způsobům užití a v takovém rozsahu, jako je to nutné k dosažení účelu smlouvy. Účel smlouvy nemusí být v licenční smlouvě výslovně uveden, postačí, vyplývá-li z jejího obsahu. Autorský zákon neobsahuje pravidla pro účelové posouzení rozsahu licence a proto zde platí obecný princip pro výklad právních úkonů v oblasti soukromého práva obsažený v ustanovení § 35 odst. 2, 3 ObčZ. a pro zvláštní výklad se aplikuje ustanovení § 266 odst. 1 až 4 ObchZ. Všechny licenční vztahy mají svůj účel a jsou obdobně jako ostatní soukromoprávní závazkové vztahy svou povahou vždy kauzální.[103] Může se jednat o účel hospodářský, kulturní či sociální. Příkladem je užití akademické sochy na výstavě, knižní vydání literárního díla. Aby nedocházelo ke sporům o užití díla, je vhodné, aby si oba účastníci dojednali smluvní podmínky co nejpodrobněji.

Ustanovení § 50 odst. 3 AutZ upravuje situaci, kdy už ani z účelu smlouvy nelze dovodit způsob a rozsah užití licence. V takovémto případě zde platí vyvratitelná právní domněnka o omezeném rozsahu užití díla z hlediska územního, časového a množstevního. Jak vyplývá z důvodové zprávy, zákon pro tento případ předjímá určitou úpravu vycházející z běžné a tedy pravděpodobné vůle smluvních stran. Má se za to, že:

a. územní rozsah licence je omezen na území České republiky,

[103] TŮMA, P. op. cit. 6, s. 53.

b. časový rozsah licence je omezen na dobu obvyklou u daného druhu díla a způsobu užití, nikoli však na dobu delší než jeden rok od poskytnutí licence, a má-li být dílo odevzdáno až po poskytnutí licence, tak do takového odevzdání,
c. množstevní rozsah licence je omezen na množství, které je obvyklé u daného druhu díla a způsobu užití.[104]

Jelikož jde o dispozitivní ustanovení, není zde vyloučeno omezení co do místa, času, a množství, které by bylo neobvyklé. Jak píše profesor Telec „neobvyklé neznamená zakázané." Podmínkou je, aby omezení bylo sjednáno ve smlouvě nebo alespoň z ní vyplývalo a bylo technicky proveditelné. V případě, že jde o provedení tak obtížné, že nelze od povinného subjektu žádat ani očekávat, aby obtíže překonal, je tato část licenční smlouvy dle ustanovení § 37 odst. 2 ObčZ pro nemožnost plnění neplatná. V případě neplatnosti se při omezení licence postupuje dle zákonné úpravy. Jednou z možností zákonného omezení smluvní licence je omezení na území České republiky. To však neznamená, že si smluvní strany nemohou sjednat užití díla i na jakémkoli jiném území mimo Českou republiku. I když byla smluvní licence platně uzavřena v souladu s českou právní úpravou, na území jiného státu může nastat problém s oprávněností užití díla. Aby nabyvatel licence předešel neoprávněnému užití díla, je zapotřebí se rovněž obeznámit s právní úpravou státu kde má být dílo užito.

Smluvní strany jsou oprávněny licenci omezit i jakýmkoli jiným způsobem než tím, který je stanoven v autorském zákoně. Jde o věcné omezení rozsahu licence. Není-li věcné omezení rozsahu licence sjednáno ve smlouvě a nevyplývá-li ani z účelu smlouvy nebo je-li takovéto ujednání neplatné je, na rozdíl od dispozitivního omezení rozsahu licence obsaženého v autorském zákoně, licence v tomto rozsahu neomezená.

V případě, že je způsobem užití díla rozmnožování, které není v licenční smlouvě blíže specifikované, má se podle ustanovení § 50 odst. 4 AutZ za to, že licence zahrnuje oprávnění k pořízení rozmnoženin přímých i nepřímých, trvalých i dočasných, v celku nebo z části, jakýmikoli prostředky a v jakékoli formě, u elektronických rozmnoženin jak ve spojení on-line, tak i off-line.

U licence k rozmnožování díla nedochází k jejímu omezení, nýbrž naopak se její rozsah rozšiřuje. Za užití díla je autorským zákonem považováno i právo na rozšiřování

[104] § 50 odst. 3 AutZ.

originálu či rozmnoženiny díla.[105] V ustanovení § 50 odst. 5 AutZ licence k rozmnožování díla zahrnuje i licenci k rozšiřování takto zhotovených rozmnoženin, není-li sjednáno něco jiného. Nabyvatel licence má zájem o co největší zhodnocení rozmnoženiny díla, k čemuž přirozeně dochází prostřednictvím rozšiřování takto zhotovených rozmnoženin. Při rozšiřování rozmnoženin dochází k převodu autorského práva k rozmnoženině zejména uzavřením kupní smlouvy dle ustanovení §§ 588 a násl. ObčZ, §§ 409 a násl. ObchZ, směnné smlouvy dle ustanovení § 611 ObčZ, smlouvy o dílo dle ustanovení §§ 631 a násl. ObčZ, §§ 536 a násl. ObchZ, smlouvy o prodeji podniku dle ustanovení §§ 476 a násl. ObchZ, ale i prostřednictvím smlouvy darovací dle ustanovení §§ 628 a násl. ObčZ. Jde o odvozené derivativní nabytí vlastnictví prostřednictvím smlouvy, kde nabyvatel odvozuje své vlastnické právo od dosavadního vlastníka. Abychom mohli hovořit o rozšiřování takovéto rozmnoženiny je zapotřebí, aby bylo dílo zpřístupňováno jako hmotný předmět, tedy aby bylo zachyceno na hmotném nosiči. Rozšiřováním rozmnoženiny díla může docházet k jeho přímému vnímání, jako je například kniha, obraz, socha nebo k vnímání prostřednictvím určité pomůcky či přístroje jako je DVD nosič, kompaktní disk.

4.11 Omezení nabyvatele licence

Na rozdíl od výše zmíněného pozitivního omezení rozsahu licence obsaženého v ustanovení § 50 odst. 3 AutZ, stanovuje autorský zákon v ustanovení § 51 omezení rozsahu poskytnuté licence negativně. V této části zákona se vyskytuje autorskoprávní zásada zákazu změn licencovaného předmětu. Poskytnutím licence sice nabyvatel získává oprávnění k výkonu práva dílo užít, ale to ještě neznamená, že dochází k zániku osobnostních práv autora. Nabyvatel licence nesmí při výkonu svého oprávnění zasahovat do výlučných osobnostních práv autora, kterými jsou právo na nedotknutelnost jeho díla a právo na označení autorství. Nabyvatel je povinen při užití poskytnuté licence respektovat dílo a z vlastní iniciativy nikterak upravovat či jinak měnit dílo, jeho název, spojit dílo s jiným dílem, zařadit dílo do díla souborného nebo změnit označení autora, ledaže bylo sjednáno jinak. Vzhledem k tomu, že i toto ustanovení má dispozitivní povahu, je autor oprávněn smluvně vyloučit účinky omezení svých výlučných osobnostních práv. I v této části ustanovení je upravena výjimka na

[105] Viz. § 12 odst. 4 AutZ.

základě které může nabyvatel licence provést úpravu či změnu díla, jeho spojení s jiným dílem, zařazení do díla souborného nebo názvu díla bez svolení autora, a to za předpokladu, že lze spravedlivě očekávat, že by s takovou výjimkou autor vzhledem k okolnostem užití souhlasil. Avšak nabyvatel nesmí tuto výjimku užít, pokud si k ní autor vyhradil svolení a nabyvateli je takováto výhrada známa nebo je-li na základě ustanovení § 11 odst. 3 AutZ dílo užíváno nabyvatelem způsobem snižujícím jeho hodnotu.

K užití výjimky může dojít kupříkladu při živém scénickém předvedení dramatických děl nebo při divadelních představeních, kde dochází k úpravám technické povahy, například z důvodu menšího divadelního jeviště, které je technickou příčinou účelové změny díla.[106]

4.12 Zánik licenční smlouvy

Podle obecného občanskoprávního výkladu je důvodem zániku závazkového právního vztahu přistoupení další právní skutečnosti, která zbavuje původní právní skutečnost, jež tento vztah založila, zcela nebo zčásti právních účinků. Při zániku autorskoprávní licenční smlouvy se kromě obecné úpravy zániku závazkových právních vztahů ve smyslu občanského popřípadě obchodní zákoníku[107] použije speciální úprava obsažená v autorském zákoně. Autorský zákon upravuje pouze dva způsoby zániku smlouvy, a to odstoupení od smlouvy pro nečinnost nabyvatele a odstoupení pro změnu přesvědčení autora. Dále pak obsahuje zvláštní ustanovení o zániku licence pro případ smrti fyzické osoby nebo zániku právnické osoby. Vedle těchto způsobů odstoupení od smlouvy lze smluvními stranami sjednat i způsoby jiné.

Co se týče licenční smlouvy nakladatelské, platí pro ni zvláštní ustanovení § 56 AutZ, ve kterém má autor v odstavci 4 právo od smlouvy odstoupit pro nemožnost provádět autorské korektury. Licenční smlouva nakladatelská zaniká i podle odstavce 5 téhož ustanovení, „je-li množstevní rozsah licence omezen na určitý počet rozmnožením a tyto rozmnoženiny byly rozebrány před uplynutím doby, na kterou byla licence omezena.“

[106] TELEC, I. op. cit. 69, s. 124.
[107] §§ 559 a násl. ObčZ, §§ 324 a násl. ObchZ.

4.12.1 Zánik licence dohodou ve smlouvě

Uzavřením autorskoprávní licenční smlouvy se smluvní strany zavázali k určitému plnění. Ačkoli je zde vyloučena výpověď podle ustanovení § 582 ObčZ, připouští se, aby se strany na možnosti vypovědět smlouvu dohodli. Z daného vyplývá, že pokud si strany výpověď ve smlouvě neujednali, nedochází k výpovědi na základě zákona. Jelikož má občanský zákoník dispozitivní charakter a převládá v něm zásada autonomie vůle subjektů a dokonce i samotné ustanovení způsob výpovědi smlouvou připouští,[108] přikláním se k názoru, že dohoda o výpovědi zde zakázaná není. V dohodě mohou být upraveny jak výpovědní důvody, tak i výpovědní lhůty. Výpovědí nedochází ke zrušení smlouvy, což znamená, že práva a povinnosti nezanikají zpětně, ale až od okamžiku účinnosti výpovědi (ex nunc).

Další možností je zde dohoda stran o odstoupení od smlouvy v souladu s ustanovením § 48 odst. 1 AutZ, popřípadě ustanovením § 344 ObchZ. Není-li smluvními stranami nebo právním předpisem dohodnuto něco jiného, smlouva se podle občanského zákoníku od samého počátku ruší (ex tunc). Dochází k zániku práva a povinností, což znamená, že pokud ještě nebylo nic plněno, závazek plnit odpadá a pokud již plněno bylo, strany smlouvy jsou povinny vzájemně si vypořádat to co si plnily, a to podle zásad bezdůvodného obohacení. Třeba podoktnout, že zcela odlišně je upraveno odstoupení od smlouvy dle ustanovení § 349 odst. 1 ObchZ, podle kterého smlouva zaniká ex nunc.

U každé licenční smlouvy je nutné dát si pozor na to, aby se nepříčila dobrým mravům, jinak by byla dle ustanovení § 39 ObčZ absolutně neplatná.

4.12.2 Důvody odstoupení od licenční smlouvy

V autorském zákoně nacházíme dva důvody pro které je autor oprávněn od licenční smlouvy odstoupit. Ustanovení § 53 AutZ upravuje podmínky pro odstoupení od smlouvy z důvodu nečinnosti nabyvatele a ustanovení § 54 AutZ z důvodu změny přesvědčení autora. Tyto způsoby odstoupení od smlouvy se v některých případech

[108] Ustanovení § 582 se neuplatní, jestliže: zákon výslovně upravuje právo výpovědi smlouvy určitého typu (tzv. pojmenované smlouvy), nebo způsob výpovědi vyplývá přímo ze smlouvy. In ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník II. § 460 až 880. Komentář. 2 vydání.* Praha: C.H. Beck, 2009, s. 1705.

vůbec nepoužijí.[109] V oblasti práv souvisejících s právem autorským je možné odstoupit od smlouvy z těchto zmíněných důvodů pouze u práv výkonných umělců.

Vedle speciálních důvodů odstoupení od smlouvy platí pro smluvní licenční vztah i další možnosti odstoupení stanovené občanským zákoníkem. Podle ustanovení § 49 ObčZ má právo od smlouvy odstoupit účastník, který uzavřel smlouvu v tísni za nápadně nevýhodných podmínek. Věřitel v souladu s ustanovení § 517 ObčZ má právo od smlouvy odstoupit, jestliže dlužník svůj dluh nesplní ani v dodatečně přiměřené lhůtě, která mu byla věřitelem za tím účelem poskytnuta. Může jít o případ, kdy má autor zákonný nárok po marném uplynutí lhůty na odstoupení od smlouvy z důvodu prodlení nabyvatele licence s placením odměny. Další možnost zániku licenční smlouvy ex lege nastává pro nemožnost plnění nabyvatele podle ustanovení § 575 ObčZ. Každý z účastníků, jak autor, tak nabyvatel licence si mohou vymínit v souladu s ustanovením § 497 ObčZ právo odstoupit od smlouvy a sjednat pro případ odstoupení odstupné. Ten, kdo smlouvu splní alespoň z části nebo přijme jen částečné plnění, nemůže již od smlouvy odstoupit, ani v případě, že poskytne odstupné. Na rozdíl od zákonného odstoupení od smlouvy z důvodu prodlení dlužníka podle ustanovení § 517 ObčZ, dochází k odstoupení od smlouvy v souladu s ustanovením § 497 ObčZ pouze na základě ujednání ve smlouvě.

Přestože autorský zákon neobsahuje zvláštní ustanovení o výpovědi autorskoprávní licenční smlouvy, nepřipouští se zde aplikace obecného ustanovení o výpovědi smluv dle § 585 ObčZ, neboť výpovědí nelze ukončit právní vztah uzavřený na dobu určitou. Dalším důvodem je, že by docházelo k velké svévolnosti a nepřehlednosti odstoupení od licenční smlouvy. U majetkových autorských práv je doba trvání v ustanovení § 27 AutZ omezena na určitou dobu podle příslušného díla. Obecně majetková autorská práva trvají, není-li dále v zákoně stanoveno jinak, po dobu autorova života a 70 let po jeho smrti. Po uplynutí doby trvání majetkových autorských práv se dílo stává podle ustanovení § 28 AutZ volným a každý může takovéto dílo bez dalšího volně užít. Autorskoprávní licenční smlouva je považována za smlouvu na dobu určitou, i když není možné stanovit přesný okamžik kdy nastane smrt autora. Je tedy

[109] Nemožnost aplikace těchto způsobů odstoupení lze dovodit u práv souvisejících s právem autorským z odkazovacích ustanovení §§ 78, 82, 86 AutZ a u zvláštního práva pořizovatele databáze z ustanovení § 94 AutZ, které vzhledem k věcné souvislosti těchto práv s právem autorským stanovují jaká ustanovení z hlavy I se na tyto práva použijí obdobně.

určená přibližným odhadem, čím se má na mysli doba autorova života a 70 let po jeho smrti.

Rozlišujeme licenční smlouvu jejíž obsahem je nejenom oprávnění, ale i povinnost licenci skutečně využít (licence zavazující) a licenci, ve které je nabyvatel pouze oprávněn ji využít (licence opravňující). Důležitým faktem je, že při licenci opravňující nabyvatel nepřevzal žádný závazek k využití poskytnuté licence, takže použití zákonného odstoupení autora od smlouvy bude velmi problematické. Pro autora bude výhodnější sjednání licence zavazující. Pokud jde o licenční smlouvu zavazující, ve které nastane prodlení nabyvatele, domnívám se, že autor má právo se rozhodnout zda bude při odstoupení od smlouvy postupovat podle obecných ustanovení o prodlení dlužníka, nebo podle specifického ustanovení § 53 AutZ. U výhradní licenční smlouvy, kde nedochází k činnosti nabyvatele se postupuje podle ustanovení § 53 AutZ.

4.12.2.1 Odstoupení pro nečinnost nabyvatele

Nabyvatelova povinnost licenci využít je přímo upravena v ustanovení § 46 odst. 3 AutZ a u výhradní licence by měla být tato povinnost zdůrazněna mnohem razantněji, neboť autor v takovéto situaci nemůže poskytnout licenci třetí osobě a ani nemůže dílo sám užít. „Cílem tohoto ustanovení je zabránit spekulativnímu získání výhradní licence za účelem zabránit autorovi, jakož i všem ostatním osobám, v užití díla. Nabyvatel tedy nehodlá licenci fakticky využít.“[110] Autor má možnost odstoupit od smlouvy v případě, že nabyvatel výhradní licence ji nevyužívá vůbec nebo nedostatečně a jsou tím značně nepříznivě dotčeny oprávněné zájmy autora. Zjednodušeně řečeno, že nabyvatel nerespektuje smluvní ujednání s autorem. Jelikož se pro platné uzavření výhradní licence vyžaduje písemná forma, tak i odstoupení ze strany autora musí být učiněno písemně. Licenční smlouva se tedy ruší dnem doručení odstoupení nabyvateli.

V literatuře jsem se setkala se dvěma odlišnými názory na právní následek odstoupení od licenční smlouvy. Podle JUDr. Chaloupkové a JUDr. Holého[111] se má za to, že odstoupením se smlouva ruší od počátku a tak mezi smluvními stranami musí dojít k vzájemnému vypořádání. V souladu s principy bezdůvodného obohacení by tedy zúčastněné strany měli vrátit to, co jim již bylo plněno. Odlišný názor uvádí prof. Telec

[110] KŘÍŽ, J., HOLCOVÁ, I., KORDAČ, J., KŘESŤANOVÁ, V. op. cit. 76, s. 165.
[111] srov. CHALOUPKOVÁ, H., HOLÝ, P. *Zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským (autorský zákon) a předpisy související. Komentář. 3 vydání.* Praha: C. H. Beck, 2007, s. 85.

a JUDr Tůma[112] podle nichž užití díla v rozsahu poskytnuté licence do okamžiku odstoupení od smlouvy není považováno za zásah do autorského práva. Přikláním se k stanovisku prof. Telce a JUDr. Tůmy, neboť v ustanovení § 53 odst. 4 AutZ je výslovně uvedeno, že se licenční smlouva ruší dnem doručení odstoupení nabyvateli, to jest ex nunc a nikoli od počátku, jak je tomu v obecných ustanoveních občanského zákoníku. Jde o výjimku, se kterou počítá i ustanovení § 48 odst. 2 ObčZ, kde odstoupením od smlouvy se smluvní závazkový právní vztah ruší od počátku (ex tunc), ledaže by právní předpis nebo dohoda stanovily něco jiného. A v tomto případě autorský zákon obsahuje odlišnou úpravu.

Dalším argumentem je, že v odstavcích 6 a 7 tohoto ustanovení jsou upraveny odlišné postupy pro vyrovnání mezi smluvními stranami než je tomu u bezdůvodného obohacení. Nedošlo-li k využití licence vůbec, je autor povinen vrátit nabyvateli celou odměnu, která mu byla na základě smlouvy vyplacena nebo došlo-li k využití licence pouze nedostatečně, je povinen vrátit alespoň její poměrnou část. Ustanovení odstavce 6 se použije pouze na licenční smlouvu opravňující.

Při odstoupení od smlouvy má autor v některých případech i nárok na odměnu. Tento nárok na odměnu má autor při odstoupení od licenční smlouvy zavazující a je v ustanovení odstavce 7 upraven velmi specificky. Byl-li nabyvatel povinen licenci využít a neučinil tak, zůstává autorův nárok na odměnu nedotčen. U odměny stanovené podle výnosů z užití díla, má autor po odstoupení od smlouvy nárok na takovou výši odměny jaká by mu náležela, kdyby nabyvatel v době před odstoupením od smlouvy licenci dostatečně využil.

K tomu, aby došlo k odstoupení od smlouvy pro nečinnost nabyvatele je nutné, aby byly podmínky splněny kumulativně. Zároveň se posuzuje i to, zda nečinnost nabyvatele není způsobena okolnostmi spočívajícími převážně na straně autora. Za neposkytnutí dostatečné součinnosti autora můžeme například považovat neodevzdání díla nabyvateli. Právo autora na odstoupení od smlouvy nemůže být ve smlouvě vyloučeno. Autorským zákonem jsou podmínky odstoupení stanovené hodně přísně. Jednou z podmínek je aby byly oprávněné zájmy autora dotčeny značně nepříznivě. Co je zahrnuto pod zájmem značně nepříznivě dotčeným je zapotřebí posuzovat

[112] srov. TELEC, I., TŮMA, P. op. cit. 13, s. 531.

individuálně podle konkrétních okolností případu. Dotčeny mohou být jak zájmy osobnostní, tak zájmy majetkové.

Vzhledem k svobodné vůli smluvních stran se tento speciální případ odstoupení vztahuje i na licenční smlouvu výhradní, ve které je upraveno právo a nikoli povinnost nabyvatele dílo užít.

Před tím než autor od smlouvy odstoupí je povinen vyzvat nabyvatele, aby v přiměřené lhůtě svoji nečinnost odstranil[113], tedy licenci využil. Výzva musí obsahovat upozornění, že v případě marného uplynutí stanovené lhůty je oprávněn od smlouvy odstoupit. Postačuje, aby autor vyzval nabyvatele ústně, pokud si ve smlouvě neujednali výzvu písemnou. Nedodržení zákonného postupu by mělo za následek absolutní neplatnost odstoupení od smlouvy podle ustanovení § 39 ObčZ. K pojmu „přiměřenost lhůty" je zapotřebí přistupovat individuálně, podle náročnosti konkrétního užití. Autor je oprávněn odstoupit od smlouvy bez předchozí výzvy v případě, že využití oprávnění nabyvatelem není možné anebo jestliže nabyvatel prohlásí, že licenci nevyužije. U nemožnosti nabyvatele licenci využít je zapotřebí aby si dal autor pozor na to, že tato výjimka z povinnosti učinit výzvu se vztahuje pouze na licenční smlouvu, ve které je nabyvatel oprávněn, nikoliv povinen k užití díla. Při nesprávném uplatnění výjimky, kdy jde o licenční smlouvu zavazující, by se jednalo o absolutní neplatnost odstoupení od smlouvy ze strany autora.

Zákonem je upravena obecná lhůta, v průběhu které nemůže autor své právo na odstoupení od smlouvy pro nečinnost nabyvatele uplatnit. Pokud není smluvními stranami sjednáno něco jiného, může poskytovatel od smlouvy odstoupit po uplynutí dvou let od poskytnutí licence nebo od odevzdání díla, má-li být odevzdáno až po poskytnutí licence. Autorský zákon stanovuje lhůty i pro specifické způsoby užití, u periodického tisku s denní periodicitou činí tato lhůta tří měsíce, u ostatního periodického tisku jeden rok. Tiskový zákon č. 46/2000 Sb. považuje za periodický tisk „noviny, časopisy a jiné tiskoviny vydávané pod stejným názvem, se stejným

[113] Na povinnost poskytnout nabyvateli přiměřenou lhůtu k užití díla již v minulosti poukazoval ve svém rozsudku Nejvyšší soud Československé republiky, který stanovil, že „nejde-li ani o fixní smlouvu nebo o smlouvu jí na roveň postavenou (§ 20 odst. 2 zákona o právu autorském čís. 218/1926), ani o některých z případů uvedených v § 20 odst. 1 posl. věta téhož zákona, neopravňuje okolnost, že nakladatel nesplnil závazek vydati dílo ve smluvené lhůtě, sama o sobě zadavatele k odstoupení od uzavřené smlouvy bez poskytnutí dodatečné lhůty." In Československá republika. Nejvyšší soud. Rozsudek ze dne 11. Května 1944, sp. zn. Rv II 579/43.

obsahovým zaměřením a v jednotné grafické úpravě nejméně dvakrát v kalendářním roce.“ Stanovení zákonné lhůty pro denní tisk 3 měsíce je zbytečně dlouhá doba, jelikož se události mohou natolik změnit, že příspěvek se stane absolutně neaktuálním. Na druhou stranu jsou tyto lhůty v ustanovení § 53 odst. 3 AutZ dispozitivní, tudíž lze mezi autorem a nabyvatelem licence smluvně délku těchto lhůt buďto prodloužit nebo naopak zkrátit. Ustanovení odstavce 3 neupravuje maximální možnou délku sjednání takovéto lhůty, avšak sjednání lhůty, která by fakticky znemožnila autorovi možnost odstoupení od smlouvy je z důvodu obcházení zákona podle ustanovení § 39 ObčZ považováno za neplatné.[114] Ve zmíněných lhůtách autor není oprávněn ani učinit nabyvateli licence výzvu k užití díla, ke které je podle ustanovení odstavce 2 povinen.

Vznikne-li nabyvateli licence přímo v důsledkem tohoto odstoupení od smlouvy škoda, má právo se domáhat její náhrady. Aby se nabyvatel mohl náhrady škody domáhat, musí se jednat o důvody hodné zvláštního zřetele, a to s ohledem na ty důvody, pro které nabyvatel licenci nevyužil. Úprava nároku na náhradu škody v ustanovení §§ 53 a 54 AutZ je diametrálně odlišná. V ustanovení § 53 odst. 4 AutZ jde pouze o teoretickou možnost nabyvatele licence domáhat se náhrady škody pro případ odstoupení autora od licenční smlouvy z důvodu nečinnosti nabyvatele, neboť právě důvodem odstoupení je jednání, tedy hlavně nejednání nabyvatele. Ovšem v ustanovení § 54 AutZ je autor povinen v případě odstoupení od smlouvy pro změnu jeho přesvědčení nahradit nabyvateli škodu, která mu tímto odstoupením od smlouvy vznikla.

V autorském zákoně není zakázáno, aby si subjekty ve smlouvě upravili obdobné podmínky pro odstoupení od smlouvy i u licence nevýhradní.

4.12.2.2 Odstoupení pro změnu přesvědčení autora

I ustanovení § 54 AutZ je upraveno ve prospěch autora, neboť v případě změny jeho přesvědčení má právo u nezveřejněného díla odstoupit od licenční smlouvy směřující ke zveřejnění díla. Vzhledem ke kogentnosti ustanovení nemůže být toto právo na základě smlouvy vyloučeno a musí být učiněno písemně. Autor se sice práva vzdát nemůže, ale nemá zakázáno si sjednat ve smlouvě podmínky výhodnější. V minulosti se toto právo vyvozovalo doktrinálně z ustanovení § 12 odst. 1 písm. a) zák.

[114] KŘÍŽ, J., HOLCOVÁ, I., KORDAČ, J., KŘESŤANOVÁ, V. op. cit. 76, s. 166.

č. 35/1965 Sb., ve kterém tato skupina práv byla součástí kategorie osobních práv autora.[115]

Aby byl autor oprávněn od smlouvy odstoupit musejí být splněny zákonem uložené předpoklady. Autor může od smlouvy odstoupit, jestliže se jedná o jeho doposud nezveřejněné dílo, které již neodpovídá jeho přesvědčení a zveřejněním takovéhoto díla by byly značně nepříznivě dotčeny jeho oprávněné osobní zájmy. Odstoupení od smlouvy na základě tohoto ustanovení se tedy neuplatní, jestliže již bylo dílo zveřejněno. Jde o důležitou podmínku, avšak existuje výjimka, a to za předpokladu, že bylo dílo zveřejněno neoprávněně. Což znamená, že je autorovi právo na odstoupení od smlouvy podle tohoto ustanovení zachováno. Zveřejněním díla se podle ustanovení § 4 AutZ má na mysli první oprávněné veřejné přednesení, provedení, předvedení, vystavení, vydání nebo jiným způsobem zpřístupnění díla veřejnosti. Autorovo právo na změnu svého přesvědčení je osobnostní povahy a není potřeba ho dokazovat. Výlučné osobnostní právo nepřechází na dědice ani zaměstnavatele, z čehož lze dovodit, že osoba odlišná od autora poskytující licenci nemá právo odstoupit od smlouvy z důvodu změny svého přesvědčení. Osobní zájmy autora, které jsou dotčeny značně nepříznivě zjišťuje soud a to ve vztahu ke konkrétním okolnostem případu. I když právo odstoupení od licenční smlouvy je podmíněno osobní újmou samotného autora, nemusí to být pouze on kdo by nesl tyto nepříznivé následky způsobené zveřejněním díla. Může jít o osobu blízkou autorovi u níž by újmu pociťoval jako újmu vlastní.

Na rozdíl od výše zmíněného odstoupení se v tomto případě neuplatní podmínka výhradnosti licence ani nečinnost nabyvatele, dokonce ani dodržení lhůty a učinění výzvy nabyvateli. Postačí zde písemné odstoupení autora od smlouvy. Pak se smlouva ruší dnem doručení písemného odstoupení od smlouvy nabyvateli. Obdobně jako v odstoupení od smlouvy pro nečinnost nabyvatele, se smlouva ruší ex nunc, nikoli od samého počátku, jak je tomu v ustanovení § 48 odst. 2 ObčZ. Jako příklad uvádí prof. Telec a JUDr. Tůma[116] oprávněné pořízení rozmnoženin určených ke zveřejnění díla

[115] „Pod globálním označením práva na ochranu autorství (§ 12 odst. 1 písm. a) aut. zák.) zahrnuje autorský zákon skupinu práv, která náleží do kategorie osobních práv autorských. Práva patřící do této skupiny práv na ochranu autorství zákon nevypočítává, pouze příkladmo uvádí právo na nedotknutelnost díla, a je-li dílo užíváno jinou osobou , aby se tak dělo způsobem nesnižujícím hodnotu díla.“ In KNAP, K. op. cit. 33, s. 66.

[116] Srov. TELEC, I., TŮMA, P. op. cit. 13, s. 535.

nabyvatelem licence do okamžiku účinnosti odstoupení. Do tohoto okamžiku se nejedná o neoprávněné užití autorského díla.

V tomto případě je autor povinen bez dalšího nahradit nabyvateli škodu, která mu odstoupením od smlouvy z důvodu změny přesvědčení autora vznikla. Jde o spravedlivý nárok ze strany nabyvatele, neboť odstoupení od smlouvy nebylo zapříčiněno samotným nabyvatelem licence, ale autorem.

Dojde-li po odstoupení od smlouvy znovu ke změně okolností, na základě kterých se autor rozhodne opětovně poskytnout oprávnění k užití díla, musí přednostně nabídnout licenci původnímu nabyvateli. Přednostní nabídka musí obsahovat podmínky srovnatelné s podmínkami původně sjednanými v licenční smlouvě. Toto ustanovení § 54 odst. 3 AutZ je upraveno ve prospěch nabyvatele licence, jelikož se snaží zabránit spekulacím ohledně využití práva na odstoupení od smlouvy ze strany autora.

V souvislosti s tímto odstavcem je nastolena otázka o možnosti postoupení práva na přednostní uzavření licenční smlouvy, neboť jde o právo majetkové, nikoli osobnostní, které může být převoditelné. Podmínky pro takovéto postoupení nabyvatelem nejsou přímo upraveny v autorském zákoně, ale lze dovozovat, že se tak může dít za podmínek upravených v ustanovení § 48 odst. 2 AutZ.[117] K oprávněnému postoupení je zapotřebí písemného souhlasu autora. Domnívám se, že jednou z možností postoupení je obsažení souhlasu v původní licenční smlouvě, a tedy i postoupení mezi nabyvatelem a třetí osobou musí být uskutečněno do okamžiku odstoupení od smlouvy ze strany autora. Další možná varianta je postoupení oprávnění k uzavření licenční smlouvy jen se souhlasem autora v souladu s ustanovením § 48 odst. 2 AutZ, neboť i kdyby byl souhlas obsažen v původní smlouvě, tento souhlas zaniká, jelikož se smlouvou zanikají i její ostatní součásti, tudíž na postoupení by nebyl vůbec právní nárok, a to z důvodu neexistence právního titulu.

Za situace kdy v době odstoupení autora od licenční smlouvy zavazující autora z důvodu změny jeho přesvědčení je nabyvatel licence v prodlení s užitím díla, tedy licenci v rozsahu mu uděleném do okamžiku odstoupení od smlouvy nevyužil, má autor nárok na svou licenční odměnu. Autorovo právo na odměnu zůstává zachováno, přestože k užití licence nedošlo. Ustanovení § 54 odst. 4 AutZ pro tuto zvláštní situaci odkazuje na aplikaci ustanovení § 53 odst. 7 AutZ.

[117] Ibidem, s. 535.

Toto výslovné upravení práva na odstoupení od smlouvy představuje pro autora díla určitou dávku svobody. Na základě autocenzury, která představuje cenzuru vlastního díla určeného ke zveřejnění, dochází ze strany autora k využití ustanovení o možnosti odstoupení od smlouvy. V případě nespokojenosti vyplývající z jeho osobních důvodu má právo své dílo upravit či přetvořit, tak aby s ním byl při zveřejnění plně ztotožněn. Někdy je otázkou zda autocenzura je pro autora blokem nebo užitečnou záležitostí. U některých děl, a to konkrétně u počítačových programů ustanovení § 66 odst. 7 AutZ právo autora na odstoupení od smlouvy pro změnu jeho přesvědčení neumožňuje. Ztotožňuji se s názorem Mgr. Čermákové – Vlčkové a prof. Smejkala,[118] kteří se ve svém díle domnívají, že u některých typech softwaru, samozřejmě za více zpřísněných podmínek, by měl mít autor takového díla právo na odstoupení od smlouvy pro změnu jeho přesvědčení. Konkrétně jde o oblast herního softwaru, kde „dochází často i k vyjadřování určitých postojů a přístupů k řešení životních situací,“[119] s nimiž po uplynutí určité doby nemusí autor vždy souhlasit. Změna pohledu autora na své vlastní dílo může nastat z různých důvodů, ať už změnou žebříčků svých hodnot v důsledku rodinných nebo společenských důvodů, případně změnou okolností, za kterých dílo vytvořil apod. V současné době nové herní softwary mají tendenci přesáhnout běžnou míru užívání a zasahovat do oblasti vzdělávání o osobního rozvoje, což může mít velmi negativní následky.

4.12.3 Důsledky zániku právnické osoby a smrti fyzické osoby

Ustanovení § 55 AutZ se aplikuje jenom v případě smrti nebo zániku právnické osoby, které byla licence udělena. Vzhledem k tomu, že autor poskytuje nabyvateli oprávnění k výkonu práva dílo užít a toto právo je právem majetkovým, tak i postavení nabyvatele vychází z majetkové povahy. Majetková práva jsou na rozdíl od práv osobnostních převoditelná mortis causa. Nastane-li smrt fyzické osoby, licenční smlouva se stává předmětem dědictví.[120] Práva a povinnosti z licence přecházejí na dědice, nestanoví-li smlouva jinak. Pokud licenční smlouva tento přechod vylučuje, licenční smlouva zaniká.

[118] Viz. ČERMÁKOVÁ-VLČKOVÁ, A., SMEJKAL, V. op. cit. 46, s. 111.
[119] Ibidem, s. 111.
[120] Srov. právní úpravu částí sedmé ustanovení §§ 460 až 487 ObčZ, upravující dědění.

Co se týče právnické osoby, jejím zánikem přechází licence na právního nástupce, ale pouze za předpokladu, že dochází ke zrušení společnosti bez likvidace.[121] V případě zániku právnické osoby bez právního nástupce (tj. zrušení společnosti s likvidací), přechází licence na stát. K přechodu majetkového práva na stát dochází v důsledku ustanovení § 26 odst. 3 AutZ, které právní nástupnictví po právnických osobách přímo upravuje.[122] Při zrušení společnosti bez právního nástupce přichází v úvahu i varianta postoupení licence za dodržení podmínek ustanovení § 48 odst. 2 AutZ prostřednictvím právního úkonu likvidátora[123] nebo rozdělením likvidačního zůstatku. Je tady podle názoru prof. Telce a JUDr. Tůmy[124] i možnost prodeje podniku zrušené právnické osoby.

I zde může licenční smlouva přechod práv a povinností na právního nástupce vyloučit, důsledkem čehož je pak její zánik.

Původní ustanovení[125] rozlišovalo v samostatném odstavci nejenom zánik právnické osoby a smrt fyzické osoby, ale i jejich odlišné právní následky. Rozdílná úprava byla u osoby fyzické kdy při jejím úmrtí, na rozdíl od osoby právnické, licence nepřecházela na jejího právního nástupce, tj. dědice, ledaže licenční smlouva tento přechod připouštěla.

V současné době kupříkladu smrtí nakladatele jako fyzické osoby licence nezaniká, ale přechází na dědice zemřelého nabyvatele. Avšak licenční smlouva může tento přechod vyloučit. V souladu s předchozí úpravou tohoto ustanovení by licence zanikla, v důsledku čehož by se právo poskytovatele licence konsolidovalo do právní podoby, v jaké bylo před poskytnutím licence zemřelému nabyvateli.[126] Tato konsolidace by se v současné době uskutečnila v důsledku smluvního vyloučení přechodu licence na právního nástupce.

---

[121] Pokud přechází jmění společnosti na právního nástupce, společnost se ruší bez likvidace. Srov. právní úpravu ustanovení § 68 odst. 2 ObchZ.

[122] Ustanovení § 26 odst. 3 AutZ bylo v novém znění vloženou do zákona novelou z roku 2006. Do té doby platilo, že v případě zániku právnické osoby bez právního nástupce, zaniklo i majetkové autorské právo. Původní ustanovení § 26 odst. 3 AutZ tedy na právní nástupnictví po právnických osobách nepamatovalo a vzhledem k nepřevoditelnosti majetkových práv inter vivos s nimi nemohlo být nakládáno.

[123] Srov. právní úpravu ustanovení § 72 ObchZ.

[124] TELEC, I., TŮMA, P. op. cit. 13, s. 537.

[125] Původním ustanovením se má zde na mysli ustanovení § 55 AutZ dle právního stavu před účinností novely autorského zákona z roku 2006 (tj. zak. č. 216/2006) Sb.

[126] Srov. původní ustanovení § 55 odst. 2 AutZ. TELEC, I. op. cit. 69, s. 152.

V úvodu této podkapitoly jsem poukázala na užití tohoto ustanovení pouze ve vztahu k nabyvateli licence. U autora díla[127] se postupuje v souladu obecným ustanovením § 579 ObčZ upravující zánik závazkového právního vztahu. Což znamená, že smrtí autora licenční smlouva nezaniká, ledaže by plnění bylo omezeno výslovně na osobu autora. Jako příklad zániku lze uvést licenční smlouvu k dílu dosud nevytvořenému, které mělo být vytvořeno pouze autorem.

4.13 Smlouva nakladatelská

Jako specifický typ licenční smlouvy byla vytvořena smlouva nakladatelská, upravená v ustanovení § 56 AutZ. Součástí autorského práva je již historicky dlouhou dobu. Jde o jednu z nejstarších smluvních licencí, která byla jedním z nejčastějších smluvních typů. Nakladatelská smlouva je podtypem autorskoprávní licenční smlouvy. Nestanoví-li ustanovení § 56 AutZ něco jiného, aplikuje se na ní ustanovení §§ 46 až 55 AutZ.

Nakladatelská smlouva je smlouva o šíření díla, ve které autor uděluje svolení k užití díla způsobem výslovně uvedeným v odst. 1 tohoto ustanovení a nabyvatel, tj. nakladatel se zavazuje na svůj účet[128] dílo vydat. Vydání díla, by mělo být vždy na účet nabyvatele licence. Jak uvádí ve svém díle prof. Knap[129] „kdyby smlouva vylučovala tuto povinnost k vydání díla, takže by šlo o smlouvu jen opravňující a nikoli zavazující nebylo by nikdy možno takovou smlouvu považovat za smlouvu nakladatelskou, a nýbrž šlo by jen o smlouvu licenční, vykazující některé prvky smlouvy nakladatelské.“ Z hlediska užití díla jde o smlouvu jak opravňující, tak i zavazující, což vyplývá z ustanovení § 46 odst. 3 AutZ. Povinnost vydat dílo nevyplývalo jenom z povahy nakladatelského díla, ale zdůrazňoval to výslovně i text obsažený v ustanovení § 24 odst. 1 zák. č. 35/1945 Sb.[130] Závazkem nakladatele bylo učinit opatření směřující k šíření díla. Závazek nabyvatele učinit opatření směřující k šíření díla nebylo obsaženo jenom v předchozím autorském zákoně, ale vyplývá i ze současné úpravy autorského

[127] To platí i o jiném poskytovateli licence.
[128] Připomínám, že vydáním na svůj účet se má na mysli, vydat dílo vlastním jménem na své náklady i svou odpovědnost a nebezpečí.
[129] KNAP, K. op. cit. 33, s. 214.
[130] Nakladatelskou smlouvou byla smlouva o šíření díla, kterou autor udílel nakladatelství svolení vydat dílo slovesné, dílo hudebně dramatické nebo hudební, dílo výtvarných umění anebo dílo fotografické a nakladatelství se zavazovalo na svůj účet dílo vydat, učinit opatření k jeho šíření a vyplatit autorovi odměnu. In KNAP, K. op. cit. 33, s. 213.

zákona, kde nabyvatel má povinnost zajistit tyto opatření, kterými jsou kupříkladu opatření redakční, výrobně technická, tj. tiskárenská, organizačně provozní apod. Opatření, která má nakladatel zajistit, určují rozsah licence z hlediska jejího účelového pojetí. Nejsou-li opatření smluvními stranami sjednána, má se za to, že nakladatelská licence zahrnuje i právo podlicence za účelem dosažení nezbytných opatření. Například za účelem pořízení rozmnoženin díla má nakladatel právo uzavřít podlicenci s třetí osobou, tj. tiskařem.

Pod pojmem nakladatelská smlouva vymezuje toto zmíněné ustanovení smlouvu, kterou autor poskytuje nakladateli licenci k rozmnožování a rozšiřování díla slovesného (tj. díla vyjádřeného slovy), hudebně dramatického nebo hudebního (s textem, bez textu), výtvarného, fotografie či díla vyjádřeného způsobem podobným fotografii[131], pokud nejde o užití díla v provedení výkonnými umělci. Z daného pojmu vyplývá, že licence může být udělena pouze k rozmnožování a rozšiřování díla. Pro jiné způsoby užití nepřichází užití tohoto typu smlouvy v úvahu. Autorským zákonem ovšem není vyloučeno, aby vedle daného typu užití byla poskytnuta licence i k dalším jiným způsobům užití.

Rozmnožováním se má dle autorského zákona na mysli pořízení rozmnoženin díla hlavně ve formě tiskové, tj. výtisků v knižní, časopisecké, ve formě fotografické, zvukové, obrazové nebo zvukově obrazové anebo ve formě elektronické[132]. U rozšiřování jde o rozšiřování rozmnoženiny díla, což znamená, že dílo je zpřístupňováno v hmotné podobě buď prodejem nebo jiným převodem vlastnického práva, ať už zdarma nebo za cenu nákladů. Výše zisku na jednotlivých rozmnoženinách je ponechána na příslušném rozhodnutí nakladatele. „Účelem je veřejné užití díla jeho prvním či dalším vydáním.“[133] Podstatné je, aby rozmnožena díla byla uvedena do oběhu oprávněně. Prostřednictvím nakladatelské smlouvy se uskutečňuje nakladatelská činnost, ve které je nakladatel prostředníkem hmotných rozmnoženin díla mezi autorem a veřejností, která má zájem dílo užít.

Vydání díla v sobě zahrnuje dvě fáze, jak popisuje profesor Knap, kterými jsou rozmnožování díla počínající převzetím hmotného substrátu díla, končící dokončením

[131] Způsobem podobným fotografii se má na mysli postupem podobným fotografii.
[132] Srov. § 13 AutZ.
[133] TELEC, I., TŮMA, P. op. cit. 13, s. 540.

výroby rozmnoženin a jejich uvedením do oběhu, za účelem šíření.[134] Podle výše vymezeného pojmu se nakladatelská smlouva vztahuje pouze na taxativně vyjmenované druhy děl. Za rozmnoženiny děl se považují jak vydané neperiodické publikace,[135] tak i periodický tisk. S ohledem na ustanovení § 2 odst. 4 a 5 AutZ jsou předmětem autorského práva a tedy i předmětem nakladatelské smlouvy i další díla mající povahu odvozených, neboli závislých děl. Tyto nové původní díla vznikají tvůrčím zpracováním díla jiného, díla staršího, včetně překladu díla do jiného jazyka. Těmito zpracovanými díly mohou být všechna díla uvedena jako předmět nakladatelské licence. Co se týče překladů, jde o překlady děl slovesných a hudebně dramatických. Dále sem pak řadíme podle odst. 5 tohoto ustanovení i soubor nebo spojení těchto děl. U provedení díla výkonnými umělci, mohou takovéto dílo užít prostřednictvím typové autorskoprávní licenční smlouvy.

Předmětem nakladatelské licence může být již dílo vytvořené nebo i dílo, které má být vytvořeno teprve v budoucnosti. Smlouva upravující dílo, které má být teprve vytvořeno v budoucnosti je kombinací smlouvy nakladatelské a smlouvy o dílo. Pokud se jedná o uzavření nakladatelské licenční smlouvy která se týká díla budoucího, je vhodné si smluvně upravit přijetí závazku autora k vytvoření díla na základě objednávky nabyvatele, tedy nakladatele. Odměna by měla zahrnovat jak odměnu za udělení licence, tak i odměnu reflektující cenu za vytvoření díla. Co se týče formální úpravy díla je pro nakladatele vhodné aby stanovil podmínky tak, že autor je povinný dbát redakčních pokynů nabyvatele týkajících se formální úpravy díla.

Nakladatelská licenční smlouva může být uzavřena jako výhradní nebo i nevýhradní. Výhradnost je upravena přímo v ustanovení § 56 odst. 2 AutZ, podle něhož tam, kde dohoda o charakteru licence chybí, platí, že jde o licenci výhradní, nejde-li o rozmnožování a rozšiřování díla v periodické publikaci. Jde o úpravu rozdílnou od obecné úpravy licenční smlouvy. S odkazem na ustanovení § 46 odst. 4 AutZ se u licence nakladatelské vyžaduje písemná forma, jinak by šlo o neplatnou smlouvu. Požadavek písemnosti se vztahuje jak na doplnění, změnu nakladatelské smlouvy, tak i

[134] Viz. KNAP, K. op. cit. 1, s. 228.
[135] Srov. ustanovení § 1 odst. 1 zák. č. 37/1995 Sb., o neperiodických publikacích. Neperiodické publikace jsou „rozmnoženiny literárních, vědeckých a uměleckých děl určené k veřejnému šíření, které jsou vydány jednorázově, popřípadě nejvýše jednou ročně anebo po částech i častěji, tvoří-li obsahově jeden celek.“

na její zrušení.[136] Zde je naopak, shodně s úpravou typové licenční smlouvy, podmínkou pro uzavření nakladatelské licenční smlouvy jako smlouvy nevýhradní, dohoda stran. „V případě, kdy smlouva nebude sjednána písemně, bude pro posouzení její platnosti z hlediska formy rozhodující vůle stran. Pokud chtěly strany sjednat smlouvu jako výhradní, bude neplatná pro nedostatek formy, pokud bylo vůlí stran sjednat smlouvu jako nevýhradní, neplatnost z toho důvodu nebude možné dovodit.“[137] Lze říci, že na zdejší nevýhradní licenci se aplikuje stejná obecná úprava jaká je aplikována pro typovou licenci výhradní, kde nemusí být výhradnost sjednaná výslovně ve smlouvě, ale postačí aby z ní jednoznačně vyplývala. Pokud by nakladatelská smlouva byla ujednána ústně a z důvodu nedodržení písemné formy by nebyla absolutně neplatná, jde o ujednání, ze kterého nevýhradnost jednoznačně vyplývá. Právní domněnka o výhradnosti se neuplatní u rozmnožování a rozšiřování díla v periodické publikaci, z čehož lze dovodit, že naopak u neperiodické publikace o takovou právní domněnku jde. Jelikož nakladatel nese veškeré nebezpečí spojené s vydáním díla, jsou zde chráněny jeho hospodářské zájmy. Výhradnost výlučné nakladatelské licence sahá i do minulosti, kde se projevovala v tom, že bez souhlasu nakladatelství nebyl nikdo oprávněn dílo vydat.[138] Tato výhradnost působí nejenom vůči třetím osobám, ale i vůči samotnému autorovi. Autor má zákaz vydat dílo i na vlastní náklady, pokud není v nakladatelské smlouvě sjednáno něco jiného. U nakladatelské licence výhradní je autorovi povoleno uzavřít jinou nakladatelskou smlouvu k totožnému dílu s odlišným nakladatelem až v okamžiku ukončení licenčního vztahu.

Ani u nakladatelské licence netřeba zapomínat na to, že v autorském právu se translativní převod autorského práva nepřipouští a podle ustanovení § 39 ObčZ jde o neplatný právní úkon. Pokud se kupříkladu neprokáže, že autor literárního díla a nakladatel měli z textu vyplývajícího ze smlouvy pouze zájem uzavřít výhradní nebo nevýhradní nakladatelskou licenční smlouvu k literárnímu dílu, ve které se uvádí, že „spisovatel převádí touto smlouvou na nakladatele všechna svá autorská práva

[136] Zrušení nakladatelské smlouvy může nastat prostřednictvím dohody o zrušení nebo odstoupením od smlouvy.
[137] HOLCOVÁ, I., KŘESŤANOVÁ, V., VOBORNÍK, M. op. cit. 16.
[138] Z ustanovení § 24 odst. 2 autorského zák. č. 35/1965 Sb. vyplývalo, že dokud trval poměr založený nakladatelskou smlouvou, nemohl autor udělit jiné organizaci svolení k vydání díla bez souhlasu nakladatele, ledaže šlo o souborné vydání jeho děl nebo o vydání díla v periodické publikaci.

k literárnímu dílu uvedená v čl. I této smlouvy bez omezení místního, časového či množstevního,“[139] nevznikne nakladateli právo takovéto dílo užít.

Nakladatelovo právo i povinnost spočívá ve využití licence a to tím, že vydává autorovo dílo. Nakladatelovo oprávnění k užití díla je vyčerpáno okamžikem využití licence, stanovené rozsahem množstevním či časovým nebo oběma. V nakladatelské licenční smlouvě je nutné sjednat podstatné obsahové náležitosti a také i rozsah licence. Množstevní rozsah nakladatelské licence je odvozen od počtu vydaných výtisků, tedy rozmnoženin a exemplářů, které tvoří celkovou výši nákladů. Nákladem díla je nejenom počet vydaných výtisků, které nakladatel zhotoví a šíří, ale jsou jím též i peněžní a jiné materiální prostředky vynaložené na vydání díla.[140] Ve smlouvě může být upravena informace o nákladu v takové podobě, ve které se nakladatel zavazuje dílo vydat v předem stanoveném počtu výtisků. Součástí tohoto rozsahu může být i výše skutečného nákladu, která je stanovena buď autorem díla nebo samotným nakladatelstvím. Náklad jednoho vydání díla zahrnuje pouze zcela shodné výtisky, i když byly vyrobeny postupně. Je-li ve některých výtiscích kupříkladu jiná ilustrace, předmluva, doplněná část textu, dokonce i jiné ztvárnění obálky, nejedná se již o jedno totožné vydání, ale půjde o vydání další. Dále pak je na tomto místě vhodné stanovit dobu do kdy má nakladatel v uvedeném rozsahu díla vydat. U nakladatelské smlouvy se rozlišuje mezi dobou šíření díla, která blíže vymezuje povinnost nakladatele k vydání díla a dobou na kterou je licence sjednána, tedy doba trvání smluvního vztahu vzniklého z licenční smlouvy nakladatelské. Tato doba určující délku trvání smluvního vztahu vymezuje jak právo nakladatele, tak i zdržovací povinnost autora, hlavně pokud byla uzavřena smlouva výhradní. Naproti tomu může být smlouva uzavřena i na dobu šíření díla.

V nakladatelské smlouvě je možné vymezit zda se nakladatelská licence vztahuje na jedno vydání nebo i na vydání další. Licence pak může být sjednána na jedno i více vydání, jak nezměněných, tak i změněných. Uzavřením nakladatelské smlouvy pro více vydání se i pro tato další vydání sjednávají podstatné obsahové náležitostí, dále pak se zde sjednává rozsah licence, ale i další náležitosti jako kupříkladu může součinnost autora i nakladatele. Pokud nebudou některé náležitosti ve

[139] TELEC, I. TŮMA, P. *Přehled práva duševního vlastnictví.* Česká právní ochrana 2. Brno: Doplněk, 2006, s. 39.
[140] Tento pojem náklad vyplývá z ustálené praxe i názorů teorie. In TELEC, I., TŮMA, P. op. cit. 13, s. 544.

smlouvě sjednány, aplikují se na takovouto smlouvu obecná ustanovení autorskoprávní licenční smlouvy.[141] V rámci smluvní svobody zde mají autor i nakladatel zájem na tom, aby došlo k dalšímu vydání díla, takže není zapotřebí pro další vydání díla uzavírat novou nakladatelskou smlouvu.

V souladu s ustanovení § 49 AutZ je podstatnou náležitostí licenční smlouvy nakladatelské stanovení odměny pro autora.

Kromě dohodnutého počtu výtisků existují i přetisky vydané nad dohodnutou výši nákladu stanovenou smlouvou, u kterých nejde o neoprávněný zásah do autorského práva uskutečněný bez autorova svolení. Jsou jimi autorské rozmnoženiny podle ustanovení § 52 AutZ a povinné výtisky. Ustanovení o právu autora na autorskou rozmnoženinu [142] se uplatňuje hlavně v rámci smlouvy nakladatelské. Nárok na rozmnoženinu nevyplývá jenom ze smlouvy, ale v dnešní době jde o kogentní úpravu ustanovení, vzniklý prostřednictvím licenční smlouvy nakladatelské. Nakladatel je povinen poskytnout autorovi díla alespoň jednu autorskou rozmnoženinu díla [143] pořízenou na základě poskytnuté nakladatelské licence. Jde o rozmnoženiny, které jsou neprodejné a nakladatel je poskytuje vedle autorské odměny. Je-li zákonem stanovený množstevní rozsah autorské rozmnoženiny nebo povinné rozmnoženiny, nejsou zahrnuty do nákladu díla, není-li ve smlouvě sjednáno něco jiného. Povinné výtisky jsou výtisky děl, které musí zákonem určené subjekty (nakladatelé) zdarma odevzdávat určeným národním, státním nebo veřejným institucím, tedy příjemcům povinného výtisku (nejčastěji knihovnám), a to na základě zákona ve stanovené lhůtě od data vydání díla. Jde tedy o plnění veřejnoprávní povinnosti nabyvatele licence. Povinný

[141] V minulosti bylo ujednání o rozsahu rozšiřování licence považováno za podstatnou náležitost licenční smlouvy nakladatelské, což vyplývalo jak z autorského zák. č. 35/1965 Sb., tak i z judikatury ve které bylo stanoveno, že „rozsah rozšiřování díla musí být v nakladatelské smlouvě – pod neplatností vyjádřen dostatečně a určitě. Tomuto požadavku nevyhovuje také stanovení rozsahu nákladu, které se zmiňuje jen o vydání nebo o výši nákladu určeném podle poptávky, podle průzkumu na knižním trhu, podle došlých objednávek apod. Je-li náklad díla určen především členům organizací, kteří o ně projeví svou objednávkou zájem a jimž musí být vyhověno (např. členům Klubu čtenářů), stačí, jestliže se určí náklad minimálním počtem výtisků, který je nakladatelství oprávněno vydat, při čemž o definitivním nákladu rozhodnou stanovená kritéria /např. počet došlých objednávek).“ Srov. R 52/69.

[142] Nazývaná i jako autorský výtisky.

[143] Počet rozmnoženin se v dnešní době určuje podle různých kritérií, kterými jsou počet autorů, tedy spoluautorů díla, druh díla, rozsahu apod. Ale podle názoru prof. Telce a JUDr. Tůmy lze za tímto účelem „přiměřeně použít dříve platné cit. vyhl. č. 25/1967 Sb., která obsahovala dispozitivní ustanovení § 11 odst. 2, podle něhož nebylo-li ve smlouvě nakladatelské sjednáno jinak, příslušel při každém vydání díla autorovi (každému ze spoluautorů díla nebo každému z autorů díla souborného nebo děl spojených) alespoň jeden autorský výtisk.“ Srov. TELEC, I., TŮMA, P. op. cit. 13, s. 526.

výtisk tedy plní funkci evidenční, bibliografickou, archivní a akviziční. Vztahují se na periodické i neperiodické publikace.[144]

Jednou z dalších odlišností ustanovení o nakladatelské smlouvě je právo autora na autorskou korekturu, která má dispozitivní charakter. V předchozím autorském zákoně nebyla autorská korektura zakotvena dispozitivně, ale kogentně, z čehož vyplývala nemožnost se v nakladatelské smlouvě platně vzdát práva na autorskou korekturu, či už přímo nebo nepřímo.[145] Podle ustanovení § 56 odst. 3 AutZ je autor oprávněn před vydáním díla, v přiměřené lhůtě poskytnuté nabyvatelem, provést drobné tvůrčí změny díla, nevyplývá-li ze smlouvy něco jiného. Je-li toto autorovo právo ponecháno v rozsahu stanoveném autorským zákonem, je povinen respektovat jeho zákonná omezení. Na druhou stranu se připouští, aby byl rozsah práva na autorskou korekturu upraven šířeji než je tomu v samotném autorském zákoně. Dispozitivnost tohoto práva spočívá v tom, že může být smluvně vyloučeno i omezeno. Platným bude kupříkladu i ustanovení upravující vzdání se práva autora na autorskou korekturu, neprovede-li ji v době stanovené ve smlouvě.

Zakotvením autorova práva na korekturu je zárukou pro uplatnění osobních autorských práv. Podle názoru profesora Knapa je jím zejména právo na nedotknutelnost díla. Autorská korektura neboli revize díla před jeho vydáním je taková jeho poslední tvůrčí úprava. Autor vykonává právo korektury osobně. Vzhledem k tomu, že se jedná o jeho dílo má jednoduše řečeno osobní zájem na tom, aby bylo dílo vydáno v co nejdokonalejší podobě, podle jeho nejlepšího vlastního přesvědčení. Účelem autorské korektury není změna díla, která by úplně měnila jeho povahu. Ostatně to vyplývá i ze samotného znění odstavce 3, ve kterém je stanoveno, že autor je oprávněn provést drobné tvůrčí změny díla, pokud nevyvolají na straně nakladatele potřebu vynaložení nepřiměřených nákladů nebo nezmění-li se jimi povaha díla. Jelikož jde o právo a nikoli povinnost autora na provedení autorské korektury jeho vlastního díla, nemůže být toto právo ze strany nakladatele vynutitelné. Třeba zde upozornit na to,

[144] Právní předpis, který reguluje vydání periodického tisku, tedy i režim povinných výtisků je zákon č. 46/2000 Sb., o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku a o změněn některých dalších zákonů (tiskový zákon). Srov. § 9 cit. zák. č. 46/2000 Sb. U neperiodických publikací je režim povinných výtisků stanoven zákonem č. 37/1995 Sb., o neperiodických publikacích. Srov. § 3 cit. zák. č. 37/1995 Sb.

[145] V ustanovení § 25 autorského zák. č. 35/1965 Sb. bylo pouze stanoveno, že autor je oprávněn provést autorskou korekturu svého díla. Dále pak by v té době dohoda stran odporovala ustanovení § 14 odst. 2 téhož zákona, ze kterého vyplývalo, že autorovo oprávnění vyplývající ze zákona nemohlo být dohodou stran vyloučeno ani zkráceno.

že se nejedná o právo absolutní povahy působící erga omnes, ale působí jen vůči nakladateli, tedy nabyvateli licence z licenční smlouvy nakladatelské.

„Z hlediska obsahu autorského práva souvisí institut autorské korektury s výlučným osobnostním právem na výkon autorského dohledu.[146] V tomto ohledu je autorská korektura děl před jejich vydáním vlastně jen zvláštní případ autorského přehlédnutí díla, resp. autorského dohledu nad užitím díla jinou osobou.“[147]

Jak povinnost nakladatele nést náklady autorské korektury, tak i jeho součinnosti při výkonu takovéto korektury sice není výslovně upravena v tomto odstavci autorského zákona, ale lze ji dovodit ze samotného pojmu autorova práva na autorskou korekturu. I tak zde není vyloučeno, aby nakladatelská smlouva obsahovala odlišné ujednání stran, ve kterém bude mít autor povinnost v případě jeho korektury díla nahradit nakladateli zvýšené náklady. Ale pokud by se jednalo o takzvaný tvůrčí exces ze strany autora díla, vzniká nakladateli vůči autorovi nárok na náhradu nákladů způsobených takovýmto autorovým jednáním, ovšem pouze za předpokladu, že smlouva nestanoví něco jiného. Co se týče součinnosti nakladatele při výkonu práva autorské korektury je výhodnější si podmínky podrobněji specifikovat ve smlouvě. Jako příklad může být ujednání o povinnosti nakladatele předat autorovi konečné znění díla před jeho vydáním[148], a to z důvodu provedení autorské korektury.

Pokud ke smluvnímu omezení nedošlo a autorovi nebylo provedení autorské korektury poskytnuto, má právo v souladu s ustanovením § 56 odst. 4 AutZ od smlouvy odstoupit. Autor nemůže od smlouvy odstoupit vždy, nýbrž jen v případě, že by vydáním díla bez autorské korektury došlo k užití díla způsobem snižujícím jeho hodnotu. Tím by podle ustanovení § 11 odst. 3 AutZ došlo k porušení osobnostního práva na nedotknutelnost jeho díla a tedy k neoprávněnému zásahu do tohoto práva. Jelikož současná úprava autorského zákona v ustanovení § 56 odst. 4 výslovně neupravuje, v případě odstoupení autora od smlouvy, jeho nárok na autorskou odměnu

[146] Z ustanovení § 11 odst. 3 AutZ vyplývá, že „je-li dílo užíváno jinou osobou, nesmí se tak dít způsobem snižujícím hodnotu díla. Autor má právo na dohled nad plněním této povinnosti jinou osobou (autorský dohled), nevyplývá-li z povahy díla nebo jeho užití jinak, anebo nelze-li po uživateli spravedlivě požadovat, aby autorovi výkon práva na autorský dohled umožnil.“
[147] TELEC, I., TŮMA, P. op. cit. 13, s. 547.
[148] Konečným zněním díla se má na mysli rozmnoženina, která má být šířena.

jak tomu bylo v předchozím autorském zákoně[149], není jeho nárok na autorskou odměnu zachován. V důsledku odstoupení autora od nakladatelské licenční smlouvy z důvodu porušení jeho práva na korekturu zaniká smlouva ex tunc. Důvodem zrušení smlouvy od samého počátku podle ustanovení § 48 odst. 2 ObčZ je, že pro tento případ odstoupení autorský zákon nestanovuje podrobnější úpravu, jak je tomu u specifických typů odstoupení od licenční smlouvy z důvodu nečinnosti nabyvatele a pro změnu přesvědčení autora. Smluvní strany se vypořádají podle principů bezdůvodného obohacení. Obě strany jsou povinny vrátit vše co si na základě smlouvy vzájemně poskytly, neboť plnili z právního důvodu, který odpadl. Například autor literárního díla vrátí nakladateli autorskou odměnu a nakladatel předá autorovi rukopis díla, a to i v tištěné a elektronické podobě, tedy hmotný nosič, na kterém je literární dílo zachyceno. Jde zde o zcela odlišný případ než ten, který je upraven při odstoupení od smlouvy pro nečinnost nabyvatele,[150] o kterém jsem již v této práci pojednala výše. Licenční smlouva u tohoto typu odstoupení zaniká ex nunc a pokud byl nabyvatel povinen licenci využít, zůstává autorův nárok na odměnu nedotčen.

Vedle zániku licenční smlouvy nakladatelské z důvodu porušení práva na autorskou korekturu je v autorském zákoně upraven i další specifický zánik smlouvy obsažený v odstavci 5 téhož ustanovení, kde zánik smlouvy nastává za určitých podmínek v důsledku rozebrání nákladu před uplynutím licenční doby. Důležitou právní skutečností je okamžik rozebrání rozmnoženin díla.

Jel-li množstevní rozsah licence omezen na určitý počet rozmnoženin a tyto rozmnoženiny byli rozebrány před uplynutím doby, na kterou byla licence udělena a smluvní strany se nedohodnou na změně smlouvy spočívající ve zvýšení množstevního rozsahu licence do 6 měsíců ode dne, kdy autor vyzval nabyvatele k takovéto změně, licence zaniká marným uplynutím této zákonem stanovené lhůty. Nesmíme zapomínat na to, že další podmínku pro takovéto zvýšení je, aby v průběhu 6 měsíců ode dne výzvy uskutečněné autorem, nenastalo řádné uplynutí lhůty trvání licence stanovené jejím časovým rozsahem. V opačném případě licence zaniká řádným uplynutím sjednané lhůty. Jelikož autorský zákon chrání hlavně oprávněné zájmy slabší strany,

[149] V ustanovení § 25 odst. 2 autorského zák. č. 35/1965 Sb. bylo výslovně stanoveno: „nebude-li autoru umožněno autorskou korekturu díla provést, může od smlouvy odstoupit a žádat vrácení díla, došlo-li by k užití díla způsobem snižujícím jeho hodnotu; tím není dotčen jeho nárok na autorskou odměnu."
[150] Srov. § 53 odst. 7 AutZ.

kterou je autor díla, úprava svobodné volby autora na další vydání jeho díla je jakousi satisfakcí za stanovení nakladatelské licenční smlouvy jako výhradní, kde tato výhradnost je upravena ve prospěch majetkových zájmů nakladatele.[151] Tato úprava má význam pro autora hlavně v případě uzavření výhradní nakladatelské licenční smlouvy. Nakladatelovo právo je vyčerpáno, nemá-li autor zájem na dalším vydání díla, okamžikem využití licence, tedy využitím množstevního rozsahu, i když licenční vztah trvá delší sjednanou dobu. Není-li v souladu s tímto ustanovením dohodou stran provedena změna nakladatelské licenční smlouvy, výhradní smlouva zanikne a spolu s ní i povinnost autora zdržet se jednání, které by vedlo k vydaní díla jinou osobou, popřípadě autorovým vlastním nákladem. Autor má pak právo uzavřít novou licenční smlouvu s jiným nakladatelem na totožné dílo.

Je vhodné se na tomto místě zmínit o zcela odlišné úpravě nakladatelské licenční smlouvy pro případ rozebrání rozmnoženiny díla před uplynutím licenční doby, obsažené v předchozím autorském zákoně.[152] Bylo-li dílo rozebráno dříve než uplynula doba, na kterou byla smlouva uzavřena, měl autor povinnost, rozhodl-li se uzavřít nakladatelskou smlouvu na další vydání díla, dát přednost nakladatelství, se kterým byla uzavřena smlouva na předchozí vydání díla. V této úpravě vznikalo nakladatelství předností právo na další vydání díla.

Nedošlo-li k uzavření smlouvy na nové vydání díla do šesti měsíců od výzvy autora, nadobyl „opět v tomto směru plné dispoziční volnosti.“[153] Tehdejší úprava je v této části myšlenkově identická s úpravou jak ji známe v dnešní době. Oproti tomu povinnost autora přednostně požadovat další vydání díla na původním nakladateli byla z dnešní úpravy autorského zákona vypuštěna, neboť vzhledem ke smluvní svobodě stran, má autor právo sám se rozhodnout s kým chce uzavřít další licenční smlouvu nakladatelskou. Pokud smluvní strany mají zájem na tom, aby pokračovali ve vzájemné spolupráci i v budoucnosti, tedy po uskutečnění jednoho vydání, mají možnost, jak jsem již výše podotkla, uzavřít nakladatelskou smlouvu na více vydání. To právo na uzavření

[151] Viz. § 56 odst. 2 AutZ.
[152] „Bude-li dílo rozebráno dříve než uplyne doba, na kterou byla smlouva sjednána, může autor, i když nebylo ujednáno vydání další, žádat na nakladateli, aby vydal dílo znovu. Nebude.li pak smlouva o novém vydání díla sjednána do 6 měsíců, má autor volnost sjednat smlouvu s nakladatelem jiným.“ In § 24 odst. 3 autorského zák. č. 35/1965Sb.
[153] KNAP, K. op. cit. 33, s. 239.

nakladatelské smlouvy na více vydání je zcela odlišný pojem, než ten který byl upraven v předchozím autorském zákoně.

Přestože zvláštní ustanovení pro licenční smlouvu nakladatelskou neupravuje právo nakladatele na odstoupení od smlouvy, neznamená to, že není oprávněn takto jednat. V souladu s ustanovení § 517 ObčZ nakladatelství může odstoupit od smlouvy, jestliže mu autor neodevzdal dílo[154] ani po dodatečně přiměřené lhůtě, kterou mu nakladatel poskytl.[155]

Podle důvodové zprávy jsou pro nakladatelskou smlouvu některá ustanovení více typická než pro ostatní podtypy smluv. Z tohoto důvodu se na závěr licenční smlouvy vkládá ustanovení nazvané „některá zvláštní ustanovení k licenční smlouvě nakladatelské“, které zohledňuje její specifika, jimiž jsou výhradnost smlouvy a autorská korektura.[156]

Stručně řečeno účelem licenční smlouvy nakladatelské je zpřístupnění díla veřejnosti prostřednictvím rozšiřování rozmnoženin díla, na základě které dochází na straně autora ke zhodnocení majetkových autorských práv k dílu a na straně nakladatele ke zhodnocení jeho hospodářské investice do zpřístupnění díla. Bere se zde ohled i na dosažení obecního kulturního dobra.

4.14 Rekodifikace soukromého práva ve vztahu k licenci

Dne 20.2.2012 podepsal prezident republiky nový občanský zákoník a spolu s ním i zákon o obchodních korporacích a zákon o mezinárodním právu soukromém, které spolu tvoří rekodifikaci soukromého práva na území České republiky. Alespoň okrajově se zmíním o tomto novém občanském zákoníku, který nabude účinnosti 1. ledna 2014. V ustanoveních §§ 2358 až 2389[157] je upravena licence. Dle důvodové zprávy je motivací pro zařazení licence do občanského zákoníku nejednotná úprava práv a povinností licenční smlouvy v platném právu. Obchodní zákoník upravuje

[154] Dílem se má na mysli rukopis nebo jiný hmotný substrát díla sloužící jako poklad pro šíření díla.
[155] V minulosti právo nakladatelství na odstoupení od smlouvy vyplývalo přímo z autorského zákona. „Uživatel může od smlouvy odstoupit, jestliže mu autor bez závažného důvodu dílo řádně neodevzdal ani v dotačně přiměřené lhůtě, kterou mu uživatel poskytl; dodatečnou lhůtu není třeba poskytnout, vyplývá-li ze smlouvy nebo z povahy věci, že uživatel nemůže mít na opožděném plnění zájem.“ Srov. § 23 odst. 2 autorského zák. č. 35/1965 Sb.
[156] Důvodová zpráva k autorskému zákonu č. 121/2000 Sb.
[157] Srov. znění návrhu schváleno Poslaneckou sněmovnou Parlamentu ČR. Zdroj dostupný z http://obcanskyzakonik.justice.cz/cz/navrh-zakona.html (citováno dne 23. února 2012).

v ustanovení §§ 508 a násl. licenci k předmětům průmyslového vlastnictví, která se pro oblast práva autorského nepoužívá. Autorskoprávní licence, tj. licence k předmětům chráněných autorským zákonem je upravena §§ 46 a násl. AutZ. V obou případech jde o úpravu speciální bez úpravy obecné. Tento nedostatek nový občanský zákoník odstraňuje tím, že obě speciální úpravy spojuje do jediného institutu, což znamená, že obsahuje jednotnou úpravu licenční smlouvy autorské a licenční smlouvy k předmětům průmyslového vlastnictví s tím, že zvláštnosti autorskoprávní licence a to i smlouvy nakladatelské zůstávají upravena ve zvláštních ustanoveních. „Navržená nová úprava sleduje především naplnění systematického hlediska, platnou právní úpravu v obou speciálních zákonech přejímá, aniž ji podstatě mění.“[158]

Obecná úprava licenční smlouvy, která spojuje úpravu autorskoprávní licenční smlouvy dle autorského zákona a licenční smlouvu k předmětům průmyslového vlastnictví dle obchodního zákoníku, je v novém občanském zákoníku upravena v ustanoveních §§ 2358 až 2370 a zvláštní ustanovení pro licenci k předmětům chráněným autorským zákonem jsou upravena v ustanovení § 2371 a násl., čímž respektuje její odlišnost od předmětů průmyslového vlastnictví.

Lze shrnout, že do občanského zákoníku se tedy vrací autorskoprávní vztahy, jež jsou v současné době komplexně upraveny v autorském zákoně.

4.15 Vztah licenční smlouvy a smlouvy o dílo

Pokud má být dílo vytvořené autorem na objednávku, bude se vzájemný vztah mezi autorem a objednatelem řídit smlouvou o dílo upravenou v občanském popřípadě v obchodním zákoníku.[159] Dílo na objednávku je podle autorského zákona jakousi zvláštní kategorii autorského díla. Smlouva o vytvoření díla jako zvláštní typ autorskoprávní smlouvy není v autorském zákoně upravena, tak jak tomu bylo v předchozím autorském zákoně. Vedle sebe mohou existovat dva právní vztahy, a to právní vztah plynoucí z vytvoření díla a právní vztah z užití vytvořeného díla. V ustanovení § 61odst. 1 AutZ je stanoveno, že objednatel může dílo vytvořené na objednávku užít pouze k účelu vyplývajícímu ze smlouvy o dílo. Tato skutečnost je realizována prostřednictvím vyvratitelné zákonné domněnky o poskytnutí licence.

[158] Viz. důvodová zpráva k návrhu nového občanského zákoníku.
[159] Srov. §§ 631 a násl. ObčZ, §§ 536 a násl. ObchZ.

Dohodou smluvních stran může být uvedené oprávnění zúženo, ale i rozšířeno nad rámec zákonného zmocnění. U díla na objednávku je autorským zákonem stanoveno kvazilicenční omezení autorského práva, spočívající v tom, že objednatel je oprávněn na základě dispozitivního ustanovení užít dílo v rozsahu vyplývajícího ze smlouvy. Autorova autonomie vůle při výkonu práva dílo užít, které je právem majetkovým, je omezena oprávněnými zájmy objednatele. Mohou jimi být zájmy jak osobní, tak i majetkové. Jde pouze o účelové omezení autorského práva. Je zapotřebí podotknout, že objednatel zde, na rozdíl o autorskoprávní licenční smlouvy, není povinen, ale toliko oprávněn na základě zákona dílo užít. Pokud má objednatel zájem na tom, aby mu licence k užití díla byla poskytnuta jako výhradní, je zapotřebí se tak dohodnout ve smlouvě, jinak na základě zákona půjde o užití nevýhradní.

Účel je sledován jak objednatelem díla, tak jeho autorem a je chápán ve významu hospodářském a obchodním. V tomto případě jsou cílem ochrany majetkové zájmy objednatele, který zde vystupuje jako investor. Má-li objednatel zájem dílo užít nad rámec účelu, který vyplývá ze smlouvy o dílo, může tak učinit pouze na základě licenční smlouvy. Neuzavřením licenční smlouvy by mohla být zhotoviteli díla způsobena újma, neboť sice jde o užití objednaného díla, avšak nad rámec vyplývající ze smlouvy o dílo. Smluvní strany uzavírají smlouvu smíšenou pod názvem smlouva o vytvoření autorského díla a poskytnutí licence, ve které jsou upraveny práva a povinnosti stran z vytvoření díla i z poskytnutí licence k takto vytvořenému dílu. Odměna ve smíšené smlouvě je upravena samostatně. Uživatel se zavazuje zaplatit autorovi odměnu nejenom za vytvoření díla, ale i odměnu za poskytnutí licence k užití díla v rozsahu stanoveném smlouvou.

Autor, který vytvořil dílo na objednávku pro někoho jiného může své vytvořené dílo užít a poskytnout licenci třetí osobě, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy objednatele. „V rozporu s oprávněnými zájmy objednatelovými by to bylo například tehdy, jestliže má objednatel zájem na ztotožnění své osoby, svého podniku nebo svých výrobků či služeb, tak aby bylo vyloučeno nebezpečí záměny.“[160]

Dílem vytvořeným na objednávku může být kupříkladu výtvarné dílo, dílo architektonické, grafické dílo-logo firmy, apod.

[160] TELEC, I. op. cit. 69, s. 164.

Aby mohl být na dílo vytvořené na základě objednávky aplikovatelný režim autorského zákona, musí být vytvořeno samotným autorem díla, který je osobou fyzickou, což vyplývá z celkové koncepce autorského zákona. Pokud by bylo autorské dílo zhotoveno prostřednictvím autora jako osoby právnické, bude se smlouva řídit režimem obchodního zákoníku, ve kterém je upravena smlouva o dílo. Podle ustanovení § 558 ObchZ může objednatel dílo užít pouze v souladu s účelem smlouvy. Jako příklad lze uvést grafické studio, ve kterém si zaměstnavatel objednal vytvoření autorské díla. Zde se ustanovení § 61 AutZ neuplatní. Pro objednatele je výhodné sjednat si v příslušné smlouvě, prostřednictvím licenčního ujednání, možnost užívat autorské dílo i nad rámec upravený v zákoně, právo poskytnout oprávnění třetím osobám, ale i právo podlicence.

Na tomto místě bych se jenom okrajově zmínila o některých fiktivních zaměstnaneckých dílech, neboť se jimi budu zaobírat v následující kapitole. Počítačové programy, databáze, kartografická díla, která nejsou kolektivními díly a díla kolektivní, byla-li vytvořena na objednávku, se považují za díla zaměstnanecká, i když ve skutečnosti díly zaměstnaneckými nejsou. Na tyto vyjmenovaná díla se ustanovení § 61 AutZ nepoužije. Zaměstnavatel, který je objednatelem díla, má v tomto případě ještě silnější postaví, než běžný objednatel díla. Výjimkou ze smlouvy o dílo podle autorského zákona je kupříkladu přizvání softwarové firmy externího programátora aby vyvinul nový software. Externí programátor, který vyvinul software, má ve vztahu k objednateli postavení jako zaměstnanec. Softwarová firma má autorská práva i vůči externistům.

Čím déle tím více, a to zejména v oblasti zaměstnaneckých děl se český autorský zákon přibližuje k americké doktríně nazvané works made for hire. Doktrína považuje za rozhodující to, kdo zavdal ke vzniku díla právně závazný podnět, což znamená, že ochraňuje hlavně investice objednatele nebo zaměstnavatele.[161]

5 Zaměstnanecké dílo

Vedle typové autorskoprávní licenční smlouvy, jako nejčastějšího právního titulu užití díla, poukáži na zvláštní typ díla zaměstnaneckého, kde dochází k zákonnému výkonu autorského právo osobou odlišnou od autora. Touto osobou jak již

[161] Ibidem s. 165.

z názvu kapitoly vyplývá, je zaměstnavatel, popřípadě objednatel, který má fiktivní postavení zaměstnavatele, pokud bylo na objednávku vytvořeno dílo kolektivní[162] nebo i tehdy, pokud byl autorem vytvořen na objednávku počítačový program, databáze nebo dílo kartografické, která nejsou kolektivními díly.[163] Na straně jedné, čím dál tím více zaměstnanců vkládá do své práce duševní tvůrčí činnost a na straně druhé do nich zaměstnavatel, pro zvýšení motivace svých zaměstnanců, vkládá velké investice netvůrčí povahy. V oblasti autorského práva je zapotřebí věnovat pozornost ochraně práv v oblasti zaměstnaneckého díla, a to jak na straně zaměstnance, tak zaměstnavatele.

Zaměstnaneckého dílo nezařazujeme, na rozdíl od licenční smlouvy, do institutu smluvního užití díla. Jelikož nejde o omezení smluvní ani o omezení prostřednictvím zákonných licencí stanovených k užití ve veřejném zájmu, jde o kvazilicenční omezení výlučných majetkových autorských práv ve prospěch individuálně určených osob, kterými jsou investoři díla. Dispozitivní omezení zde není primárně zákonem stanoveno ve prospěch zájmu veřejného, ale ve prospěch soukromého zájmů zaměstnavatele. Na rozdíl od zákonných licencí, je možné se u zaměstnaneckého díla od zájmu zaměstnavatele smluvně odchýlit. Podmínkou zákonného omezení autorského práva je existence závazku vzniklého z pracovního poměru či obdobného poměru nebo na základě objednávky k vytvoření díla.

Zaměstnavatele se zásadním způsobem odlišuje od osoby, která získává na základě licenční nebo sublicenční smlouvy pouze majetkové oprávnění k užití příslušného díla. U díla zaměstnaneckého získává zaměstnavatel na základě zákona oprávnění k výkonu veškerých majetkových práv, zahrnující i právo k užití díla. Zaměstnavatel se stává vykonavatelem majetkových práv a autorovi zůstávají pouze holá majetková práva bez možnosti s nimi jakkoli nakládat, i když nadále zůstává autorem vytvořeného díla.

V předchozím autorském zákoně byl zaměstnavateli svěřen výkon autorských práv pouze u počítačového programu.[164] V důsledku monizmu autorského práva se

[162] Srov. § 59 odst. 2 AutZ.
[163] Srov. § 58 odst. 7 AutZ.
[164] Srov. § 17 odst. 5 autorského zák. č. 35/1965. Tento výkon autorského práva byl zaměstnavateli svěřen až prostřednictvím novely autorského zákona č. 86/1996 Sb. Podle tehdejší důvodové zprávy mělo toto dispozitivní ustanovení vycházet z čl. 2 odst. 3 Směrnice Rady ES 91/250/EHS o právní ochraně počítačových programů, která upravuje právo zaměstnavatele vykonávat veškerá majetková práva u

jednalo nejenom o výkon majetkových, ale i osobních autorských práv. Zaměstnavatel byl oprávněn od okamžiku vytvoření počítačového programu jej užít, zprostředkovat užití třetím osobám a vybírat za užití odměnu. U ostatních zaměstnanecký děl byl jejich rozsah možného užití ze strany zaměstnavatele obsažen přímo v ustanovení § 17 autorského zák. č. 35/1965 Sb. Oprávnění k užití díla získával pracovní smlouvou nebo jmenováním či zvolením osoby do funkce. Ustanovení § 17 autorského zák. č. 35/1965 Sb. vycházelo z předpokladu, že smluvní vztah mezi autorem a zaměstnavatelem byl založen pracovní smlouvou, ve které implicitně autor udělil zaměstnavateli svolení užívat dílo k plnění úkolů náležících do předmětu jeho činnosti. Zaměstnavatel byl oprávněn užívat dílo bez svolení autora jen v tomto rozsahu kdy jde o užití díla pro jeho vnitřní potřebu. Odstavec 1 tohoto ustanovení byl považován za nevyvratitelnou právní domněnku. Výjimkou z užití díla zaměstnavatelem bez dalšího autorova svolení byl takový předmět činnosti, do něhož náleželo vydávat nebo jinak uveřejňovat díla. Zaměstnavatel mohl vydat nebo jinak uveřejnit dílo svého zaměstnance pouze se souhlasem autora. Pokud mu souhlas k užití díla prostřednictvím smlouvy bez závažných důvodu nebyl autorem udělen, byl oprávněn se domáhat tohoto svolení u soudu. Na oplátku, chtěl-li autor udělit svolení k vydání nebo uveřejnění zaměstnaneckého díla někomu jinému, musel mít souhlas zaměstnavatele. Pokud mu byl souhlas bez závažného důvodu odepřen, měl taktéž právo se domáhat souhlasu u sodu.

Z platné právní úpravy vyplývá, že na díla vytvořená od 1.12.2000, a to bez ohledu na to kdy došlo k uzavření pracovní smlouvy, se vztahuje současný autorský zákon a na starší díla se vztahuje autorský zákon předchozí.[165]

Díla v ustanovení § 58 a násl. AutZ jsou pojmenována jako díla zvláštní. Jejich účelem je ochrana a zhodnocení investic, které osoby odlišné od autora[166] do tvorby díla vložily. Jde o investice finanční, technické, organizační, ale i personální. Autorský zákon je sice založen na osobnostně-právní teorii a ochraně zájmů autora, ale

počítačových programů vytvořených zaměstnancem v rámci výkonu jeho pracovních povinností nebo podle pokynů zaměstnavatele. Byl zde spatřován rozpor mezi zákonem a směrnicí, jelikož směrnice pojednává jen o výkonu majetkových práv (all economic rights) a autorský zákon č. 35/1995 Sb. pojednával o výkonu autorského práva, tedy jak právech majetkových i osobnostních, což vyplývalo z celkové monistické koncepce autorského zákona. Byl oprávněn rozhodovat o prvním zveřejnění díla, i o autorském označení apod. Jelikož současný autorský zákon rozděluje autorská práva na osobní a majetková, odpovídá evropským standardům.

[165] Srov. § 106 AutZ.

[166] Těmito osobami se mají namysli investory děl.

prostřednictvím zákona dochází k jeho omezení, kupříkladu tím, že u zvláštních děl posiluje právní postavení investorů. Jelikož jde o většinou vysoce nákladné investice jsou jejich majetkové zájmy chráněny zákonem. Konkrétně u zaměstnaneckého díla dochází k posílení práv zaměstnavatele. Autor při tvorbě díla využívá pracovní nebo finanční prostředky svého zaměstnavatele. Podle názoru profesora Smejkala vytváří zaměstnavatel zaměstnanci pro jeho autorskou tvorbu veškeré nezbytné podmínky a přejímá ekonomickou odpovědnost za využití výsledku jeho tvůrčí činnosti.[167] Vytváří pro zaměstnance zázemí, má k dispozici vybavené pracoviště, technické pomůcky, materiál, ale i hmotné zabezpečení.[168]

5.1 Pojem a vznik zaměstnaneckého díla

Za zaměstnanecké dílo se považuje dílo, které je autorem vytvořeno ke splnění svých povinností vyplývajících z pracovněprávního či služebního vztahu k zaměstnavateli nebo z pracovního vztahu mezi družstvem a jeho členem. Vytvoření díla zaměstnancem nemusí být v takovéto smlouvě přímo sjednáno. Postačuje, aby bylo dílo vytvořeno v rámci sjednaného druhu práce, tj. při naplňování příslušné pracovněprávní smlouvy.[169]

Platná právní úprava u zaměstnaneckých děl nerozlišuje díla podle druhu či formy. Splní-li dílo pojmové znaky obsažené v ustanovení § 58 odst. 1 AutZ, může být zaměstnaneckým dílem jakékoli dílo literární, umělecké či vědecké. Zaměstnaneckým dílem může být dílo fotografa či redaktora v periodickém tisku, dílo výtvarníka, grafika v reklamní agentuře, dílo vědeckého pracovníka, ale i počítačový program, dílo kartografické apod. Kupříkladu články redaktora obsažené v periodickém tisku jsou články naplňující znaky literárního díla ve smyslu ustanovení § 2 odst. 1 AutZ a na to, aby došlo k jejich hospodářskému využití a autorovi za ně náležela odměna je nutné, aby vydavatel periodika zajistil vytištění nákladu a jeho distribuci.

Autorský zákon rozlišuje mezi dílem vytvořeným autorem v pracovním nebo obdobném poměru, dílem vytvořeným mimo tento poměr a dílem vytvořeným pro zaměstnavatele mimo rámec svých povinností vyplývajících z pracovního vztahu.

[167] Viz. SMEJKAL, V. Z pohledu informačních technologií. In *Právní rádce* č. 10/2000, s. 25.
[168] Zaměstnanci může být hrazena i přípravná činnost nebo dokonce i činnost, která nakonec ke vzniku autorského díla vůbec nevedla, jde o takzvaný tvůrčí omyl. Viz. CHALOUPKOVÁ, H., HOLÝ, P. op. cit. 111, s. 90.
[169] Viz. CHALOUPKOVÁ, H., HOLÝ, P. op. cit 111, s. 91.

Vytvoří-li zaměstnanec pro zaměstnavatele dílo mimo rozsah svých pracovních povinností na základě smlouvy o dílo, nepůjde o dílo zaměstnanecké a nebude oprávněn vykonávat majetková autorská práva. Zaměstnavatel bude v postavení objednatele, což znamená, že v souladu s ustanovením § 61 AutZ, může užít dílo jen k účelu vyplývajícímu ze smlouvy, není-li sjednáno jinak. Jak jsem se již výše zmínila, k užití díla nad rámec takovéhoto účelu je zapotřebí uzavřít licenční smlouvu. Na rozdíl od zaměstnaneckého díla u díla na objednávku může autor sám dílo užít a poskytnout licenci někomu jinému pouze za předpokladu, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy objednatele nebo nevyplývá-li ze smlouvy něco jiného.

Jako poslední variantu uvádím vytvoření díla autorem v důsledku jeho vlastního rozhodnutí na vlastní náklady, mimo pracovní poměr či bez objednávky, resp. bez jakéhokoli právního důvodu. V takovémto případě dochází k omezení autora a nabytí práv ze strany nabyvatele okamžikem uzavření licenční smlouvy.

Na tomto místě bych ráda poukázala na odlišnost institutu výkonu majetkových práv zaměstnavatele od institutu výhradní licenční smlouvy. Vykonavatel majetkových práv je oprávněn udělit svolení k užití díla jiné osobě a má i právo udělit souhlas s poskytnutím podlicence třetí osobě bez souhlasu autora. Naopak nabyvatel licence je oprávněn udělit třetí osobě podlicenci pouze se souhlasem autora.

Pro vznik zaměstnaneckého díla je důležité, že k jeho vzniku dochází prostřednictvím závislé hospodářské, námezdní činnosti a nikoli v důsledku závislosti tvůrčí. „Faktory, které zpravidla určují zda se jedná o tvorbu díla v rámci závislé činnosti zaměstnance nebo naopak o tvorbu samostatnou (tzv. na volné noze) je možné posuzovat zejména s ohledem na vlastnictví surovin a nástrojů použitých pro tvorbu díla, místo výkonu tvůrčí činnosti, délku právního vztahu stran, existenci dispozičního zaměstnavatelského oprávnění ohledně jiných pracovních úkolů, možnost uvážení autora co do času a délky vytváření díla...“[170]

5.1.1 Základní pracovněprávní vztah

U zaměstnaneckého díla dochází v určitém okamžiku k souběhu vztahu autorskoprávního a pracovněprávního. Na to, aby autorské dílo bylo posuzováno dle režimu zaměstnaneckého díla, musí být vytvořeno za účelem splnění pracovních

[170] Viz. TELEC, I., TŮMA, P. op. cit. 13, s. 559.

povinností vyplývajících z pracovněprávního nebo obdobního vztahu. Pokud sice zaměstnanec vytváří díla v přímé souvislosti s výkonem práce, ale nikoliv ke splnění pracovních nebo obdobních povinností, nepůjde o zaměstnanecké dílo dle autorského zákona. Pracovněprávní vztah může vzniknout na základě jakýchkoliv smluv, které je možné uzavřít podle zákoníku práce. Jak pro vznik pracovněprávního vztahu, tak i pro vznik zaměstnaneckého díla je důležité, aby byla vykonávaná závislá práce. U zaměstnaneckého díla to znamená, že musí být výkon závislé práce tvůrčí povahy, spočívající v činnosti literární, jiné umělecké nebo vědecké. Dle zákoníku práce je závislá práce vykonávána zaměstnancem osobně, ve vztahu nadřízenosti zaměstnavatele a podřízenosti zaměstnance, jménem zaměstnavatele, podle pokynů zaměstnavatele, na jeho ekonomické náklady a právní odpovědnost a musí být vykonávána za mzdu, plat nebo odměnu za práci.[171] U vzniku zaměstnaneckého díla jde o závislost hospodářskou a ne závislost tvůrčí. Jako tvůrčí práci lze uvést práci redaktorskou, vědeckou, tvorbu právních textů, překladatelskou činnost, uspořádání výstavy.

Podle ustanovení § 3 ZPr, je závislá práce vykonávaná výlučně v základním pracovněprávním vztahu. Základními pracovněprávními vztahy jsou:

a) pracovní poměr, který vzniká buď na základě uzavřené pracovní smlouvy nebo ve výjimečných případech jmenováním;
b) právní vztahy založené dohodami o pracích konaných mimo pracovní poměr, tj. dohody o provedení práce nebo dohoda o pracovní činnosti.

Existence pracovněprávního vztahu mající dopady na autorské právo se posuzuje podle pracovního práva. Zákoník práce připouští velkou míru flexibility při uzavírání pracovněprávního vztahu, neboť jde o soukromoprávní smluvní vztah. Zaměstnavatel a zaměstnanec, coby autor, uzavírají pracovněprávní vztah, který je limitován sociální a ekonomickou nerovností partnerů, prostřednictvím svobodné vůle. Má-li být učiněn jiný právní úkon, kterým má být zastřena skutečná vůle stran, bude tento úkon neplatný.[172] Současná rozsáhlá novela zákoníku práce vyhlášená ve Sbírce zákonů dne 6.12.2001 zákonem č. 365/2011 Sb. (dále jen „novela zákoníku práce“), která nabyla účinnosti již

[171] Viz. § 2 ZPr.
[172] Srov. § 41a ObčZ.

1.1.2012, jednoznačně staví švarc systém[173] mimo zákon, což ale neznamená, že v minulosti byl považován za legální způsob zaměstnávání. Novela zákoníku práce zpřesňuje pojmové znaky určující závislou práci, které jsem již výše vyjmenovala. Dále zákoník práce nově zakazuje vykonávat závislou práci v jiném právní vztahu, než v pracovním poměru. Nebudou-li splněny tyto podmínky, tj. bude-li závislá práce vykonávaná mimo pracovněprávní vztah nebo bude-li závislá práce zastírána obchodněprávní smlouvou, tj. smlouvou o dílo, hrozí zaměstnavateli obcházející takto zákoník práce, značné pokuty a dokonce mu mohou úřady zpětně doměřit jak daně, tak i odvody na pojistné včetně penále. „ Uložení pokuty a doměření daní a dalších odvodů může tak být pro menší společnosti i likvidační.“[174]

Účastníci pracovněprávních vztahů jsou zaměstnanec jako osoba fyzická a zaměstnavatel jako osoba fyzická nebo právnická, což znamená, že jím mohou být nejrůznější právnické osoby, jako jsou obchodní společnosti, družstva, občanská sdružení, nadace, ale i stát prostřednictvím příslušné organizační složky státu. Pracovněprávní způsobilost být zaměstnancem, tj. mít v pracovněprávním vztahu práva a povinnosti a činit samostatně právní úkony, vzniká dosažením 15 let věku.[175]

Znakem pracovního poměru je osobní, nezastupitelný výkon práce, která je konána v rámci dohodnutého druhu a místa výkonu práce podle pokynů zaměstnavatele za mzdu nebo plat.[176] Na rozdíl od prací konaných na základě dohod mimo pracovní poměr, je práce v pracovním poměru určena druhově.[177] Jde o náležitost esenciální, nezbytnou ke vzniku pracovní smlouvy.[178] Druh práce vymezuje okruh pracovních úkolů, ke kterým se zaměstnanec zavazuje. Zaměstnanec si musí dát pozor na vymezení druhu práce, který může být dohodnut úzce i šířeji. Širší vymezení druhu práce dává zaměstnavateli větší dispoziční právo s jeho pracovní silou. Zaměstnavatel je oprávněn jednostranně ukládat příkazy, kterými se blíže vymezují úkoly v rámci sjednaného

[173] Pojmem švarc systém se označuje situace, kde osoby vykonávající běžnou činnost pro zaměstnavatele nejsou jeho zaměstnanci, ale po formální stránce vystupují jako samostatní podnikatelé, což znamená, že obchodním vztahem zastírá skutečný vztah závislé práce.
[174] Zdroj dostupný z http://www.sps.cz/legislativa/Novela-zakoniku-prace.pdf (citováno dne 7. ledna 2012).
[175] U zaměstnance se právní subjektivita liší od pojmu zletilosti vyplývajícího z občanského zákoníku, ve kterém se zletilostí nabývá dovršením sedmnáctého roku věku.
[176] SCHMIED, Z., JAKUBKA, J. *Zákoník práce 2011 - s výkladem.* Praha: GRADA Publishing, a.s., 2012, s. 12.
[177] Viz. BĚLINA, M. a kol. *Pracovní právo. 4. doplněné a přepracované vydání*. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 160.
[178] Viz. § 34 odst. 1 ZPr.

druhu práce a mluvíme o tzv. pracovní náplni. Pracovní náplň může být zaměstnavatelem jednostranně měněna toliko v případě, že v pracovní smlouvě není sjednáno, že pracovní náplň je součástí pracovní smlouvy.

Ve vztahu k autorskému právu je podstatné, aby k vytvoření díla došlo v rámci sjednaného druhu práce, tedy při naplňovaní pracovní smlouvy nebo dohody dle zákoníku práce. Za účelem předcházení sporům mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem o to, zda dílo bylo vytvořeno při plnění pracovněprávního či jiného úkolu by měl zaměstnavatel ve svém zájmu věnovat pozornost jak vymezení druhu práce, tak i náplni práce. Pokud by bylo dílo vytvořeno nad rámec sjednaného druhu práce šlo by o tzv. exces.

Dohody o pracích konaných mimo pracovní poměr jsou v pracovněprávních vztazích, pokud jde o výkon a přidělování práce, vznik a rozvazování dohod, pracovní podmínky a odměňování, maximálně flexibilní. Dohody je možné uzavírat opakovaně bez omezení. Dohodu o provedení práce je možné uzavřít se zaměstnancem na výkon jedné práce nebo i více prací, není-li jejich rozsah větší než 300 hodin v kalendářním roce. Může jít jak o jednorázové úkoly, tak i o opakující se činnost. Dohodu o pracovní činnosti je možné uzavřít i tehdy, jestliže rozsah práce nebude přesahovat v témže kalendářním roce 300 hodin a není zde možné vykonávat práci v rozsahu překračujícím v průměru polovinu stanovené týdenní doby. Pokud nahlédneme do minulosti, novelou zákoníku práce č. 150/2000 Sb., byly odstraněny pochybnosti o tom, zda je do pojmu pracovněprávního vztahu zahrnuta dohoda o provedení práce a dohoda o pracovní činnosti. Dřívější pochybnosti byly odstraněny i v důsledku přijetí autorského zákona č. 121/2000 Sb., ve kterém se režim zaměstnaneckých děl vztahuje i na díla vytvořená na základě dohod konaných mimo pracovní poměr. Současná právní úprava autorského zákona v ustanovení § 58 odst. 1 AutZ nerozlišuje zda se jedná o pracovní poměr nebo pracovní vztah vzniklý dohodou o provedení práce či dohodou o pracovní činnosti, tj. mimo pracovní poměr.

5.1.2 Vztah služební a pracovní mezi družstvem a jeho členem

Za zaměstnanecké dílo se vedle díla vytvořeného zaměstnancem činného u zaměstnavatele na základě pracovního vztahu považuje i dílo vytvořené autorem činným u zaměstnavatele na základě vztahu služebního, ale i dílo vytvořené v rámci

pracovního vztahu mezi družstvem a jeho členem. Ve služebním vztahu jde o výkon služby osobou, která je autorem, a to na základě zvláštních právních předpisů.

5.1.3 Díla vzniklá jinak než v klasickém pracovním poměru

Dalším důsledkem novely autorského zákona bylo zpřesnění, respektive další rozšíření použitelnosti režimu zaměstnaneckého díla. Ustanovení § 58 AutZ bylo doplněno odstavcem 9 upravující agenturní zaměstnání a odstavcem 10, ve kterém se režim zaměstnaneckých děl vztahuje i na členy statutárních a jiných orgánu právnických osob, které dílo vytvořili, jde o tzv. rozšířený režim zaměstnaneckých děl.

5.1.3.1 Agenturní zaměstnání

Agenturní zaměstnání bylo do českého právního řádu plně vneseno od 1.10.2004 prostřednictvím hlavy čtvrté nového zákona č 435/2004 Sb., o zaměstnanosti a novelou tehdejšího zákoníku práce č. 65/1965 Sb., provedenou zákonem č. 436/2004 Sb. Před účinností tohoto zákona o zaměstnanosti existovalo v oblasti agenturního zaměstnání určité právní vakuum, jelikož zákon neupravoval udělování licencí státu pronajímání pracovní síly.[179] Tato tehdejší úprava agenturního zaměstnání v ustanovení § 38a a násl. zákoníku práce nastolila otázku kdo bude vykonávat majetková autorská práva k zaměstnaneckému dílu podle ustanovení § 58 odst. 1 AutZ, tedy zda bude za zaměstnavatele považována agentura práce nebo jiný zaměstnavatel, u kterého je zaměstnanec agentury práce dočasně přidělen k výkonu práce. Autorský zákon tuto otázku jednoznačně upravil v novele autorského zákona a to tím, že ustanovení § 58 AutZ doplnil o nový odstavec 9.

V současné úpravě agenturního zaměstnání, jako závislé práce[180], se za zaměstnavatele na základě povolení podle zvláštního právního předpisu[181] považuje agentura práce, která dočasně přiděluje svého zaměstnance k výkonu práce k jinému zaměstnavateli na základě ujednání v pracovní smlouvě nebo dohodě o pracovní činnosti, kterým se agentura práce zaváže zajistit svému zaměstnanci dočasný výkon práce podle pracovní smlouvy nebo dohody o pracovní činnosti u uživatele a zaměstnanec se zaváže tuto práci konat podle pokynů uživatele a na základě dohody o

[179] Viz. § 307a ZPr.
[180] Podle ustanovení § 2 ZPr.
[181] Viz. § 14 odst. 3 písm. b), 60 odst. 1, 60a odst. 1 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti.

dočasném přidělení zaměstnance agentury práce, uzavřené mezi agenturou práce a uživatelem.[182]

Pro účely zaměstnaneckého díla se za zaměstnavatele považuje uživatel, u kterého zaměstnanec agentury práce dočasně vykonává práci, ovšem vzhledem k dispozitivnímu ustanovení pouze za předpokladu, není-li mezi agenturou práce a uživatelem dohodnuto něco jiného. Jde o logické vyústění úpravy, jelikož zaměstnanec agentury práce vykonává svoji tvůrčí činnost pro uživatele a podle jeho pokynů, nikoliv pro agenturu práce. Uživatel zde nabývá zákonné oprávnění k výkonu výlučných majetkových autorských práv k dílu zaměstnance agentury práce.

5.1.3.2 Rozšířený režim zaměstnaneckých děl

Novela autorského zákona dále vyřešila otázku režimu autorských děl vytvořených v rámci vztahu mezi právnickými osobami a členy jejich orgánů dle ustanovení § 66 odst. 2 ObchZ. Důvodem zařazení odst. 10 do ustanovení § 58 AutZ je, že doposud neexistovala žádná úprava vztahu mezi obchodní společností či jinou právnickou osobou a autorem, který je členem statutárních orgánů, dozorčích rad apod. při tvorbě autorského díla na základě plnění povinností vyplývajících z výkonu funkce člena takovéhoto orgánu. Na úpravu vztahů mezi těmito osobami je třeba aplikovat příslušná ustanovení obchodního zákoníku o mandátní smlouvě, pokud ze smlouvy o výkonu funkce nebo ze zákona nevyplývají jiná práva a povinnosti. Danou problematickou situaci výstižně popsal ve svém článku JUDr. Dobřichovský[183] a proto si ho dovolím na tomto místě citovat: „protože úprava mandátní smlouvy v ustanovení § 566 A násl. obchodního zániku však nijak režim užití autorského děl vytvořených v takovémto právní vztahu neřešila a neřeší, pak pokud si dispozitivně strany dispozitivně nesjednaly licenční ujednání o užití díla, muselo se vycházet z ostatních pravidel autorského zákona, a tedy příslušná společnost nemohla bez dalšího užít autorská díla vytvořená osobami v jejich orgánech; jen velmi spornou záchranou mohla

[182] Viz. ŠUBRT, B. *Právní analýza institutu agenturního zaměstnání v ČR.* V rámci projektu „Rozbor problematiky agenturního zaměstnávání v ČR zadaného Ministerstvem práce a sociálních věcí, Výzkumného ústavu práce a sociálních věcí, v. v. i. v Praze. Zdroj dostupný z http://portal.mpsv.cz/sz/zamest/zpr_prace/pravni_analyza_ap_v_cr.doc (citováno dne 7. února 2012).
[183] DOBŘICHOVSKÝ, T. Ke změnám režimu zaměstnaneckého díla v důsledku novelizace autorského zákona. In *Právo pro podnikání* a zaměstnání č. 9/2006, s. 10.

být aplikace ustanovení o díle na objednávku a užití objednatelem v souladu s účelem smlouvy.“

V dnešní době je tedy na roveň zaměstnaneckému poměru postaven podle ustanovení § 58 odst. 10 AutZ vztah mezi:

a) obchodními společnostmi a statutárními orgány nebo členy statuárních orgánů obchodních společností, jsou nimi:
   - společníci veřejné obchodní společnosti,
   - komplementáři komanditní společnosti,
   - jednateli společnosti s ručením omezeným,
   - členy představenstva akciová společnosti,
b) obchodními společnostmi a členy jiného orgánu obchodní společnosti, jsou nimi:
   - členové dozorčí rady společnosti s ručením omezeným,
   - členové dozorčí rady akciové společnosti,
c) veřejnou obchodní společností a jejími společníky či vztah mezi komanditní společností a komplementářem, u kterých nad rámec jejich povinností vyplývajících z pozice statutárního orgánu mohou vyplývat i další povinnosti vyplývající kupříkladu z obchodního vedení společnosti nebo ze společenské smlouvy,[184]
d) jinými právnickými osobami a orgány nebo členy orgánů, kupříkladu vztahy mezi:
   - družstvem a členy představenstva, členy kontrolní komise nebo členy jiných orgánu družstva, atd.

Na dílo vytvořené za účelem splnění povinností vyplývajících z těchto vyjmenovaných vztahů se aplikuje obdobně režim zaměstnaneckého díla podle ustanovení § 58 odst. 1 až 6 a odstavce 8 AutZ. Obchodní společnost nebo jiná právnická osoba bude v postavení zaměstnavatele, což znamená, že je oprávněná vykonávat majetková autorská práva k dílu vytvořenému fyzickou osobou v jejích orgánech. Nejčastěji půjde o vytváření literárních děl, jimiž mohou být například výhledy společnosti do budoucna, obchodní plány nebo grafická díla v podobě grafů či loga firmy.

[184] Srov. §§ 79 a 97 ObchZ.

Ani na tomto místě nesmíme zapomínat na to, že ustanovení autorského zákona o díle na objednávku se na tyto případy nepoužije. V praxi se doporučuje si rozsah povinností sjednat co nejpřesněji, aby z nich jednoznačně vyplývalo, že jde o dílo zaměstnanecké a nikoliv o dílo na objednávku dle ustanovení § 61 AutZ.

5.2 Výkon majetkových autorských práv

Ustanovení § 58 AutZ stanovuje zvláštní režim pro díla vytvořená zaměstnancem ke splnění svých povinností v rámci pracovního nebo obdobného poměru. Jde o režim posilující postavení zaměstnavatele vyplývající přímo z autorského zákona což znamená, že není zapotřebí zvláštního ujednání mezi zaměstnancem jako autorem díla a zaměstnavatelem. Na základě zákona získává zaměstnavatel právo výkonu veškerých majetkových práv, nedohodne-li se se svým zaměstnancem jinak. Náleží mu i jiná majetková práva, jimiž jsou právo na odměnu při opětovném prodeji originálu díla uměleckého[185] a právo na odměnu v souvislosti s rozmnožováním díla pro osobní potřebu a vlastní vnitřní potřebu[186]. Zaměstnavatel je v pozici jako by šlo o jeho vlastní práva. Do této pozice se dostává až okamžikem vzniku autorskoprávní ochrany. Důležitým okamžikem je zde vytvoření díla autorem. Autor díla se stává nositelem jak práv majetkových, tak i osobnostních.[187] Avšak z ustanovení § 58 odst. 1 AutZ vyplývá, že zaměstnavatel vykonává svým jménem na svůj učet autorova majetková práva k dílu, je oprávněn bez dalšího ujednání dílo jakýmkoli způsobem sám zúžit a poskytnout jiné osobě oprávnění k výkonu práva dílo užít. Třeba na tomto místě podoktnout, že uděluje licenci nikoli podlicenci. Zaměstnavateli náleží i veškeré autorské odměny, kterými jsou výnosy z užití díla, ale i odměny z poskytnutí licence. Vedle těchto práv má dokonce i právo uveřejňovat dílo pod svým jménem, zpracovávat i spojovat dílo s jiným dílem a dokonce může nehotové zaměstnanecké dílo za určitých podmínek dokončit. Těmito osobnostními právy se budu zaobírat později.

Autorský zákon nerozlišuje mezi užitím díla zaměstnavatelem pro vnitřní nebo vnější potřebu, tedy zda při užití díla dochází ke zpřístupňování díla veřejnosti nebo dokonce, zda užitím dochází ke zveřejnění díla.

[185] Viz. § 24 AutZ.
[186] Viz. § 25 AutZ.
[187] Viz. §§ 10 a násl. AutZ.

Podotýkám, že na rozdíl od anglo-americké koncepce copyrightu umožňující přenos autorských práv je současná právní úprava u zaměstnaneckých děl nadále založena na principu nepřevoditelnosti výlučných majetkových autorských práv inter vivos.[188] Celkový princip dualistické koncepce se v českém autorském právu neprojevil. Majetková práva si v tomto ohledu ponechávají povahu osobněmajetkovou. Zaměstnavatel nabývá ze zákona pouze oprávnění k výkonu výlučných majetkových autorských práv, a to místo autora díla, který je zaměstnancem. Zaměstnavatel je k výkonu práv oprávněn nikoli povinen. Ovšem smlouvou mu může být takováto povinnost udělena. Na nepřevoditelnost práv poukazuje i odstavec 2, kde za určitých podmínek autor zpětně nabývá oprávnění k výkonu svých práv.[189]

Autorovi díla zůstává holé vlastnictví, což však neznamená, že pozbývá svých výlučných majetkových autorských práv. Pouze je zbaven výkonu svých majetkových práv k zaměstnaneckému dílu. Autorem díla i nadále zůstává zaměstnanec, fyzická osoba. Je povinen se sám zdržet práva dílo užít. Pokud by uzavřel autor zaměstnaneckého díla, který nemá se zaměstnavatelem dohodnuto něco jiného, licenční smlouvu, byla by neplatná. Není vyloučeno, aby se v pracovní nebo jiné smlouvě dohodl zaměstnanec se zaměstnavatelem tak, že je oprávněn po předchozím souhlasu zaměstnavatele udělit licenci třetí osobě. Vzhledem k dispozitivnímu ustanovení je možné smluvně ujednat, přestože to bude v současnosti málo pravděpodobné, aby výkon majetkových práv zůstal zaměstnanci a zaměstnanec poté poskytne zaměstnavateli potřebná svolení formou licence.[190]

V praxi se nedoporučuje pro zvýšení právní jistoty uzavírat licenční smlouvu, jelikož může zhoršit zaměstnavatelovo postavení. Mylné domnění může nastat například při vytváření externího počítačového programu samotným autorem na základě objednávky. Zaměstnavatel má výhodné postavení již přímo ze zákona. Jak popisuje ve svém článku JUDr. Dobřichovský, sjednání licenční smlouvy se zaměstnancem za účelem zvýšení právní jistoty, znamená pro zaměstnavatele „výrazné zhoršení jeho právního postavení, neboť v důsledku dispozitivní úpravy tím vlastně místo přímého výkonu všech majetkových práv k zaměstnaneckému dílu získává pouze omezená

[188] Srov. § 26 odst. 1 AutZ.
[189] Viz. § 58 odst. 2 AutZ.
[190] Viz. KŘÍŽ, J., HOLCOVÁ, I., KORDAČ, J., KŘESŤANOVÁ, V. op. cit. 76, s. 172.

licenční práva, přičemž licenční smlouva může být ukončena jako kterákoli jiná smlouva.“[191]

Ustanovení § 58 AutZ je dispozitivní povahy, čímž subjektům ponechává prostor pro jejich vlastní úpravu. Zákonné omezení lze prostřednictvím smlouvy zúžit, popřípadě vyloučit. Prostřednictvím pracovní nebo zvláštní smlouvy se může zaměstnanec se zaměstnavatelem dohodnout na odlišných podmínkách nežli jsou obsaženy v autorském zákoně. Není-li mezi smluvními stranami sjednáno něco jiného, aplikuje se v konkrétním případě úprava zákonná. Zaměstnavateli se doporučuje sjednat si v pracovní nebo obdobné smlouvě se zaměstnancem generální právo kdykoliv postoupit oprávnění k výkonu majetkových práv k dílu někomu jinému. V takovémto případě se nevyžaduje souhlas autora zaměstnaneckého díla.

Jedinou oprávněnou osobou k výkonu výlučných majetkových autorských práv je zaměstnavatel. Nemůže jí být ani osoba, která zaměstnanci práci přiděluje a současně přidělenou práci kontroluje, jedinou výjimkou z této zásady jak jsem již výše zmínila, je agenturní zaměstnání. Tím, že současná úprava autorského zákona posiluje práva zaměstnavatelů, směřuje ke copyrightovému pojetí nositelů autorských práv, kterými mohou být jak osoby fyzické, tak i právnické. Podle koncepce autorského zákona může být autorem díla pouze osoba fyzická, které je poskytovaná i ochrana autorských práv, naproti tomu zaměstnavatelem může být jak osoba fyzická, tak i právnická.

5.2.1 Konsolidační zásada

Konsolidační zásada spočívá v tom, že zaměstnanec i nadále zůstává autorem díla, pouze jsou jeho autorská práva prostřednictvím zákona značně omezena. Ustanovení § 58 odst. 2 AutZ stanovuje možnost navrácení zaměstnanci, jako autorovi díla, jeho oprávnění k výkonu majetkových práv, a to v případě smrti nebo zániku zaměstnavatele, který byl oprávněn vykonávat tyto práva k zaměstnaneckému dílu. Na to aby došlo u autora ke zpětnému nabytí oprávnění k výkonu majetkových práv je zapotřebí aby zaměstnavatel neměl právního nástupce. Tímto autorovým zpětným nabytím oprávnění autorský zákon poukazuje na nepřevoditelnost majetkových autorských práv.

[191] Viz. DOBŘICHOVSKÝ, T. Právní režim předmětů duševního vlastnictví vytvořených v rámci pracovněprávních vztahů. In *Právo a zaměstnání* č. 11/2005, s. 3.

5.3 Osobnostní práva autora

Současný autorský zákon je postaven na principu kvazidualizmu, ve kterém jsou autorská práva pojímána jako soubor výlučných práv osobnostních a výlučných práv majetkových. Ve vztahu zaměstnaneckého díla dochází ke kvazilicenčnímu omezení autorského práva. Autorova výlučná osobnostní práva k zaměstnaneckému dílu zůstávají nedotčena.

Ustanovením § 58 odst. 4 AutZ je tato nedotknutelnost z velké části prolomena ve prospěch zaměstnavatele, který může rozhodnout o zveřejnění díla, může dílo upravit, zpracovat včetně překladu díla, spojit s jiným dílem, zařadit dílo do díla souborného a je dokonce oprávněn i k tomu, aby uváděl zaměstnanecké dílo na veřejnost pod svým jménem, ledaže je ve smlouvě sjednáno něco jiného. Jde o dispozitivní ustanovení, kde se vyvratitelná právní domněnka o výkonu práva zaměstnavatele použije v případě, že není ve smlouvě pracovní nebo ve smlouvě zvláštní ujednána mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem odchylná úprava. Autorský zákon na tomto místě účelově omezuje některá osobnostní autorská práva, čímž zohledňuje skutečnost, že i výkon výlučných osobnostních autorských práv může mít majetkové dopady pro možnost hospodářského zhodnocení díla.

Novelizace autorského zákona zákonem č. 216/2006 Sb. se dotkla i ustanovení § 58 odst. 5 AutZ, které jako další ustanovení omezuje výlučné osobnostní autorské právo na nedotknutelnost nehotového zaměstnaneckého díla a to tím, že zaměstnavatel má za určitých zákonem stanovených podmínek právo na dokončení takovéhoto nehotového díla.[192] Jde o zpřesnění ustanovení, ve kterém platí, není-li sjednáno jinak, že zaměstnavatel je oprávněn dokončit zaměstnanecké nehotové dílo, pokud pracovněprávní nebo obdobný právní vztah mezi ním a zaměstnancem skončí dříve než zaměstnanec dílo dokončí nebo pokud existují důvodné obavy, že zaměstnanec dílo nedokončí řádně nebo včas v souladu s potřebami zaměstnavatele. V těchto případech se má tedy za to, že autor díla udělil zaměstnavateli svolení k takovémuto způsobu užití díla. U dřívějšího skončení právního vztahu mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem nemusí jít vždy o skončení celého právního vztahu, ale pouze o zánik pracovněprávní povinnosti zaměstnance vykonávat pro zaměstnavatele práci, která spočívá ve vytváření

[192] Právo na dokončení nehotového díla má nejenom zaměstnavatel, ale na základě podnětu zaměstnavatele i další osoba.

díla. Důvodnou obavou může být hrozící prodlení s dokončením díla ze strany zaměstnance.

Podle předchozí dikce odstavce 5 bylo zapotřebí, aby zaměstnavatel vyzval zaměstnance, byl-li v prodlení s vytvořením zaměstnaneckého díla, k dodatečnému plnění. Zaměstnavatel byl dále oprávněn dokončit nehotové dílo za situace, zaniknul-li zaměstnancův závazek dokončit dílo smrtí nebo pro nemožnost plnění. Ustanovení omezovalo zaměstnavatele v dokončení zaměstnaneckého díla za předpokladu, nedošlo-li mezi smluvními stranami k jinému ujednání.

Současné zpřesnění ustanovení především chrání investice zaměstnavatele, neboť může nastat situace, že zaměstnanec náhle ukončí pracovní poměr, čímž by bez této úpravy mohl dostat zaměstnavatele do obtížně řešitelné situace jak zajistit, aby investice při vytváření díla nebyla zcela zmařena.[193]

Domnívám se, že zredukováním osobnostních autorských práv ve prospěch zaměstnavatele na minimum se do budoucna přibližujeme monistické koncepci autorského zákona z roku 1965, která vycházela ze zásady jednoty autorského práva, kde práva osobní a majetková vytvářela celek. Zvláštností tohoto díla je nejenom omezení majetkového, ale i osobnostního autorského práva k zaměstnaneckému dílu.

V případě děl zaměstnaneckých a v některých případech děl vytvořených na objednávku je česká autorskoprávní úprava podobná institutu amerického autorského práva works made fore hire. Doktrína works made fore hire ochraňuje hlavně zaměstnavatele popřípadě objednatele, který do tvorby díla investoval. Mezi doktrínou works made fore hire a režimem zaměstnaneckých děl dle autorského zákona shledáváme značný rozdíl v právních důsledcích. V režimu works made fore hire je majitelem autorského práva osoba pro kterou bylo dílo vytvořeno, tedy zcela opačně od platné české autorskoprávní úpravy.

5.4 Správa majetkových práv

Správa majetkových autorských práv vzniká nejčastěji uzavřením smlouvy o obstarávání věci[194], která je podtypem smlouvy příkazní podle občanského zákoníku, mezi autorem a správcem. Správa majetkových autorských práv se zásadně odlišuje od

[193] Viz. ČERMÁKOVÁ-VLČKOVÁ, A., SMEJKAL, V. op. cit. 46, s. 114.
[194] Viz. §§ 733 a násl. ObčZ. Co se týče obchodněprávních vztahů, lze uzavřít přesněji definovanou smlouvu komisionářskou podle §§ 577 a násl. ObchZ.

výkonu výlučných majetkových autorských práv k zaměstnaneckému dílu, neboť oprávnění k výkonu vzniká přímo na základě zákona, na rozdíl od správy kde právo vzniká až okamžikem uzavření smlouvy. Hovoříme-li o správě majetkových autorských práv, neaplikuje se na ní smlouva autorskoprávní ani smlouva stanovena tímto zákonem pro kolektivní správu práv. Předmětem smlouvy je správa cizího majetkového autorské práva, jenž zůstává autorovi díla a ve které obstaratel nebo příkazník jedná vlastním jménem na účet autora. Na rozdíl od zaměstnaneckého díla je rozsah správy majetkových práv upraven až přímo ve smlouvě.

5.5 Převoditelnost oprávnění výkonu majetkových práv k dílu

Jelikož je zaměstnavatelovo oprávnění k výkonu majetkových autorských práv předmětem soukromoprávních vztahů,[195] může být toto oprávnění za určitých zákonem stanovených podmínek převoditelné. Podle ustanovení § 58 odst. 1 AutZ může zaměstnavatel postoupit oprávnění výkonu majetkových práv k dílu pouze se souhlasem autora. V tomto případě se pak zaměstnavatel nemůže domáhat udělení souhlasu prostřednictvím soudu, jelikož na něj nemá právní nárok. Pokud jde o prodej podniku nebo jeho části, pak souhlasu autora k převodu výkonu majetkových práv na třetí osobu není potřeba.

Souhlas autora by měl být poskytnut ještě před postoupením samotného oprávnění, i když autorský zákon nevylučuje možnost, aby byl souhlas poskytnut až následně. Z důvodu zvýšené právní jistoty se doporučuje předchozí udělení souhlasu autorem. Dokonce je v zájmu zaměstnavatele sjednat si v pracovní nebo jiné smlouvě předchozí generální souhlas zaměstnance s tím, aby zaměstnavatel mohl postoupit právo výkonu majetkových práv k dílu třetím osobám.

V článku JUDr. Jansy a Mgr. Otevřela[196] jsem se setkala s názorem, že generální souhlas zaměstnance sjednat nelze. Podle jejich názoru je účelem autorskoprávní úpravy zejména ochrana autorů jakožto slabší strany. Tato ochrana je například zajišťována pomocí institutu práva na dodatečnou přiměřenou odměnu, jež je upraven přímo v ustanovení § 58 odst. 6 AutZ nebo právem na udělení licence zaměstnavatelem za podmínek obsažených v ustanovení § 58 odst. 3 AutZ. Dalším

[195] Srov. § 118 ObčZ.
[196] Viz. JANSA, L., OTEVŘEL, P. Právní aspekty tvorby software. In *Právní rozhledy* č. 13/2006,s. 468.

jejich argumentem je, že autor tj. zaměstnanec už při sjednávání smlouvy může zvážit, nakolik bude moci svá práva vůči zaměstnanci uplatnit. Domnívám se, že i navzdory těmto argumentům generální souhlas udělit lze. Výše jsem poukázala na skutečnost, že na rozdíl od celkové koncepce autorského zákona chránícího slabší stranu, tedy nejčastěji autora díla, je u zaměstnaneckých děl účelem ustanovení § 58 AutZ zejména ochrana zaměstnavatele jako investora díla. Chce-li zaměstnavatel docílit toho, aby jeho autoři vytvářeli co nejlepší díla, investovali do nich čas a své duševní úsilí, bude v zájmu zaměstnavatele vytvořit jim co nejlepší pracovní podmínky, zejm. po stránce finanční, organizační apod. Jde tedy o investice ze strany zaměstnavatele, bez kterých by zaměstnanecká díla autorů nevznikla. V důsledku postoupení výkonu majetkových práv, dochází i ke změně nabyvatele, kterým může být kupříkladu další zaměstnavatel, což znamená, že autor má vůči němu stejná práva jako vůči původnímu zaměstnavateli.

Zaměstnavatelovo oprávnění k výkonu majetkových autorských práv může být i předmětem dědické delace, a to v případě smrti zaměstnavatele jako osoby fyzické. Pokud mají dědicové zájem pokračovat v činnosti zaměstnavatele, je nutné aby tuto skutečnost oznámili živnostenskému úřadu ve lhůtě 3 měsíců ode dne úmrtí zaměstnavatele.[197] Další možností je v důsledku zániku zaměstnavatele jako právnické osoby přechod oprávnění i jmění na právního nástupce, ale pouze pokud dochází ke zrušení společnosti bez likvidace. Smrtí či zánikem zaměstnavatele může nastat i zcela opačná situace, ve které zaměstnavatelovo oprávnění výkonu výlučných majetkových práv zanikne a autor nabývá těchto svých majetkových práv zpět za předpokladu, že zaměstnavatel nemá právního nástupce.[198]

5.5.1 Nabytí licence ze strany autora díla

Autor je oprávněn na základě zákona vykonávat nebo se podílet na výkonu majetkových práv k dílu pouze ze dvou důvodů. Prvním důvodem je podle ustanovení § 58 odst. 2 AutZ smrt nebo zánik zaměstnavatele, který nemá právního nástupce. Autor zde zpětně nabývá oprávnění k výkonu svých výlučných majetkových práv. Důvod druhý se uplatní v případě kdy zaměstnavatel nevykonává majetková autorská práva k zaměstnaneckému dílu vůbec nebo je vykonává nedostatečně. Podle ustanovení § 58

[197] Viz. § 13 zák. č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání.
[198] Viz. § 58 odst. 2 AutZ.

odst. 3 AutZ má autor právo požadovat na zaměstnavateli udělení licence. Neuzavření licenční smlouvy ze strany zaměstnavatele se připouští pouze v případě existence závažného důvodu, pro který odmítá licenci udělit. Součástí licence je i právo autora nakládat s licencí tak, že je oprávněn poskytnout podlicenci. Autorský zákon na tomto místě chrání samotného autora díla z podobného důvodu popsaného v ustanovení § 53 AutZ. Na základě zmíněného ustanovení má autor právo odstoupit od smlouvy, nevyužíval-li nabyvatel udělenou výhradní licenci vůbec nebo využívá-li ji nedostatečně a jsou tím značně nepříznivě dotčeny oprávněné zájmy autora. Pokud zaměstnavatel bez závažných důvodů odmítá udělit autorovi licenci k užití zaměstnaneckého díla, má právo se domáhat udělení licence prostřednictvím soudu. V souladu s ustanovením § 161 odst. 3 OSŘ může soud výrokem v rozsudku nahradit chybějící svolení zaměstnavatele.

Závažné důvody se posuzují podle konkrétního případu a musejí být určité a prokazatelné. Jedná se o důvody týkající se nejčastěji majetkových oprávněných zájmů zaměstnavatele, ale i zájmů osobní povahy, do nichž nesmí být bez právního důvodu podle ustanovení § 3 odst. 1ObčZ zasaženo. Za závažný důvod se považuje i obchodní tajemství, důvěrné informace, které se zaměstnavatel zavázal nikomu jinému neprozradit, ale i důvody soutěžněprávního charakteru.[199]

5.6 Právo na dodatečnou odměnu

Z dispozitivního ustanovení § 58 odst. 6 AutZ lze dovodit, že autorova přiměřená odměna za vytvoření zaměstnaneckého díla je zahrnuta v rámci jeho mzdy nebo popřípadě v jiné odměně za práci. Pokud by se ovšem mzda nebo jiná odměna vyplácená autorovi díla zaměstnavatelem dostala do zjevného nepoměru k zisku z využití oprávnění k zaměstnaneckému dílu a významu díla pro dosažení příslušného zisku, má autor, jako zaměstnanec, nárok na přiměřenou dodatečnou odměnu, není-li mezi smluvními stranami sjednáno něco jiného. Zaměstnanec má právo požadovat i opakovaně dodatečnou odměnu po zaměstnavateli vždy, dostane-li se jeho mzda nebo jiná odměna do zjevného nepoměru k zisku z využití práva k dílu. Pro zaměstnavatele je tedy výhodné si ve smlouvě ujednat vyloučení práva na přiměřenou dodatečnou odměnu. Otázka přiměřenosti dodatečné odměny je posouzena soudem s ohledem na

[199] Srov. TELEC, I., TŮMA, P. op. cit. 13, s. 563.

konkrétní prokázané okolnosti případu. Zaměstnavatel je povinen vyplatit zaměstnanci dodatečnou odměnu, není-li dohodnuta nebo určena rozhodnutím, prvního dne poté kdy byl zaměstnancem o vyplacení požádán.[200]

U počítačového programu, databáze a kartografického díla, která nejsou díly kolektivními, ale jsou díly zaměstnaneckými nebo se alespoň za ně považují, nemá autor právo na dodatečnou odměnu, pokud si zaměstnanec se zaměstnavatelem vzhledem k dispozitivnímu ustanovení nesjednají něco jiného.

5.7 Trvání práv ze zaměstnaneckého díla

Zaměstnavatelovo právo výkonu výlučných majetkových autorských práv k zaměstnaneckému dílu nastává okamžikem vzniku díla jeho zaměstnancem v rámci sjednaného druhu práce. Nebude-li mezi zaměstnancem jako autorem díla a jeho zaměstnavatelem uzavřena dohoda odlišná od právní úpravy obsažené v autorském zákoně, vzniká zaměstnavateli zmíněné právo výkonu ex lege a to v plném rozsahu, „zcela nezávisle na vůli autora či zaměstnavatele.“[201] Po ukončení pracovněprávního nebo obdobného vztahu se zaměstnancem, práva zaměstnavatele ze zaměstnaneckého díla trvají dál. Což znamená, že pokud nadále trvá režim zaměstnaneckého díla, zaměstnavatel vykonává majetková autorská práva k dílu. Zaměstnavatelovo oprávnění ze zaměstnaneckého díla zaniká smrtí nebo zánikem zaměstnavatele, pokud nemá právního nástupce, jinak trvá po celou dobu autorskoprávní ochrany.

Jak popisují ve svém komentáři prof. Telec a JUDr. Tůma, vztah autorskoprávní a pracovněprávní jsou vztahy nezávislé na sobě. Jejich vzájemná souvislost spočívá v tom, že ke vzniku režimu autorskoprávního zaměstnaneckého díla je nutná existence pracovněprávního nebo obdobného vztahu mezi autorem díla jeho zaměstnavatelem.[202]

[200] Viz. § 563 ObčZ.
[201] ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J. a kolektiv. *Občanské právo hmotné. Svazek 3*. Páté, jubilejní aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2009, s. 220.
[202] TELEC, I., TŮMA, P. op. cit. 13, s. 566.

5.8 Fiktivní zaměstnanecká díla

5.8.1 Specifická díla na objednávku

Specifická díla jako jsou počítačové programy, databáze a kartografická díla, která i když nejsou díly kolektivními, byla-li autorem vytvořena na objednávku, se považují za díla zaměstnanecká. Nelze na ně aplikovat režim ustanovení § 61 AutZ o dílech vytvořených na objednávku a soutěžních dílech, neboť objednatel takovéhoto díla se považuje za zaměstnavatele. I zde platí podle ustanovení § 58 odst. 8 AutZ, že práva a povinnosti ohledně specifických děl vytvořených na objednávku zůstávají zánikem příslušného právního vztahu nedotčena.

Výčet těchto specifických děl je stanoven taxativně, což souvisí s tím, že s jejich vytvořením jsou spojeny vysoké náklady. Tvorba je zajišťována osobami, které nejsou považovány za autory děl, ale lze je považovat za zaměstnavatele. Autorský zákon jim z tohoto důvodu přiznává oproti režimu ostatních děl na objednávku silnější postavení.

Nesmíme zapomínat na to, že i v tomto případě je podmínkou pro uplatnění režimu zaměstnaneckého díla vytvoření díla přímo samotným autorem, který je osobou fyzickou. Autorské dílo je vytvářeno pro zaměstnavatele v okamžiku jeho objednávky, což znamená, že dílo ještě neexistuje. Teoreticky postačuje, aby smlouva o dílo byla uzavřena v den před vznikem díla. Externí autor je zde považován za zaměstnance i když není v pracovněprávním nebo obdobném vztahu k zaměstnavateli. Pokud by se zaměstnavatel poptával již po hotovém autorském díle, autor by mu poskytl oprávnění k užití formou licence v souladu s ustanovení § 46 a násl. AutZ. Jednalo by se o hotové zaměstnanecké dílo a zaměstnavatel by mohl poptávajícímu postoupit výkon majetkových práv k dílu dle ustanovení § 58 odst. 1 věta druhá AutZ. Klasickým případem je poptávka po kancelářském počítačovém programu.

Autorské dílo je vytvářeno na objednávku za různých situací, na které bych ráda poukázala, neboť je zapotřebí dát si ně pozor z důvodu odlišnosti právních režimů. Bude-li autorské dílo vytvářeno osobou právnickou, nepůjde o režim zaměstnaneckého díla, což znamená, že zaměstnavateli jako objednateli díla nevzniká právo výkonu výlučných majetkových autorských práv podle ustanovení § 58 AutZ. Obdobná situace nastane i v případě, kde bude sice autorské dílo vytvářeno osobou fyzickou, ale nevytvoří takovéto dílo sama, nýbrž prostřednictvím svých zaměstnanců jako autorů

díla. V obou těchto situacích je ve většině případů na straně zhotovitele zaměstnavatel autora, který je oprávněn vykonávat majetková autorská práva k zaměstnaneckému dílu. Zaměstnavatel má tedy možnost v okamžiku vytvoření díla postoupit oprávnění výkonu majetkových práv k dílu se souhlasem autora na objednatele. Nepostoupil-li by zhotovitel na objednatele toto právo, může mu alespoň poskytnout licenci k užití díla v souladu s ustanovením § 46 a násl. AutZ. Co se týče uzavření smlouvy o dílo podle obchodního zákoníku, „pak se režim ohledně užití díla bude řídit ustanovením §§ 557-558 obchodního zákoníku, kde se rovněž vychází ze zásady užití díla jen v souladu s účelem smlouvy.“ [203]

I kdyby bylo dílo vytvářeno přímo samotným autorem jako osobou fyzickou, může nastat další odchylka od režimu zaměstnaneckého díla, a to v případě, že se nebude jednat o specifické dílo dle ustanovení § 58 odst. 7 AutZ, tj. počítačový program, databázi, či dílo kartografické. Uplatní se zde nikoli ustanovení § 58 AutZ, ale ustanovení § 61 AutZ o dílu vytvořeném na objednávku, ve kterém objednatel může užít dílo k účelu vyplývajícímu ze smlouvy a k širšímu užití díla, tj. nad rámec účelu je potřeba licenční smlouvy.

Až novelou autorského zákona bylo ustanovení § 58 odst. 7 AutZ doplněno o výslovnou konkretizaci vytvoření specifického díla autorem. Do té doby formulace odst. 7 obsahovala pouze podmínku aby specifická díla byla vytvořena na objednávku, [204] což nastolovalo otázku, zda mohlo být dílo v takovémto případě vytvořeno osobu odlišnou od autora, ba dokonce i osobou právnickou. Podle některých názorů, mohl být na specifické dílo vytvořené zaměstnavatelem na základě smlouvy o dílo aplikovatelný režim zaměstnaneckého díla přímo na základě zákona. Objednatel díla měl být v postavení zaměstnavatele a zhotovitel díla, tj. zaměstnavatel měl být ve vztahu jako by byl jeho zaměstnanec. Tyto ne příliš logické úvahy byly novelou autorského zákona zcela vyloučeny.

Přikláním se k názoru JUDr. Dobřichovského, že ustanovení § 58 odst. 7 AutZ se týkalo a i v dnešní době týká jen vztahu fyzické osoby, která je samotným autorem díla a zaměstnavatele jako objednatele počítačových programů, databází a

[203] DOBŘICHOVSKÝ, T. op. cit. 191, s. 4.
[204] „Počítačové programy, databáze, jakož i kartografická díla, která nejsou kolektivními díly, se považují za zaměstnanecká díla i tehdy, byla-li vytvořena na objednávku; objednatel se v takovém případě považuje za zaměstnavatele.“ Srov. předchozí úprava ustanovení § 58 odst. 7 AutZ.

kartografických děl. Opačné názory bylo zapotřebí jednoznačně odmítnout, „minimálně s ohledem na systematický výklad (§ 58 autorského zákona skutečně řeší jen vztah zaměstnavatel-autor/fyzická osoba, dále opomenutí vazby na § 61 autorského zákona aj.), nehledě na absurdní důsledky takového výkladu.“[205]

5.8.2 Kolektivní dílo jako dílo zaměstnanecké

Jednou z dalších variant, kde se užije režimu zaměstnaneckého díla, je vytvoření kolektivního díla na objednávku dle ustanovení § 59 odst. 2 AutZ. Zaměstnavatel jako poptávající objedná prostřednictvím smlouvy o dílo u externích autorů dílo, které se nazývá dílem kolektivním, „ ... na jehož tvorbě se podílí více autorů, které je vytvářeno z podnětu a pod vedením fyzické nebo právnické osoby a uváděno na veřejnost pod jejím jménem, přičemž příspěvky zahrnuté do takovéhoto díla nejsou schopny samostatného užití.“[206] Objednávkou je podnět investora, tj. zaměstnavatele směřující k vytvoření příspěvku kolektivního díla, ve kterém zhotovitel vytváří příspěvek s vědomím zařazení jeho příspěvku do díla kolektivního.

Podle názoru prof. Telce a JUDr. Tůmy, musí být předmětem smlouvy o dílo vytvoření příspěvku kolektivního díla a nikoli pouze prosté vytvoření díla na objednávku. Pokud by byl tvůrčí příspěvek autora užitý objednatelem v kolektivním díle v rozporu s účelem smlouvy, neměl by za následek vznik režimu kolektivního díla a proto se doporučuje, z důvodu zvýšení právní jistoty, výslovně sjednat účel smlouvy jako vytvoření příspěvku do díla kolektivního.[207] Nejčastěji se uvádí jako příklad kolektivního díla, dílo kartografické.

I zde se vytváří právní fikce jakoby kolektivní dílo vytvořeno na objednávku bylo dílem zaměstnaneckým a objednatel byl ve vztahu k autorům díla v pozici zaměstnavatele. Objednateli, tj. zaměstnavateli vzniká jak oprávnění k výkonu výlučných majetkových autorských práv ke kolektivnímu dílu[208], tak i právo výkonu některých osobnostních autorských práv.[209] Na druhou stranu má autor tvůrčího příspěvku nárok na dodatečnou odměnu v souladu s ustanovením § 58 odst. 6 AutZ, a to

[205] DOBŘICHOVSKÝ, T. op. cit. 183, s. 11.
[206] Srov. § 59 odst. 1 AutZ.
[207] Viz. TELEC, I., TŮMA, P. op. cit. 11, s. 572.
[208] Viz. § 58 odst. 1 AutZ.
[209] Viz. § 58 odst. 4, 5 AutZ.

za předpokladu, že se jeho odměna dostane do zjevného nepoměru k zisku z využití práva ke kolektivnímu dílu a významu tohoto příspěvku pro dosažení zisku.

Podobného efektu, o kterém jsem se zde zmínila, by mohl zaměstnavatel docílit i tím, že by mu namísto objednávky kolektivního díla bylo jiným zaměstnavatelem postoupeno právo výkonu majetkových práv k zaměstnaneckému dílu v souladu s ustanovením § 58 odst. 2 AutZ.

Je-li kolektivní dílo dle ustanovení § 59 odst. 1 AutZ vytvářeno pro zaměstnavatele jeho zaměstnanci půjde vždy o dílo zaměstnanecké ve smyslu ustanovení § 58 AutZ. V takovéto situaci nejde o zvláštní úpravu.

Závěrem bych ráda podotkla, že v ustanovení § 58 AutZ jde vždy o vztah autora díla jako fyzické osoby nebo více autorů jako fyzických osob na jedné straně a zaměstnavatele či objednatele na straně druhé.

Závěr

V rámci zvoleného tématu jsem se pokusila rozebrat současnou zákonnou úpravu typové autorskoprávní licenční smlouvy a zaměstnaneckého díla. V obou případech jde o užití autorského díla osobou odlišnou od samotného autora, s tím rozdílem, že se uskutečňuje na základě odlišného titulu. Poukázala jsem na rozdílné postavení osoby, která prostřednictvím licenční smlouvy získává oprávnění k výkonu práva dílo užít a osoby, která na základě zákona získává oprávnění k výkonu výlučných majetkových práv k autorskému dílu, zahrnující i samotné užití díla. Domnívám se, že často dochází k nesprávnímu pochopení pojetí výkonu autorského práva osobou odlišnou od autora. V současném pojetí autorského zákona jde o osobu vykonávající svým jménem a na svůj účet autorova majetková práva k dílu.

Pro pochopení problematiky typové autorskoprávní licenční smlouvy a zaměstnaneckého díla je naprosto nezbytné proniknout do esenciálních souvislostí. Autorské právo jako právo k duševnímu vlastnictví je samostatná soukromoprávní disciplína spadající do oblasti občanskoprávních vztahů. Je právem absolutně účinným vůči všem individuálně neurčeným subjektům, zatímco práva relativní vznikají individuálně určenému subjektu, tak jak je tomu u licenční smlouvy nebo při porušení autorského práva. Autorské právo je řazeno do oblasti zvláštních osobnostních práv, ve kterých je předmětem ochrany autorského práva vždy výsledek duševní tvůrčí činnosti autora jako osoby fyzické. Ke vzniku autorského práva k dílu dochází až okamžikem vzniku díla. Autorský zákon je založen na kvazidualistické koncepci autorského práva, obsahující výlučné práva majetková a výlučná práva osobnostní a na koncepcích jejich nepřevoditelnosti. Jedním z nejpodstatnějších autorových majetkových práv je právo dílo užít a poskytnout jiné osobě oprávnění k výkonu tohoto práva. V kontinentální úpravě je pozornost orientovaná hlavně na samotného autora díla a jeho tvořivou činnost, na rozdíl od pojetí copyrightu, kde původním nositelem autorského práva může být i jiná osoba. Což znamená, že u zaměstnavatele, objednatele díla, ale i nabyvatele licence se jedná o odvozené nabytí autorského práva. Zákon svěřuje zaměstnavatelům nebo v některých případech objednatelům díla originárně pouze výkon majetkových práv.

Zásady autonomie vůle a smluvní volnosti se projevují i v autorskoprávních smluvních vztazích. Autorskoprávní licenční smlouvou autor uděluje oprávnění k užití

díla a nabyvatel získává majetkové oprávnění dílo užít, čímž vzniká autorskoprávní vztah. Licence může být poskytnuta k jednotlivým nebo ke všem způsobů užití díla. Je jedním z hlavních prostředků ekonomické zhodnocení díla. Licence je zvláštním druhem občanskoprávní smlouvy, řídící se subsidiárně obecnými ustanoveními občanského popřípadě obchodního zákona, nestanoví-li autorský zákon něco jiného. Zásada neformálnosti právních úkonů ovlivňuje celé soukromé právo a ovlivnila i formu poskytování licence nevýhradní. V oblasti autorskoprávních vztahů nepovažuji tento krok za správný, jelikož ústní uzavření licenční smlouvy nabádá k jejímu zneužití a nechrání samotného autora díla. Pro zvýšení právní jistoty by bylo vhodné se navrátit k její písemné formě. Nesmíme zapomínat na to, že není-li ve smlouvě sjednáno něco jiného, je nabyvatel nejenom oprávněn, ale i povinen licenci využít. Tato povinnost má smysl hlavně u licence výhradní, kde je často opomíjená. V případě nevyužití zavazující licence může autor uplatnit své právo a v souladu s ustanovením § 53 odst. 1 AutZ od smlouvy odstoupit. Specifikem zavazující licenční smlouvy je skutečnost, že nárok autora na odměnu zůstává odstoupením od smlouvy nedotčen. Autorovi zůstává celá odměna, i když dílo nebylo vůbec užito. Autorský zákon zde chrání autora díla, neboť nemůže s dílem disponovat a ani z něj profitovat. Aby se smluvní strany vyhnuly problematickému dokazování licenční smlouvy, lze doporučit smluvní ujednání povinnost dílo užít co do způsobu i rozsahu. V důsledku poslední novely autorského zákona nastala praktická změna v možnosti sjednat užití díla bez povinnosti poskytnout autorovi odměnu.

Autorský zákon se nezaobírá tvorbou autorského díla, ale až jeho užitím. Vytvoření autorského díla se řídí smlouvou o dílo podle občanského nebo obchodního zákoníku. V rámci těchto vztahů jsou upraveny jenom podmínky pro vytvoření autorského díla, nikoli jeho užití. Jednou z možností oprávněného užití autorské díla je uzavření licenční smlouvy. Pokud má být užito dílo vytvořené autorem na objednávku, bude na jedné listině upravena smlouva o dílo i smlouva licenční. Nebyla-li uzavřena licenční smlouva, aplikuje se ustanovení § 61 AutZ o díle vytvořeném na objednávku a soutěžním díle, a to pouze ze předpokladu, že mezi autorem a objednatelem byl vztah občanskoprávní. Objednatel si u zákonného užití díla musí dát pozor na to, aby dílo neužíval nad rámec účelu vyplývajícímu ze smlouvy. Doporučuje se proto v praxi, aby si objednatel v rámci smlouvy o dílo sjednal podmínky pro užívání díla, dokonce je

vhodné uzavřít licenční smlouvu jako smlouvy výhradní, ve které nejenom že omezí samotného autora v užívání díla, ale omezí autora i v množnosti poskytnout licenci další osobě.

Zvláštní režim pro dílo zaměstnanecké, vytvořené ke splnění povinností z pracovněprávního či jiného obdobného poměru je upraven v ustanovení § 58 AutZ. Zaměstnavateli vzniká ex lege nejenom výkon majetkových autorských práv, ale i právo dokončit či dát dokončit nehotové dílo, zveřejnit, upravit, spojit dílo s jiným dílem, dokonce může dílo uvádět pod svým vlastním jménem.

Zásadu smluvní volnosti přebírá i úprava výkonu autorských práv k zaměstnaneckému dílu. Zákonná úprava se použije tehdy, není-li smluvními strana sjednáno něco jiného. Zaměstnavatelé uzavírají licenční smlouvu v mylném domnění, že zvyšují svoji právní jistotu. Jelikož má zaměstnavatel jako investor výhodné postavení přímo na základě zákona, domnívám se, že uzavírání licenčních smluv není v praxi příliš vhodné. Stejně tak se režim zaměstnaneckého díla použije na objednatele pokud dílem na objednávku bylo vytvořeno dílo kolektivní, u počítačového programu, databáze, kartografického díla, a to i tehdy nejsou-li dílem kolektivním. Na rozdíl od běžného objednatele díla zde má investor mnohem silnější a stabilnější postavení.

Komplikace v rozsahu výkonu autorských práv může nastat v případě, kdy je dílo vytvořeno pro zaměstnavatele mimo pracovní nebo obdobní poměr, vyjma případů výše vyjmenovaných. U ostatních děl se režim zaměstnaneckého díla nepoužije. Zaměstnavatel je oprávněn užít dílo v souladu s ustanovením § 61 AutZ pouze k účelu vyplývajícímu ze smlouvy. Nesmíme zapomínat, že zaměstnavatel je oprávněn poskytovat licenci, nikoli pouze podlicenci s písemným souhlasem autora jako je tomu u nabyvatele licence. V současnosti je zpochybňována platnost předem udělovaného generálního souhlasu jak s postoupením licence, tak s postoupením výkonu majetkových práv k zaměstnaneckému dílu třetí osobě. Z důvodu odstranění výkladových pochybností by bylo vhodné doplnit ustanovení § 2364 nového občanského zákoníku a ustanovení § 58 odst. 1 AutZ o svolení kterým by autor poskytoval postoupení práv i do budoucnosti ke všem postoupením.

Ačkoli je současný autorský zákon postaven na principu dualizmu autorského práva, dochází v autorskoprávním režimu zaměstnaneckých děl ve značné míře k omezení osobnostních práv autora. Režim zaměstnaneckých děl se přibližuje principu

monizmu autorského práva jako nedělitelného celku práv majetkových a osobnostních, který je obsažen v dřívějším autorském zákoně (zákoně č. 35/1965 Sb., ve znění pozdějších předpisů). Obdobnou úpravu režimu zaměstnaneckých děl nacházíme i v americké doktríně works made fore hire, kde na rozdíl od české autorskoprávní úpravy je majitelem autorských práv k dílu zaměstnavatel popřípadě objednatel, nikoli autor díla. Pro zvýšení ochrany investic by bylo mnohem výhodnější považovat za autora díla přímo zaměstnavatele nebo objednatele díla, a to při splnění zákonem stanovených skutkových okolností.

Existuje mnoho právních vztahů s mezinárodním prvkem, kde je zapotřebí zkoumat, zda užití díla je v souladu s českou právní úpravou. Nesoulad jednotlivých národních právních úprav vede k problematickému vynucovaní ochrany autorských práv na území jiného států. I když jsou stále vedeny diskuze o unifikaci a modernizaci národních právních řádů v oblasti duševního vlastnictví, úprava autorskoprávních smluvních vztahů a režimu zaměstnaneckých děl na úrovni mezinárodního i komunitárního práva v podstatě chybí. Ve svém výkladu jsem se přidržovala platné a účinné české právní úpravy.

Summary

In the framework of the theme selected I tried to analyze the current statutory arrangements for standard copyright license agreement and employee work. Both cases involve the use of a copyrighted work by a different person than the author, with the difference in the title underlying the use of the work. I pointed to the difference in status between the person who, via a license agreement, acquires the right to use the work, and the person who, according to the law, acquires the right to perform exclusive proprietary rights to a copyrighted work, including the use of the work itself. I believe that often there is a misunderstanding of the notion of performance of copyright by a different person than the author. According to the Copyright Act in force today, this person is a person performing in his/her name and on his/her behalf the proprietary rights of the author with respect to the work.

Copyright is classified as one of special personal rights where the object of copyright protection is always a product of intellectual creative activity of the author as natural person. One of the most important proprietary rights of the author is the right to use the work and to authorize another person to perform this right. In continental legal arrangements the focus is mainly on the author of the work as such and on his/her creative activity, as opposed to common law notion of copyright where the original holder of copyright can also be a different person.

By a copyright license agreement the author authorizes the use of the work and the licensee acquires a proprietary right to use the work, thereby creating a copyright relationship. The license can be provided with respect to individual or all ways of using the work. The license is a special type of a civil contract governed in subsidiarity by the general provisions of Civil or Commercial Codes, unless the Copyright Act provides otherwise. We must not forget that unless provided otherwise in the agreement, the licensee not only has right to use the license, he/she is also obliged to do so. In case of no-use of an obligating license the author can apply his/her right and withdraw from the agreement according to para. 53(1) of the Copyright Act. Specificity of the obligating license agreement is the fact that such withdrawal is without prejudice to the entitlement of the author to the remuneration. Here the Copyright Act protects the author of the work, as he has no right to dispose of the work nor to benefit from it.

The Copyright Act does not deal with creation of the copyrighted work, only with its use. The creation of copyrighted work is governed by a contract for work done under the Civil or Commercial Codes. One possibility for a legitimate use of copyrighted work is conclusion of a license agreement. If the work to be used was created by the author on demand, a single document provides for both the contract for work done and the license agreement. If no license agreement has been concluded the provisions of para. 61 of the Copyright Act on work created on demand and competition work shall apply, and that only if the relationship between the author and the client was a civil relationship.

Special regime for an employee work created to fulfill the obligations of an employment or similar relationship is set out in para. 58 of the Copyright Act. The employer acquires ex lege not only the right to perform the proprietary copyright rights, but also the right to finish the work or to have an unfinished work finished, the right to publish the work, to change it, merge it with another work, the employer can even present the work under his/her own name. Similarly, the regime applicable to employee work applies to the client ordering a work when the work on demand resulted in creation of a collective work, or a computer program, a database or a cartographic work even if this work is not a collective one. Unlike in case of an ordinary client ordering a work, here the investor has a much stronger and more stable position. A difficulty in performance of copyright can occur in case the work was created for the employer outside an employment or similar relationship, excluding the above cases. With respect to other works the employee work regime does not apply.

We can find a similar arrangement of the employee works regime in the US doctrine of "works made for hire" where, unlike in the Czech copyright provisions, the owner of the copyright with respect to the work is the employer or client ordering the work, not the author of the work.

Although discussions on unification and modernization of national legal orders in the area of intellectual property are still under way, international or EU arrangements governing copyright contractual relationships and employee works regime is by large absent. In my thesis I followed the Czech legal provisions as valid and in force.

Seznam použité literatury

I. Monografie, komentáře, kolektivní monografie, sborníky

- BĚLINA, M. a kol. Pracovní právo. 4. doplněné a přepracované vydání. Praha: C.H. Beck, 2010
- ČERMÁKOVÁ-VLČKOVÁ, A., SMEJKAL, V. Autorská díla v hromadných sdělovacích prostředcích. Praha: Linde, 2009
- DOŘICHOVSKÝ, T. Moderní trendy práva duševního vlastnictví v kontextu s Evropského práva, dohody TRIPS a aktiv WIPO. 1. vydání. Praha: Linde a.s., 2004
- HOLCOVÁ, I. Subsidiarita občanského zákoníku a obchodního zákoníku coby obecných právních předpisů v souvislosti s tvorbou autorského díla a jeho užitím. In Kříž, J. a kol. Aktuální otázky práva autorského a práv průmyslových. Praha: Karolinum, 2009
- HŮRKA, P., SCHMIED, Z., ŠUBERTOVÁ, Z., TRYLČ, L. Zákoník práce a související ustanovení občanského zákoníku s podrobným komentářem k 1. 9. 2008. Praha: Anak, 2008
- CHALOUPKOVÁ, H., HOLÝ, P. Zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským (autorský zákon) a předpisy související. Komentář. 3 vydání. Praha: C. H. Beck, 2007
- JAKL, L., Právní ochrana průmyslového a jiného duševního vlastnictví – REPETITORIUM. Praha: Metropolitní univerzita Praha, o.p.s., 2011
- JANSA, L., OTEVŘEL, P. Softwarové právo. Praktický průvodce právní problematikou v IT. Brno: Computer Press, a.s., 2011
- KNAP, K. Autorské právo. Praha: Orbis, 1960
- KNAP, K., Opltová, M., Kříž, J. Růžička, M. Práva k nehmotným statkům. Praha: Codex Hugo Grotia, a.s., 1994
- KNAP, K. Smluvní vztahy v právu autorském. Praha: Orbis, 1967
- KNAP, K. a kol. Autorský zákon a předpisy související. Komentář. 6. upravené vydání. Praha: Linde, 1998
- KNAP, K. Zásada teritoriality autorského práva a její důsledky v mezinárodních vztazích, de zvláštním zřetelem k otázkám socialistické mezinárodní

ekonomické integrace. In Aktuální otázky práva autorského, práv průmyslových, práva soutěžního. Sbor. Praha, 1978

- KŘÍŽ, J. Základní charakteristika autorskoprávní ochrany v České republice. In Aktuální otázky práva autorského, práv průmyslových, práva soutěžního. Sbor. Praha, 1995
- KŘÍŽ, J., HOLCOVÁ, I., KORDAČ, J., KŘESŤANOVÁ, V. Autorský zákon. Komentář a předpisy související. 2. aktualizované vydání. Praha: Linde, 2005
- KŘÍŽ, J. Ochrana autorských práv v informační společnosti. Praha: Linde, 1999
- KŘÍŽ, J., LENGHARTOVÁ, H. Architektonická díla jakožto zvláštní druh děl výtvarných. In KŘÍŽ, J. a kol. Aktuální otázky práva autorského a práv průmyslových. Praha: Karolinum, 2008
- PETERA, J. Problematika interpretace třístupňového testu. In Kříž, J. a kol. Aktuální otázky práva autorského a práv průmyslových. Praha: Karolinum, 2009
- SCHMIED, Z., JAKUBKA, J. Zákoník práce 2011 - s výkladem. Praha: GRADA Publishing, a.s., 2012
- ŠEBELOVÁ, M. Autorské právo. Zákon, komentáře, vzory a judikatura. Praha: Computer Press a.s., 2006
- ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J. a kolektiv. Občanské právo hmotné. Svazek 3. Páté, jubilejní aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2009
- ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., HULMÁK, M. a kol. Občanský zákoník II. § 460 až 880. Komentář. 2 vydání. Praha: C.H. Beck, 2009

  TELEC, I., TŮMA, P. Autorský zákon. Komentář. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2007
- TELEC, I., TŮMA, P. Přehled práva duševního vlastnictví. Česká právní ochrana 2. Brno: Doplněk, 2006
- TŮMA, P. Smluvní licence v autorském právu. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007
- TELEC, I. Tvůrčí práva duševního vlastnictví. Brno: Doplněk, 1994
- ŽIKOVSKÁ MALÁ, P. Doba trvání autorských práv v USA. In Kříž, J. a kol. Aktuální otázky práva autorského a práv průmyslových. Praha: Karolinum, 2008

II. Časopisecké články

- CHAIBIOVÁ, A. Užití počítačových programů a jejich právní ochrana. In Právo a podnikání č. 9/2000
- CHAIBIOVÁ, A. Nová úprava autorských práv. In Právo a podnikání č. 5/2001
- DOBŘICHOVSKÝ, T. Ke změnám režimu zaměstnaneckého díla v důsledku novelizace autorského zákona. In Právo pro podnikání a zaměstnání č. 9/2006
- DOBŘICHOVSKÝ, T. Právní režim předmětů duševního vlastnictví vytvořených v rámci pracovněprávních vztahů. In Právo a zaměstnání č. 11/2005
- HOUŽVIČKOVÁ, H. Problematika autorskoprávní ochrany díla architektonického, vytvořeného zaměstnancem v zaměstnaneckém poměru, v souvislosti s autorským honorářem. Právo a zaměstnání č. 5/2005
- JANSA, L., OTEVŘEL, P. Právní aspekty tvorby software. In Právní rozhledy č. 13/2006
- KŘESŤANOVÁ, V. Některé aktuální otázky související s novou autorskoprávní úpravou. In Právo a podnikání č. 10/2002
- NOVOTNÝ, M. České autorské právo. In Právo a podnikání č. 10/2002
- SMEJKAL, V. Autorský zákon. Porušování autorských práv v informační společnosti. In Právní rádce č. 10/2002
- SMEJKAL, V. Z pohledu informačních technologií. In Právní rádce č. 10/2000
- TELEC, I. Duševní vlastnictví a jeho vliv na věc v právním smyslu. In Právní rozhledy č. 12/2011
- TELEC, I. Některé základní a obecné otázky nového českého autorského práva. In Bulletin advokacie č. 2/2001
- TELEC, I. O nehmotných statcích a duševním vlastnictví. In Právní rozhledy č. 11/1997
- TŮMA, P. K pojmovým znakům a trvání zvláštního práva pořizovatele databáze ve světle judikatury Evropského soudního dvora. In Právní rozhledy č. 1/2006
- VLČEK, M. Licenční smlouva. In Právní rádce č. 10/2002

III. Ostatní literatura

- ČERMÁK, K. jr., KOPÍKOVÁ, E., LORENC, L. Metodika a postupy prosazování práv z duševního vlastnictví u jednotlivých orgánů veřejné správy České republiky, v jejich působnosti je prosazování práv z duševního vlastnictví. Zdroj dostupný z http://www.dusevnivlastnictvi.cz/assets/metodiky/Metodika04.pdf
- DOBŘICHOVSKÝ, T. Praxe ochrany duševního vlastnictví v EU (se zaměřením na průmyslová práva). Zdroj dostupný z http://www.enterprise-europe-network.cz/aktuality/id-953/
- HOLCOVÁ, I., KŘESŤANOVÁ, V., VOBORNÍK, M. Ochrana autorských práv. Informační materiál pro učitele k výuce na základních a středních školách. Zdroj dostupný z http://www.vscht.cz/document.php?docId=4319

  ČERMÁK, K. jr., KOPÍKOVÁ, E., LORENC, L. Metodika a postupy prosazování práv z duševního vlastnictví u jednotlivých orgánů veřejné správy České republiky, v jejich působnosti je prosazování práv z duševního vlastnictví. Zdroj dostupný z http://www.dusevnivlastnictvi.cz/assets/metodiky/Metodika04.pdf
- ŠUBRT, B. Právní analýza institutu agenturního zaměstnání v ČR. V rámci projektu „Rozbor problematiky agenturního zaměstnávání v ČR zadaného Ministerstvem práce a sociálních věcí, Výzkumného ústavu práce a sociálních věcí, v. v. i. v Praze. Zdroj dostupný z http://portal.mpsv.cz/sz/zamest/zpr_prace/pravni_analyza_ap_v_cr.doc
- http://www.cak.cz/assets/ba_4_2011_web.pdf
- http://www.dilia.cz/articles/show/id/215
- http://www.dusevnivlastnictvi.cz/
- http://www.enterprise-europe-network.cz/aktuality/id-953/
- http://www.epravo.cz/top/clanky/software-jako-zamestnanecke-dilo-56254.html
- http://www.mkcr.cz/autorske-pravo/default.htm
- http://www.novyobcanskyzakonik.cz/zakon/obcansky-zakonik-podepsan-je-platny-s-ucinnosti-od-roku-2014-10750.html
- http://www.nkp.cz/o_knihovnach/AutZak/AZkucharka.htm

- http://obcanskyzakonik.justice.cz/cz/aktuality/31-prezident-republiky-podepsal-novy-obcansky-zakonik.html
- www.osa.cz
- http://www.sps.cz/legislativa/Novela-zakoniku-prace.pdf

Abstrakt

Rigorózní práce se zaměřuje na téma licenční smlouva a zaměstnanecké dílo. Cílem práce je nejenom rozbor užití autorského díla jiným subjektem, než je samotný autor díla, ale rovněž i výkon autorského práva osobou odlišnou od autora.

Práce je celkem členěna do pěti kapitol. V úvodní kapitole je shrnutý pojem autorského práva, jeho prameny v rovině národní, mezinárodní, ale i prameny práva Evropské unie, včetně předmětu úpravy autorského zákona. Druhá kapitola vysvětluje pojem autorské dílo, kdo je autorem díla, a rozděluje předmět ochrany podle druhů. Třetí kapitola se věnuje okamžiku vzniku autorského práva k dílu, rozdělení práv autora na práva osobnostní a práva majetková.

Stěžejní je jak kapitola čtvrtá, rozebírající licenční smlouvu, tak i kapitola pátá, věnovaná problematice zaměstnaneckého díla. Ve čtvrté kapitole je podrobně popsána licence jako vztah autorskoprávní, typová autorskoprávní licenční smlouva včetně jejich subjektů, náležitostí a formy právního úkonu. Součástí této kapitoly je analýza formy právního úkonu, užití díla nabyvatelem licence, dispozice s licencí, vysvětlení pojmu podlicence a postoupení licence, ujednání o odměně a rozsah licence. Důležité je vysvětlení rozdílných způsobů zániku licenční smlouvy, popsání smlouvy nakladatelské, rekodifikace soukromého práva ve vztahu k licenci. Za podstatnou skutečnost je taktéž nutno považovat popsaný vztah licenční smlouvy a smlouvy o dílo. Pátá kapitola se zabývá pojmem a vznikem zaměstnaneckého díla, podmínkami za nichž náleží výkon autorských práv jiné osobě než autorovi díla, převoditelností oprávnění výkonu majetkových práv k dílu, právem na dodatečnou odměnu náležící autorovi jako zaměstnanci, trváním práv ze zaměstnaneckého díla. V samotném závěru jsou pak podrobně rozebrána fiktivní zaměstnanecká díla.

Abstract

The rigorous thesis is focused on license agreement and employee work. The aim of the thesis is not only an analysis of the use of a copyrighted work by a person different from the author of the work, but also an analysis of the performance of copyright by a person different from the author of the work.

The thesis consists of five chapters. The opening chapter provides a summary of the notion of copyright, its sources at the national and international levels, but also the European Union legislation and the object of the Copyright Act. Chapter two explains the concept of copyrighted work, concerns the author of a work and categorizes the object of protection in terms of various types. Chapter three deals with the moment of emergence of copyright with respect to a work and with the division of the rights of the author on personal rights and proprietary rights.

The core of the thesis is not only in chapter four analyzing the license agreement, but also in chapter five dealing with the issue of employee work. Chapter four describes in detail the license as a copyright relationship, and the standard copyright license agreement including its subjects, elements and form as a legal act. This chapter includes an analysis of the use of the work by the licensee, disposal of the license, explanation of the notion of "sublicense" and "transfer of a license", provision for remuneration and scope of the license. Important points include the explanation of different ways of discharge of a license agreement, description of a publisher contract, and the issue of recodification of civil law with respect to license including the relationship between license agreement and contract for work done. Chapter five deals with the notion and creation of employee work, and with the conditions under which the performance of copyright pertains to a person different from the author of the work, transferability of the right to perform the proprietary rights with respect to the work, the right to an additional remuneration, existence of the rights stemming from an employee work and, towards the end, analyses fictitious employee works.

Seznam klíčových slov – List of the main words

Duševní vlastnictví – Intellectual property

Autorské právo – Copyright

Licenční smlouva - License agreement

Majetková práva – Proprietary rights

Výkon autorského práva – Performance of copyright

Zaměstnanecké dílo - Employee work